

ಅಲಿಪಿರಿಯಲ್ಲಿನ ಗರುಡ ವಿಗ್ರಹ.

ವಿವಿಧ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಭವನಗಳ ಆರಂಭ, ವಿಗ್ರಹ ಅನಾವರಣ.

ಈಚೆಗೆ ಆಂಧ್ರದ ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿ ಡಾ|| ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ಪುರಂದರ ಅವರು ತಿರುಮಲೆಗೆ ಆಗಮಿಸಿ ತಿ. ತಿ. ದೇವಸ್ಥಾನಗಳ ಎರಡು ಭವನಗಳನ್ನು ಉದ್ಘಾಟಿಸಿದರು. ಅವುಗಳೆಂದರೆ ಒಂದು 12 ಲಕ್ಷರೂಗಳ ವೆಚ್ಚದ “ಸರಸ್ವತೀ ನಿಲಯ” ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲಾ ಭವನ. ಮತ್ತೊಂದು 16 ಲಕ್ಷರೂ ವೆಚ್ಚದ “ಅಶ್ವಿನಿ” ಆಸ್ಪತ್ರೆಯ ಕಟ್ಟಡ.

ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿಯವರನ್ನು ದೇವಸ್ಥಾನದ ಮಯಾದೇಗಲೊಡನೆ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಣಾಧಿಕಾರಿ ಶ್ರೀ ಪಿ.ವಿ.ಆರ್.ಕೆ. ಪ್ರಸಾದ್ ಮತ್ತಿತರರು ಸ್ವಾಗತಿಸಿದ ನಂತರ ಅವರು ಶ್ರೀ ವೆಂಕಟೇಶ್ವರ ಸ್ವಾಮಿಯ ಸುಪ್ರಭಾತಾರ್ಚನೆಯನ್ನೇ ನಡೆಸಿದರು.

ತಿರುಮಲೆಯಿಂದ ತಿರುಪತಿಗೆ ಹಿಂದಿರುಗುತ್ತ ಮುಖ್ಯ ಮಂತ್ರಿಯವರು ಮೊದಲ ಘಾಟ್ ರಸ್ತೆಯ 7ನೇ ಮೈಲಿಯ ಬಳಿ ಪಾದಚಾರಿಗಳು ವಾಹನ ರಸ್ತೆಯನ್ನು ದಾಟುವಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಪ್ರಸನ್ನಾಂಜನೇಯ ಸ್ವಾಮಿಯ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಅನಾವರಣಗೊಳಿಸಿದರು. 10 ಅಡಿಗಳ ಎತ್ತರದ ಪೀಠದ ಮೇಲೆ 30 ಅಡಿ ಎತ್ತರದ ಈ ಭವ್ಯ ವಿಗ್ರಹ ಅಂಜನಾದ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಪಾದಚಾರಿಗಳ ಹಾಗೂ ತಿರುಪತಿಗೆ ಇಳಿದು ಬರುವ ಬಸ್ ಪ್ರಯಾಣಿಕರನ್ನು ಕ್ಷಣಕಾಲ ಭವ್ಯತೆಯ ತುದಿಗೆ ಒಯ್ಯುವುದು. ಅನಾವರಣ ಸಂದರ್ಭದ ಸಮಿಶ್ರನಲ್ಲಿ ತಿ. ತಿ. ದೇ. ಪ್ರಕಟಣಾ ಶಾಖೆಯವರು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ ‘ಅಂಜನೇಯಡು’

(ತೆಲುಗಿನಲ್ಲಿ) ಮಕ್ಕಳಪುಸ್ತಕವನ್ನೂ ಮುಖ್ಯ ಮಂತ್ರಿ ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡಿದರು.

ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಯುತರು ಅಲಿಪಿರಿಯ ಬಳಿ ಗರುಡಾದ್ರಿಯಲ್ಲಿ 8 ಅಡಿ ಪೀಠದ ಮೇಲೆ ನಿಲುವು ಭಂಗಿಯಲ್ಲಿರುವ 32 ಅಡಿಯ ಗರುಡ ವಿಗ್ರಹವನ್ನೂ ಅನಾವರಣಗೊಳಿಸಿದರು.

ಸಪ್ತಗಿರಿಗಳ ಮೇಲೂ ಆಯಾ ಹೆಸರಿನ ವಿಗ್ರಹಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಬೇಕೆನ್ನುವ ತಿ. ತಿ. ದೇ. ನಿರ್ಣಯದ ಮೊದಲ ಹಂತದ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಣೆ ಇದು ಎಂಬುದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ನೆನೆಯಬಹುದು.

ಏನ ಬೇಡಲೊ ನಿನ್ನ ದೇವಾದಿದೇವ
ಏನಿಹುದೊ ನಿನ್ನೊಳಗೆ ಮಹಾನುಭಾವ

|| ಸ ||
|| ಅ ಸ ||

ಮನೆಯ ಬೇಡಲೆ ವನಧಿ, ಹಾಸಿಗೆಯು ವಟಸತ್ರ
ವನಿತೆಯರ ಬೇಡಲೆ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿ
ಘನಸಮ್ಮಿವನು ಬಯಸೆ ನನೆಯುವರ ಮನದಲಿಹೆ
ತಿನುವುದಕೆ ಕೇಳುವೆನೆ ನವನೀತಜೋರ

ಒಡವೆಗಳ ಬಯಸೆ ಶಿಖಿಪಿಂಭ ತುಳಸಿಸತ್ರ
ಕಡುಸೈನ್ಯವನೆ ಬಯಸೆ ಗೋಪಾಲನು
ಬಿಡದೆ ರೂಪವ ಬಯಸೆ ನೀಲಮೇಘಶ್ಯಾಮ
ಉಡುವುದಕೆ ಕೇಳುವೆನೆ ಸ್ತ್ರೀ ವಸನಜೋರ

ಶಕ್ತಿಯನು ಗೋಪಿಕಾ ಸ್ತ್ರೀಯರಲಿ ವ್ಯಯಗೈದೆ
ಭಕ್ತಿಯನು ಸತ್ಯವಂತರಿಗಿತ್ತಿಹೆ
ಭಕ್ತರನು ವಂಚಿಸುತ ನೀನು ಬಚ್ಚಿಟ್ಟಿರುವ
ಮುಕ್ತಿಕಾಂತೆಯ ಕೊಡು ಸುಖಿಪೆನೊ ಸಿರಿಕೃಷ್ಣ

ಶ್ರೀವ್ಯಾಸರಾಯರು.

ತಿರುಚಾನೂರಿನಲ್ಲಿ ನವರಾತ್ರಿ ಉತ್ಸವಗಳು

ಸಂದರ್ಶಿಸಿ

ಆನಂದಿಸಿ

ನವರಾತ್ರಿ ಉತ್ಸವಗಳ ಪ್ರಯುಕ್ತ ತಿರುಚಾನೂರಿನಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಪದ್ಮಾವತೀ ಅಮ್ಮನವರ ಉತ್ಸವಗಳು
ದಿನಾಂಕ 9-10-80 ರಿಂದ 17-10-80 ರವರೆಗೆ ನಡೆಯುತ್ತವೆ; ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಶ್ರೀ ಓ. ಜಿ. ರಾಜುಲು ಅವರ
ಪರವಾಗಿ ನಡೆಯುವ ಈ ಉತ್ಸವಗಳಲ್ಲಿ ಭಕ್ತರು ಭಾಗವಹಿಸಿ ಅಮ್ಮನವರ ವಿಶೇಷ ಅನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರರಾಗ
ಬೇಕೆಂದು ವಿನಂತಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಸಪ್ತಗಿರಿ ಮುಂದಿನ ಸಂಚಿಕೆಯಲ್ಲಿ

ದೀಪಾವಳಿಯ ಪ್ರಯುಕ್ತ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಕುರಿತು ಹೆಚ್ಚು ಲೇಖನಗಳು

ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣೋಪಾಸನೆ

ಕೃಷ್ಣ ಗಾಥಾ

ಹಾಗೂ

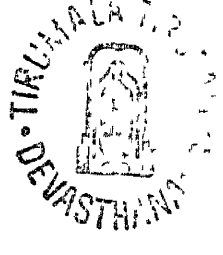
ತುಳಸೀದಾಸ ರಾಮಾಯಣ

ಜೀವನದ ಬೇಕು ಬೇಡಗಳು

ಜೊತೆಗೆ ಸ್ಥಿರಶೀರ್ಷಿಕೆಗಳು:—

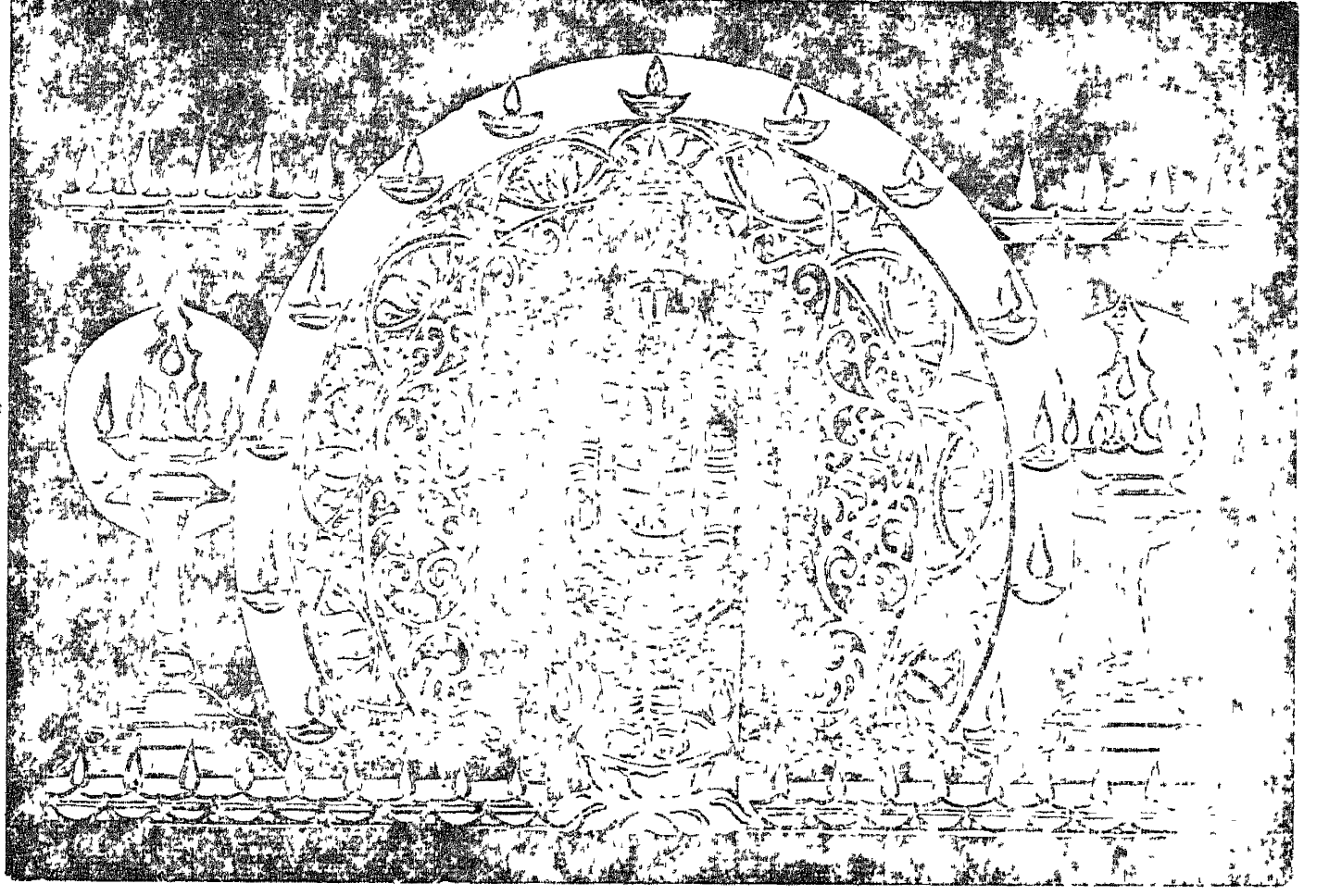
ಗೃಹಲಕ್ಷ್ಮಿ, ಕಿಶೋರಜಗತ್, ಸನಾತನ ಧರ್ಮರಂಗ, ಪುಸ್ತಕ ವಿಮರ್ಶೆ

ನಿಮ್ಮ ಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ಕಾದಿರಿಸಿ

ಸ ಪ್ರ ಗಿ ರಿ

ಕನ್ನಡ, ತೆಲುಗು, ತಮಿಳು, ಇಂಗ್ಲಿಷ್.
ಹಿಂದಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗುವ ಮಾಸಪತ್ರಿಕೆ.

ಬಿಡಿ ಪ್ರತಿ ೫೦ ಪೈಸೆ.
ಸಂವತ್ಸರ ಚಂದಾ ೬ ರೂ.

ಸಂಪುಟ 11]

ಅಕ್ಟೋಬರ್ 1980

[ಸಂಚಿಕೆ

ವಿಷಯಸೂಚಿ

ಗೌರವ ಸಂಪಾದಕರು ;
ಶ್ರೀ ಪಿ. ವಿ. ಅರ್. ಕೆ. ಪ್ರಸಾದ್,
ಬಿ.ಬಿ.ಎಸ್.,
ಟೆಲಿಫೋನ್ ನಂಬರು: 2322

ಸಂಪಾದಕರು:
ಕೆ. ಸುಬ್ಬರಾವು, ಎಂ.ಎ.,
ತಿರುಮಲೆ ತಿರುಪತಿ ದೇವಸ್ಥಾನಗಳು, ತಿರುಪತಿ.
ಟೆಲಿಫೋನ್ ನಂಬರು: 2254

ಮುದ್ರಣ:
ಯಂ. ವಿಜಯಕುಮಾರ್‌ರೆಡ್ಡಿ
ಮೇನೇಜರ್, ತಿ. ತಿ. ದೇ. ಪ್ರೆಸ್, ತಿರುಪತಿ.
ಟೆಲಿಫೋನ್ ನಂಬರು: 2340

ನವರಾತ್ರಿ	...	5
ಭಕ್ತ ಉಂದಕನ ಕಥೆ	...	7
ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು	...	9
ಶಾಂತಿಮಂತ್ರಗಳು	...	11
ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ರಾಘವೇಂದ್ರರಾಯರು	...	13
ಕಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ಚಿನ್ನದ ಕೆಲಸ ಹೊಯ್ಸಳ ಶಿಲ್ಪ ವೈಭವ	...	17
ಕಿಶೋರ ಜಗತ್ (ಮಹಾರಾಜ ಕಟ್ಟಾಂಗ ನಳಾಯಿನಿ)	...	22
ಕವಿ ಕೃತಿ ಪರಿಚಯ (ಎಂ.ಶೇಷಕವಿ)	...	25
ಪುಸ್ತಕ ವಿಮರ್ಶೆ (ಕೀರ್ತನ ಕುಸುಮಾಂಜಲಿ)	...	27
ಗೃಹಲಕ್ಷ್ಮಿ (ಸಂಚಿಯ ಹೊನ್ನಮ್ಮ)	...	29
ನಿಮ್ಮಭವಿಷ್ಯ	...	37
ನಾರ್ತಾಲಹರಿ	...	40

ಮಿಕ್ಕ ವಿವರಗಳಿಗೆ:
ಸಂಪಾದಕರು,
ತಿರುಮಲೆ ತಿರುಪತಿ ದೇವಸ್ಥಾನಗಳು,
ತಿರುಪತಿ.

ಮುಖಚಿತ್ರ : ಮಹಿಷಾಸುರ ಮರ್ದಿನಿ

ಚಿತ್ರ: ಕೆ. ಜಗದೀಶ್.

ಬರಹಗಾರರ ಸಹಾಯ ಧನ

ತಿ. ತಿ. ದೇವಸ್ಥಾನಗಳು ಧಾರ್ಮಿಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಸಾರ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ಲೇಖಕರಿಗೆ ಸಹಾಯಧನ ನೀಡಿ ಅವರ ಪುಸ್ತಕಗಳ ಪ್ರಕಟನೆಯಲ್ಲಿ ನೆರವು ನೀಡುತ್ತಿರುವುದು ಸಪ್ತಗಿರಿಯ ಪಾಠಕರಿಗೆ ತಿಳಿದ ಅಂಶವೇ ಆಗಿದೆ. 1980-81 ರ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಈ ರೀತಿ ಸಹಾಯಧನ ಪಡೆದು ಅಚ್ಚಿನ ಮನೆಗೆ ಹೊರಟಿರುವ ಹಲವು ಪುಸ್ತಕಗಳು ಇಲ್ಲಿವೆ. ಪ್ರಕಟನಾದಂತೆಲ್ಲಾ ಅವುಗಳು ದೊರಕುವ ವಿಳಾಸ, ಬೆಲೆ ಮೊದಲಾದ ವಿವರಗಳನ್ನು ಸಪ್ತಗಿರಿಯ ಓದುಗರ ಅನುಕೂಲಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಕಟಿಸಲಾಗುವುದು.

ಪುಸ್ತಕದ ಹೆಸರು	ಭಾಷೆ	ಪುಸ್ತಕದ ಹೆಸರು	ಭಾಷೆ
ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಭಾಷ್ಯ ಸಂಪುಟ 3 +.	ಕನ್ನಡ	ಸ್ತೋತ್ರರತ್ನಂ	ಆಂಗ್ಲ
ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತ	ಕನ್ನಡ	ಕ್ವೆಸ್ಟ್ ಎಟರ್ನಲ್	ಆಂಗ್ಲ
ಗೀತಾವಲೋಕನಂ	ಕನ್ನಡ	ಹಿಪ್ಪರಿ ಆಫ್ ತಿರುಮಲ ತಿರುಪತಿ	
ಶ್ರೀಮತ್ ಭಾಗವತ (7ನೇ ಸ್ಕಂಧ)	ಕನ್ನಡ	ಟೆಂಪುಲ್ ಆಫ್ ಶ್ರೀನಂಕಟೇಶ್ವರ	ಆಂಗ್ಲ
ಭೈರವಪುರಾಣಂ	ಕನ್ನಡ	ಸೀಕ್ರೆಟ್ ತಪಸ್	ಆಂಗ್ಲ
ಹರಿಭಜನಪದ್ಧತಿ	ಕನ್ನಡ	ಹಟರತ್ನಾ ವಳಿ	ಆಂಗ್ಲ
ನೇಮನ ನೇದಾಂತಸಿದ್ಧಾಂತ	ಕನ್ನಡ	ದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಸಾರ	ಆಂಗ್ಲ
ಹರಿಭಜನಾಮೃತಸಾರ	ಕನ್ನಡ	ಅರಣ್ಯಕಾಂಡ ಅಂಡ್ ಕಿಷ್ಕಿಂಧಾಕಾಂಡ	ಆಂಗ್ಲ
ಥಾಟ್ ಆಫ್ ಆಮ್ನಿ ಸೆನ್ಸ್	ಆಂಗ್ಲ	ರಾಮದಾಸ್ ಆಫ್ ಭದ್ರಾಜಲಂ	ಆಂಗ್ಲ
ರುದ್ರನಾಮಕಮ್	ಆಂಗ್ಲ	ಶ್ರೀನೇದಾಂತ ದೇಶಿಕ ದಯಾಶತಕಂ	ಆಂಗ್ಲ
ನಾಲ್ಕುಕಿ ರಾಮಾಯಣ ಆಯೋಧ್ಯಾ ಕಾಂಡ ಆಂಗ್ಲ		ಲೇಪಾಕ್ಷಿ ಟೆಂಪಲ್	ಆಂಗ್ಲ
ಮಹಾಭಾರತ ಅಂಡ್ ವೇರಿಯೇಷನ್ಸ್	ಆಂಗ್ಲ	ಸಹಸ್ರ ಮತ್ತೇಸಾರ ಸಂಗ್ರಹ ಸಂ 1,2, ಸಂಸ್ಕೃತ	
ಶ್ರೀರಾಘವೇಂದ್ರ ಲೈಫ್ ಅಂಡ್ ಹಿಸ್ ವರ್ಕ್ಸ್	ಆಂಗ್ಲ	ವಾಗ್ವಜ್ರ	ಸಂಸ್ಕೃತ
ತಿರುವಾಯ್ಮೊಳಿ	ಆಂಗ್ಲ	ಪೋತನ ಕೆ ಕರ್ಮ ಔರ್ ಭಕ್ತಿತತ್ವ	ಹಿಂದಿ

ನವರಾತ್ರಿ

ಆಶ್ವಯುಜ ಶುದ್ಧ ಮಾಸವನಿ ಬರಲೆಂದು
ಶಾಶ್ವತದಿ ಹರಸಿದೆವು ಬಾಲಕರು ಬಂದು
ಈಶ ನಿಮಗತ್ಯಧಿಕ ಸುಖವ ಕೊಡಲೆಂದು
ಲೇಸಾಗಿ ಹರಸಿದೆವು ಬಾಲಕರು ಬಂದು

ಮಹಾನವಮಿ ಚೌಪದ ಕನ್ನಡನಾಡಿನ
ಉದ್ದಗಲಕ್ಕೆ ಚಿರಪರಿಚಿತ. ಅಲ್ಲಿ ಲೇಸನ್ನು ಬಯ
ಸುವ ಹೃದಯವಿದೆ, ಕೇಳುಗರಿಗೆ ಹಿತವಾಗಿ ಸತ್ಯ
ವನ್ನು ತಿಳಿಸುವ ಬಯಕೆಯಿದೆ. ಮಾನವನಿ
ಚೌಪದನೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವ ಈ ಗೀತೆ ಮಳೆ
ಗಳು ಹೊಸದಾಗಿ ಜಡಿದು ರೈತರು ಕಾಳುಬಿತ್ತಿ
ಶರದೃತುವಿನ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಬಿಡುವಾದಾಗ ಕೇಳಿ
ಬರುವಂತಹದ್ದು. ಇಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಮಾಜ ಒಂದು
ದಿಕ್ಕಿನಿಂದ ಮತ್ತೊಂದು ದಿಕ್ಕಿಗೆ ನೋಡುತ್ತ ನಡೆ
ಯುವ ಗುರುತುಗಳಿವೆ. ಅದು ಕನ್ನಡವಾದದ್ದ
ರಿಂದ ಅದನ್ನು ನಾಡಗೀತೆಯೆಂದೂ ಆ ಮೂಲಕ
ವಾಗಿಯೇ ಈ ಮಹಾನವಮಿಯನ್ನು ನಾಡಹಬ್ಬ
ವೆಂದೂ ಕನ್ನಡಿಗರು ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ. ಜಾನಪದ
ಮೂಲದ ಈ ಮಾನವ ಕ್ರಿಯೆಯ - 'ಕರ್ಮಣ್ಯೇ
ನಾಧಿಕಾರಸ್ತೇ' ಅದ ನಂತರ ಮಿಕ್ಕದ್ದನ್ನು -
ಫಲಪ್ರಾಪ್ತಿಯ ಅಂಶವನ್ನು ಭಗವಂತನಿಗೆ ಬಿಟ್ಟು,
ಕ್ರಿಯೆ ಸಾತ್ವಿಕವೂ, ಸತ್ಯವೂ, ಹಿತವೂ ಆದದ್ದರಿಂದ
ಫಲವೂ - ಮಾವು ಬಿತ್ತಿದಾಗ ಮಾವು ಬೆಳೆ
ಯುವುದು ನಿಸರ್ಗವೆಂಬಂತೆ, ಫಲವೂ - ಒಳತೇ
ಆಗಿರಬೇಕೆಂದೂ 'ಮಳೆ ಬಂದು ಬೆಳೆಬೆಳೆದು ಧರೆ
ತಣೆಯಲೆಂದು' ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತ ನಿಲ್ಲುವುದು ನವ
ರಾತ್ರಿ ಹಬ್ಬವಾಗಿದೆ. ಅದೇ ನಾಗರಿಕವಾಗಿ
ಮುಂದುವರಿದು ರಾಜಕೀಯ, ಆರ್ಥಿಕ, ಔದ್ಯೋಗಿಕ
ಮುಖಗಳನ್ನೂ ಒಳಗೊಂಡು ವಿಜಯನಗರದರಸರ
ಕಾಲಕ್ಕೆ ವಿಜೃಂಭಣೆಯಿಂದ ಆಚರಿಸಲ್ಪಡುವ
ಜೈತಯಾತ್ರಾವಿಶೇಷವಾಗಿ ಮೈಸೂರ ಒಡೆಯರ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿವರ್ಷವೂ
ನಡೆಯಲೇ ಬೇಕಾದ ವಿಜಯದಶಮಿಯಾಗಿ
ಕಾಲಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಹೊರರೂಪವನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಿ
ಕೊಂಡು ಬರುತ್ತ ಇದೀಗ ದಸರಾ ಹಬ್ಬವಾಗಿ
ಹತ್ತು ದಿನಗಳ ಉತ್ಸವವಾಗಿ ಭಾರತನಾಟೆಯ
ಮೆರವಣಿಗೆಯಾಗಿ ಮೆರೆಯುತ್ತಿದೆ.

ನವರಾತ್ರಿಯ ಮೂಲ ದೈವ ದುರ್ಗೆ. ದುರ್ಗಾ
ಮಾತೆಯ ಕಥೆಗಳಿಗಾಗಿಯೇ ದುರ್ಗಾಸಪ್ತಶತಿ,
ದೇವೀ ಮಹಾತ್ಮೆ, ದೇವೀ ಭಾಗವತಗಳು ರಚಿತ
ವಾಗಿವೆ. ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಗಳ ಅಂಶಗಳನ್ನೂ, ಶಕ್ತಿ
ಗಳನ್ನೂ ಪಡೆದ ಈ ದೇವಿ ಅದಿದೇವಿ ಎಂದೂ

ಹೇಳಬಹುದು. ದೇವಾಸುರ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ದೇವತೆ
ಗಳಿಗೆ ಸೋಲುಂಟಾದಾಗ ಬ್ರಹ್ಮನ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ
ಅವರು ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಮೊರೆಯಿಟ್ಟರು. ಆಗ ವಿಷ್ಣುವಿನ
ಕೋಪ ಸಾಕಾರವಾಗಿ ದುರ್ಗೆಯಾಯಿತು. ಈ
ದುರ್ಗೆಗೆ ಈಶ್ವರನೂ ಬ್ರಹ್ಮನೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ
ಶಕ್ತಿಗಳನ್ನೂ ಆಯುಧಗಳನ್ನೂ ನೀಡಿದರು.
ನಾರ್ಕಂಡೇಯ ಪುರಾಣದ ಏಳುನೂರು ಶ್ಲೋಕ
ಗಳು ದುರ್ಗೆಯ ಅವತಾರವನ್ನೂ ಅವಳ ದುಷ್ಟ
ಶಿಕ್ಷಣ ಶಿಷ್ಟ ರಕ್ಷಣ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನೂ ವಿವರಿಸುತ್ತವೆ.
ಅವಳನ್ನೇ ದೇವತೆಗಳು ತಮ್ಮ
'ತಾಯಿ' ಎಂದು ಭಾವಿಸಿದರು. ಅವಳನ್ನು
ಕುರಿತು ಸ್ತುತಿಸುವಾಗ ಉಮಾ, ಚಂಡಿ, ಭೈರವಿ
ಕಾಳಿ, ರಾಜರಾಜೇಶ್ವರಿ, ಲಲಿತಾ, ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮಿ
ಮಹಾಸರಸ್ವತಿ ಎಂದು ಕರೆದರು.

ಶರದೃತುವಿನ ಆರಂಭದ ಆಕಾಶದ ಸ್ವಚ್ಛತೆ,
ವಾತಾವರಣಗಳ ಪ್ರಶಾಂತತೆಗಳಿಂದಾಗಿ ಪೂಜಾದಿ
ಧಾರ್ಮಿಕ ಕ್ರಿಯೆಗಳಿಗೂ, ಉತ್ಸವಾದಿ ಉಲ್ಲಾಸ
ಮನೋಭಾವಕ್ಕೂ, ರಾಜ್ಯ ವಿ ಸ್ತ ರಣಾ ದಿ
ಉತ್ಸಾಹಕ್ಕೂ ಒಂದು ರೀತಿಯ ಹೊಸ ಪ್ರೇರಣೆ
ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಗಳು ದೊರೆಯುತ್ತವೆ. ಅಂತೆಯೇ
ಯುದ್ಧದ ಅಧಿದೇವತೆ ದುರ್ಗೆಯ ಆರಾಧನೆಯ

ಭಕ್ತಿಗೆ ಉತ್ಸಾಹಕ್ಕೆ ಇದು ತಕ್ಕ ಕಾಲ. ಆಶ್ವಯುಜ
ಮಾಸದ ಮೊದಲ ಹತ್ತು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಸರಸ್ವತೀ
ಪೂಜೆ, ಆಯುಧಪೂಜೆ, ಲಕ್ಷ್ಮಿಪೂಜೆಗಳನ್ನು
ಮಾಡುವ ಪರಂಪರೆಯುಂಟಾಗಿದೆ. ರಾಜರಿಗೆ

ರೈತರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಸಾಧನೆಯ ಒಂದು ಸಂಧಿಕಾಲ.
ಒಳಿತಾಗಲೆಂದು ದೇವಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡುವ
ಕಾಲ. ಹಾಗಾಗಿ ದಿನಕ್ಕೊಬ್ಬ ದೇವಿಯ ಆರಾಧನೆ,
ಆ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಉತ್ಸವ. ಸಪ್ತಮಿಯಂದು ಸರಸ್ವತೀ
ಪೂಜೆಯೂ ಅಷ್ಟಮಿಯಂದು ದುರ್ಗೆಯ ಅವತಾರ
ವಾಯಿತೆಂಬುದರಿಂದ ಅಂದು ದುರ್ಗಾಷ್ಟಮಿ
ಯೆಂದೂ ನವಮಿಯಂದು ಆಯುಧಗಳಷ್ಟೇ ಪೂಜೆ
ಗೊಳ್ಳದೆ ಎಂದರೆ ರಾಜರ ಜೈತಯಾತ್ರೆಯ
ಆಯುಧಗಳಿಗಷ್ಟೇ ಪೂಜೆ ಸೀಮಿತವಾಗದೆ ಇತರರ
ಎಂದರೆ ರೈತರ ಕಾರ್ಮಿಕರ ಆಯುಧಗಳೂ ಅಂದು
ಪೂಜೆಗೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ನೇಗಿಲು, ಸನಿಕೆಗಳೂ,
ಬಸ್, ಕಾರು, ಕತ್ತರಿ, ಚಾಕುಗಳೂ ಪೂಜೆ
ಹೊಂದುತ್ತವೆ. ಪರಪರೆಯ ಈ ಪೂಜೆ ಮುಂದು
ವರೆದು ಆಧುನಿಕ ನಾಗರಿಕತೆಯ ಅಂಶಗಳಾದ
ಕಾರ್ಖಾನೆಗಳನ್ನೂ ತಲುಪಿ ಯಂತ್ರೋಪಕರಣ
ಗಳೆಲ್ಲದಕ್ಕೂ ಪೂಜೆ ದೊರೆಯುವಂತಾಗಿದೆ.
ಮಾರನೆಯ ದಿನ ವಿಜಯ ಘೋಷದ ದಿನ. ದುರ್ಗೆ
ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ನಾಶಪಡಿಸಿ ವಿಜಯ ಹೊಂದಿನ
ದಿನ. ಅದು ದಶಮಿಯಾದದ್ದರಿಂದ ವಿಜಯ
ದಶಮಿ. ಅಂದು 'ಅಪರಾಜಿತಾ' ಪೂಜೆ
ಮಾಡುವರು. ಶಮೀವೃಕ್ಷದ ಬಳಿಗೆ ಇತರ ದೇವ
ದೇವತೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಮೆರವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ
ಅದನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ಪ್ರಸಾದವನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕು.

ನಾಡಿನವರೆಲ್ಲರೂ ಉತ್ಸಾಹ ಸಂಭ್ರಮ
ಗಳಿಂದ ಭಾಗವಹಿಸುವ ಶರದೃತುವಿನ ನವ
ರಾತ್ರಿಯ ಮೂಲದೇವತೆ ದುರ್ಗೆ ಆಗಿರುವುದ
ರಿಂದಲೂ ಅವಳು ಸಂಭ್ರಮ ಉತ್ಸಾಹಗಳ ಪ್ರೇರ
ಕಳಾಗಿ ಸ್ತ್ರೀರೂಪಿ ಆಗಿರುವುದರಿಂದಲೂ ಸ್ತ್ರೀ
ಯರಿಗೂ ಈ ನವರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯ. ಮನೆ
ಮನೆಯಲ್ಲೂ ಹೆಂಗಸರು ಬೊಂಬೆಗಳ ಒಂದೊಂದು
ನಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನೇ ನಿರ್ಮಿಸುತ್ತಾರೆ. ಬೊಂಬೆ
ಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಅಭಿರುಚಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ
ಅಲಂಕರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅವುಗಳ ಮುಂದೆ
ವುಟ್ಟು ಪುಟ್ಟ ಬಾಲಕಿಯರು ಕೋಲಾಟ
ಹಾಕಿ ನಲಿಯುತ್ತಾರೆ. ಕೋಲಾಟ
ವಾಡಿದ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೂ ಇತರರೊಂದಿಗೆ ಬೊಂಬೆ
ಬಾನಗಳೂ ಸಲ್ಲುತ್ತವೆ. ಸರಸ್ವತೀ, ದುರ್ಗಾ
ಅಪರಾಜಿತಾ ಪೂಜೆಗಳಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಸಿಂಹಪಾಲು.

ಬಿ. ಎನ್. ಶ್ರೀನಿವಾಸನ್.

ನಾತ್ಯದೇವತೆಯ ಆರಾಧನೆಗೆ ಈ ಕಾಲ ಅತಿ ಯುಕ್ತವಾದದ್ದು. ಕಂಕಣ ತೊಟ್ಟು ದೇವತಾ ರಾಧನೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಇಹದಲ್ಲಿ ಶುಭವೂ ಪರ ದಲ್ಲಿ ಸ್ವರ್ಗವೂ ಲಭ್ಯವೆನ್ನುವ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ನಂಬಿಕೆ ಹರಡಿದೆ. ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ ವಿಜಯನಗರದ ಅರಸರ ಕಾಲದಿಂದ ಹೆಸರು ಪಡೆದ ಸಾಮೂಹಿಕ ಉತ್ಸವ ವಾದ ಈ ಶರನ್ನವರಾತ್ರಿ ಮೈಸೂರ ಅರಸರ ಕಾಲಕ್ಕೆ ವರ್ಷದ ಒಂದು ಮುಖ್ಯವೂ ಮಹತ್ವದ್ದೂ ಆದ ಹಬ್ಬವಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿತವಾಯಿತು. ನವ ರಾತ್ರಿಯ ಆಚರಣೆಗೊಂದು ವಿಜಯನಗರದ

ಅರಸರು ಹಂಪೆಯಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿಸಿದ “ನವರಾತ್ರಿ ದಿಬ್ಬ” ಈಗಲೂ ಇತಿಹಾಸದ ಪುಟಗಳಲ್ಲಿ ಮನಸೆಳೆಯುವಂತಹದ್ದಾಗಿದೆ. ಮೈಸೂರು ಮಹಿಷಮಂಡಲವೆಂದೇ ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧ. ಹಾಗಾಗಿ ಮಹಿಷಾಸುರ ಮರ್ಧಿನಿ ಚಾಮುಂಡೇಶ್ವರಿಗೆ ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಇತರೆಡೆಗಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಾಧಾನ್ಯ. ಅವಳನ್ನೇ ರಾಜರಾಜೇಶ್ವರಿ ಎಂದೂ ಕರೆಯುವುದು. ಜೊತೆಗೆ ದುರ್ಗಾ ಮಾತೆ ಮೂರ್ತಿರೂಪಳಾಗಿ ಕಂಡು ಬಂದದ್ದೇ ಮಹಿಷಾಸುರ ಮರ್ಧನಕ್ಕಾಗಿ. ಈ ಎಲ್ಲ ಕಾರಣ

ಗಳಿಂದಾಗಿ ಅವಳ ಹಬ್ಬವಾದ ನವರಾತ್ರಿ ಮೈಸೂರ ಸಾಮಾಜಿಕ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಚಿರಂತನ ಆಕರ್ಷಣೆಯ ಸೆಲೆಯಾಗಿ ಬೆಳೆಯಿತು. ರಾಜ ಒಡೆಯರು ಕ್ರಿ.ಶ. 1610 ರಲ್ಲಿ ನವರಾತ್ರಿ ಉತ್ಸವ ವನ್ನು ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ಆರಂಭಿಸಿದರು. ಮುಮ್ಮಡಿ ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಒಡೆಯರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕ್ರಿ.ಶ. 1799 ರಲ್ಲಿ ನವರಾತ್ರಿ ಉತ್ಸವ ಕೇಂದ್ರ ಮೈಸೂರಿಗೆ ವರ್ಗಾವಣೆ ಹೊಂದಿತು. ಹಳ್ಳಿ ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲೂ ಈ ನವರಾತ್ರಿ ಉತ್ಸವಗಳು ಮೈಸೂರ ಉತ್ಸವದ ಮಾದರಿಯಲ್ಲಿ ಆಚರಣೆ ಹೊಂದಿ ಹೈಂದವ ಸಮಾಜದ ಏಕತೆಗೆ ಒಂದು ಪ್ರಮುಖ ಕಾರಣವಾಗಿದೆ. ಅನೇ, ಕುಮರೆಗಳ ಪೂಜೆ, ಮೆರವಣಿಗೆ, ಮೈಸೂರ ಮಹಾ ರಾಜರು ಅಂಬಾರಿಯಲ್ಲಿ ಶರ್ಮೀವೃಕ್ಷದ ಪೂಜೆಗೆ ತೆರುಳುವಿಕೆ, ರಂಗು ರಂಗಿನ ದೀಪಗಳ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ನಾಡಿನ ಆಯ ಕಲೆಗಾರ, ಕುಸ್ತಿ ಗಾರರ ಆಟೋಟ ಸ್ಪರ್ಧೆಗಳು, ಚಾಮುಂಡೇಶ್ವರಿಯ ರಥದ ಮೆರ ವಣಿಗೆ ಎಲ್ಲವೂ ಸೇರಿ ಅತ್ಯಂತ ಹೆಚ್ಚು ಜನವನ್ನು ಮೈಸೂರಿನತ್ತ ಸೆಳೆಯುವಂತೆ ಆಯಿತು. ‘ದಸರಾ’ - ‘ದಶಹರಾ’ - ಎನ್ನುವ ಈ ನವ ರಾತ್ರಿಯನ್ನು ನೋಡಲೆಂದೇ ದೇಶವಿದೇಶಗಳಿಂದ ಯಾತ್ರಿಕರು ಕಿಕ್ಕಿರಿದು ಬರುತ್ತಾರೆಂದರೆ ಅದರ ವೈಭವವನ್ನು ಬೇರೆ ಹೇಳಬೇಕಿಲ್ಲ.

ದಸರಾ ಹಬ್ಬ ಉತ್ತರ ಭಾರತದಲ್ಲೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ವಾದದ್ದು. ಬಂಗಾಳ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಕಾಳಿ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ದುರ್ಗೆಯನ್ನು ಕರೆದು ಪೂಜೆ ಉತ್ಸವ ಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ದುರ್ಗಾಪಾಠ (ದೇವೀ ಮಹಾತ್ಮೆ) ವನ್ನು ಸಾರ್ವಜನಿಕವಾಗಿ ಪಠಿಸುವ ಸಂಪ್ರದಾಯವಿದೆ. ಬಿಹಾರ್ ಒರಿಸ್ಸಾ ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ ಗಳಲ್ಲಿ ದುರ್ಗೆ ಹತ್ತು ಭುಜಗಳ ದೇವತಾಮೂರ್ತಿ, ಸಾತ್ವಿಕತೆಯ ಪ್ರತೀಕ. ಗುಜರಾತ್, ರಾಜಾಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ತ್ರಿಶೂಲವನ್ನೇ ದುರ್ಗೆಯ ಪ್ರತೀ ಕವಾಗಿ ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮತ್ತೆಳು ಸ್ತ್ರೀಯರು ಹಿರಿಯರು ಎಲ್ಲರೂ ಸೇರಿ ಸಂಭ್ರಮ ಸಡಗರ ಗಳಿಂದ ಭಾಗವಹಿಸುವ ಒಂದು ಉತ್ಸವವೆಂದರೆ ಈ ದಸರಾ ಎನ್ನಬಹುದು.

ಮಹಾಭಾರತ ರಾಮಾಯಣಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯೂ ದುರ್ಗಾಪೂಜೆಗೆ ಉಂಟು. ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನು ಲಂಕೆಗೆ ಹೊರಡುವ ಮೊದಲು ದುರ್ಗೆಯನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದನೆಂದೂ, ರಾವಣವಧೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಾಮ ನಿಗೆ ದುರ್ಗಾವಾತೆಯು ನೆರವಾದಳೆಂದೂ ಹೇಳ ಲಾಗಿದೆ. ರಾವಣವಧೆಯು ಆಶ್ವಯುಜ ದಶಮಿ ಯಂದು ನಡೆದದ್ದರಿಂದ ಅಂದು ವಿಜಯದಶಮಿ ಎಂದು ಆಚರಿಸುವುದೂ ಉಂಟು. ದೈತ್ಯಾಕಾರದ

(35ನೇ ಪುಟ ನೋಡಿ)

ಸಪ್ತಗಿರಿ

ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ದರ್ಪಣ.

ಭಾರತೀಯ ತತ್ತ್ವ-ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಬೆಳಕಿಗೆ ತರುವ ಕನ್ನಡ, ತೆಲುಗು, ತಮಿಳು, ಹಿಂದಿ, ಇಂಗ್ಲೀಷಿನಲ್ಲಿ ಬಿಡುಗಡೆಯಾಗುವ ತಿ. ತಿ. ದೇ. ಗಳ ಸಚಿತ್ರ ಮಾಸಪತ್ರಿಕೆ.

ಕಲೆ, ಸಾಹಿತ್ಯ, ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ವೇದಾಂತಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಶ್ರೇಷ್ಠ ವಿದ್ವಾಂಸರ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಮಾಸಪತ್ರಿಕೆ.

ಮಹಿಳೆಯರಿಗಾಗಿ ಗೃಹಲಕ್ಷ್ಮಿ, ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ಕಿಶೋರಜಗತ್ ಮೊದಲಾದ ಸ್ಥಿರ ಶೀರ್ಷಿಕೆಗಳು.

ಸ್ವೀಕೃತ ಲೇಖನಗಳಿಗೆ, ಚಿತ್ರಗಳಿಗೆ ಸೂಕ್ತ ಸಂಭಾ ವನೆ, ಏಜಂಟರಿಗೆ ಆಕರ್ಷಕ ಕಮೀಷನ್ ಮತ್ತು ಇತರ ಪಾರಿತೋಷಿಕಗಳು.

ನಿಮ್ಮ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಸಂತ್ಯಸ್ತಿಗಾಗಿ- ಸಪ್ತಗಿರಿಯನ್ನು ಓದಿರಿ, ಸಪ್ತಗಿರಿಯಲ್ಲಿ ಜಾಹೀರಾತು ನೀಡಿರಿ.

ವಾರ್ಷಿಕ ಚಂದಾ ೬ ರೂ
ಬಿಡಿ ಪ್ರತಿ ೦-೫೦ ಪೈಸೆ

ವಿವರಗಳಿಗೆ :

ಗ್ರಂಥವಿಕ್ರಯ ವಿಭಾಗ

ಸಪ್ತಗಿರಿ

ತಿ. ತಿ. ದೇ. ಪ್ರೆಸ್ ಕಾಂಪೌಂಡ್

ತಿರುಪತಿ.

ಭಕ್ತ ಉದಂಕನ ಕಥೆ

ಭಾರತದೇಶ ಅನೇಕ ಮಹರ್ಷಿಗಳ ಪಾದ ಧೂಳಿಯಿಂದ ಪವಿತ್ರವಾಗಿದೆ. ಅಂತಹ ಮಹರ್ಷಿ ಮಹನೀಯರಲ್ಲಿ ಪರಮಗುರು ಭಕ್ತಉದಂಕನೂ ಒಬ್ಬ.

ಹಿಂದೆ ಮರುಧನ್ಯ ಎಂಬ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಉದಂಕ ಮಹರ್ಷಿ ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಈತನು ಭೃಗುವಂಶಸ್ಥನಾಗಿದ್ದು, ಗೌತಮರ ಶಿಷ್ಯರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನಾಗಿದ್ದನು. ಗುರು ಗೌತಮರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯ ವೃಂದದವರಲ್ಲಿ ಉದಂಕನೆಂದರೆ ಪಂಚಪ್ರಾಣ. ಆದರೆ ಅವರು ಎಂದೂ ಅದನ್ನು ತೋರಗೊಟ್ಟಿರಲಿಲ್ಲ. ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸಕ್ಕಾಗಿ ಗುರುಕುಲಕ್ಕೆ ಬಂದ ಶಿಷ್ಯರೆಲ್ಲ ತಮ್ಮ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸವನ್ನು ಪೂರ್ತಿಮಾಡಿ ಗುರುಗಳ ಅನುಮತಿ ಪಡೆದು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಊರುಗಳಿಗೆ ಮರಳಿದರು. ಆದರೆ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಪೂರೈಸಿದ ಉದಂಕನಿಗೆ ಮಾತ್ರ ತನ್ನ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಮರಳಲು ಗುರುಗಳಿಂದ ಅಪ್ಪಣೆ ದೊರೆಯಲೇ ಇಲ್ಲ. ಆದರೂ ಅವನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮುನಿದುಕೊಳ್ಳದೆ ಗುರುಗಳ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿಯೇ ಉಳಿದು, ಗುರುಗಳನ್ನು ಭಯಭಕ್ತಿ ಪ್ರೀತಿಗಳಿಂದ ಸೇವಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಹೀಗೆ ಕಾಲ ಕಳೆಯುತ್ತಿರಬೇಕಾದರೆ ಅವನಿಗೆ ಮುಪ್ಪು ಬಂದಡರಿತು. ಆದರೆ ಗುರುಸೇವಾನಿರತನಾದ ಅವನಿಗೆ ಅದರ ಅರಿವು ಆಗಲೇ ಇಲ್ಲ.

ಎಂದಿನಂತೆ ಒಂದು ದಿನ ಅರಣ್ಯಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಒಂದು ಸೌದೆಕಟ್ಟನ್ನು ಹೊತ್ತು ತಂದನು. ಅದನ್ನು ಕೆಳಗಿಳಿಸಿದಾಗ ಅದರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಬಿಳುಪಾದ ಕೂದಲಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ತನಗೆ ವೃದ್ಧಾಪ್ಯ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿದೆ ಎಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡನು. ಅದರಿಂದ ಬಹಳ ದುಃಖಪಟ್ಟನು. ಮುಪ್ಪು ಬಂದಿತೆಂದು ಉದಂಕ ಕಣ್ಣೀರು ಹಾಕುತ್ತಿರಲು ಅದನ್ನು ಕಂಡ ಗುರುಪುತ್ರ ಆಶ್ಚರ್ಯಪಟ್ಟಳು. ಅವಳು ಉದಂಕನನ್ನು ಸಮಾಧಾನ ಪಡಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದಳು. ಆದರೆ ಏನೂ ಪ್ರಯೋಜನವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅವಳು ನೇರವಾಗಿ ತಂದೆಯ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಬಂದು ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದಳು. ಗುರುಗಳು ತನ್ನ ಅಚ್ಚು ಮೆಚ್ಚಿನ ಶಿಷ್ಯ ಉದಂಕನನ್ನು ಕರೆದು “ಮಗೂ, ನೀನು ಏಕೆ ದುಃಖ ಪಡುತ್ತಿರುವೆ. ನಿನಗೆ ಗೇನು ಕೊರತೆ” ಎಂದು ಕೇಳಿದನು. ಅದಕ್ಕೆ ಶಿಷ್ಯನು “ಪೂಜ್ಯ ಗುರುವರ್ಯರೆ; ನಾನು ಒಂದು ಶತಮಾನ ದಿಂದಲೂ ತಮ್ಮ ಸೇವೆಯನ್ನು ಸಂತೋಷದಿಂದ ನಡೆಸುತ್ತಾ ಬಂದಿರುವೆನು. ತಮ್ಮ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ನಿರತನಾದ ನನಗೆ ವೃದ್ಧಾಪ್ಯ ಬಂದಿರುವುದು ನನ್ನ

ಗಮನಕ್ಕೆ ಬರಲೇ ಇಲ್ಲ. ನನ್ನ ಸಹಪಾಠಿಗಳೆಲ್ಲ ಆಶ್ರಮದಿಂದ ಮರಳಲು ಅಪ್ಪಣೆ ಕೊಟ್ಟಿರಿ. ಆದರೆ ಮುಪ್ಪು ಬಂದರೂ ನನಗೆ ಅನುಮತಿ ನೀಡಲೇ ಇಲ್ಲ. ನಾನು ವಿದ್ಯಾಪರಿಪೂರ್ಣನಾಗಲಿಲ್ಲ ವೇನೋ ಎಂಬ ಅನುಮಾನವುಂಟಾಗಿದೆ” ಎಂದು ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನ ವ್ಯಸನವನ್ನು ನಿವೇದಿಸಿ ಕೊಂಡನು. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ಗುರುವು “ಕಂದಾ! ನಿನ್ನ ಮೇಲಿನ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ನಾನು ಕಳುಹಿಸಲು ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ನೀನು ಪರಿಪೂರ್ಣ ಜ್ಞಾನಿಯಾಗಿರುವೆ. ಈಗ ನೀನು ನಿನ್ನ ಮನೆಗೆ ಮರಳಬಹುದು. ನಿನಗೆ ಎಲ್ಲ ರೀತಿಯಿಂದಲೂ ಶುಭವಾಗಲಿ” ಎಂದನು. ಮನೆಗೆ ಹೋಗುವ ಮುಂಚೆ ಶಿಷ್ಯನು ಗುರುಗಳನ್ನು ಕುರಿತು “ಗುರುಗಳೇ ನಾನು ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಕಲಿತಿದ್ದರಿಂದ ಗುರುಋಣವನ್ನು ತೀರಿಸಲು ತಮಗೇನು ಗುರುದಕ್ಷಿಣೆ ಕೊಡಬೇಕು. ಗುರುದಕ್ಷಿಣೆ ಕೊಡದ ಹೊರತು ನಾನು ಇಲ್ಲಿಂದ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ” ಎಂದು ಹಠಮಾಡಿದನು. ಅದಕ್ಕೆ ಗುರುಗಳು “ಉದಂಕ ನೀನು ನನಗೆ ಮಾಡಿದ ಶುಶ್ರೂಷೆಯಿಂದಲೇ ಸಂತೋಷಗೊಂಡಿರುವೆನು. ನನಗೆ ಅದರಿಂದ ಗುರುದಕ್ಷಿಣೆ ಸಂದಾಯವಾಗಿದೆ. ಈಗಲೂ ನೀನು ತರುಣನಾದರೆ ನಿನಗೆ ನನ್ನ ಮಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಮದುವೆ ನಡೆಸುವೆನು” ಎಂದನು.

ಲೌಕಿಕ ಸುಖಾಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಉದಂಕನು ತಕ್ಷಣ ತನ್ನ ತಪಃಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಯುವಕನಾದನು. ಗೌತಮನು ತನ್ನ ಮಾತಿನಂತೆ ಉದಂಕನಿಗೆ ಮಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಮದುವೆ ಮಾಡಿ, ಊರಿಗೆ ಹೋಗಲು ಅಪ್ಪಣೆ ಕೊಟ್ಟನು. ಉದಂಕನು ಗುರುಗಳ ಪತ್ನಿ ಅಹಲೈಯ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಆಕೆಯ ಅಶೀರ್ವಾದ ಪಡೆದನು. ನಂತರ ಅಹಲೈಯನ್ನು ಕುರಿತು “ತಾಯಿ, ನನ್ನ ಹತ್ತಿರ ಗುರುಗಳು ಯಾವ ಗುರುದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನೂ ಸ್ವೀಕರಿಸಲಿಲ್ಲ. ಒಪ್ಪಿಗೆಯಾದರೆ ತಮಗೆ ಬೇಕಾದ ಕಾಣಿಕೆ ಸಲ್ಲಿಸಬೇಕೆನ್ನುವ ಆಸೆ ಇದೆ. ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಕೃಪೆಯಿಟ್ಟು ಹೇಳಬೇಕು” ಎಂದು ಬೇಡಿಕೊಂಡನು. ಅದಕ್ಕೆ ಅಹಲೈ “ಸೌದಾಸ ಮಹಾರಾಜನ ಹೆಂಡತಿಯ ಕಿವಿಯ ಓಲೆಯನ್ನು ನನಗೆ ಕಾಣಿಕೆಯಾಗಿ ಕೊಟ್ಟರೆ ನನ್ನ ಆಸೆ ಈಡೇರಿದಂತಾಗುವುದು” ಎಂದು ತಿಳಿಸಿದಳು. ಉದಂಕನು ಒಪ್ಪಿ ಆ ಓಲೆಗಳನ್ನು ಬೇಡಲು ಸೌದಾಸನಲ್ಲಿಗೆ ಹೊರಟನು. ಆದರೆ ಆಗ ಸೌದಾಸನು ಶಾಪದಿಂದ ಯಾರನ್ನು

ಕಂಡರೂ ತನ್ನ ನರಭಕ್ಷಕನಾಗಿದ್ದನು. ಅದರೂ ಕಾಣಿಕೆ ಸಲ್ಲಿಸುವ ಸದುವ್ದೇಶದಿಂದ ಅವನನ್ನು ನೋಡಲು ಉದಂಕನು ಹೋದನು.

ಈ ಕಡೆ ಗೌತಮನು ಅಹಲೈಯನ್ನು ಕಂಡು ಉದಂಕನಲ್ಲಿ ಎಂದು ಕೇಳಿದನು. ಅವಳಿಂದ ಉದಂಕನು ಕಾಣಿಕೆ ತರಲು ಹೋಗಿರುವ ವಿಚಾರ ತಿಳಿಯುವುದು. ಗೌತಮನು ನರಭಕ್ಷಕ ಸೌದಾಸನಲ್ಲಿಗೆ ಇವನೇಕೆ ಹೋದನೋ ಎಂದು ನುಡಿಯುವನು. ಅಹಲೈಗೂ ಆಗ ಗಾಬರಿಯಾಯಿತು. ರಾಜನು ರಾಕ್ಷಸನಾಗಲು ಕಾರಣವನ್ನು ಕೇಳುವಳು. ಸೌದಾಸನು ರಾಕ್ಷಸನಾದ ಬಗೆಯನ್ನು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದನು, ಗೌತಮ : ಕಲ್ಯಾಣಪಾದನು ಇಕ್ಷ್ವಾಕು ವಂಶದ ದೊರೆ ಋತುಪರ್ಣನ ಮೊಮ್ಮಗ. ಇವನೇ ಸೌದಾಸ. ಇವನು ಒಮ್ಮೆ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಬೇಟೆಯಾಡಿ ರಥದಲ್ಲಿ ನಗರಕ್ಕೆ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದನು. ಅದೇ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ವಸಿಷ್ಠನ ಮಗ ಶಕ್ತಿ ಇದಿರಾಗಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದನು.

ಕೆ.ಎಂ. ಅಚ್ಯುತಕುಮಾರ್ ಎಂ.ಎ.,

ಆ ದಾರಿ ಬಹಳ ಇಕ್ಕಟ್ಟಾಗಿದ್ದಿತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಅರಸನು ಋಷಿಗೆ “ನನಗೆ ದಾರಿ ಬಿಟ್ಟು ಸರಿ” ಎಂದನು. ಅದಕ್ಕೆ ಋಷಿಯು ವಿನಯದಿಂದ “ಎಲೈ ಅರಸನೇ ನೀನು ನನ್ನ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತಿರುವೆ. ನಾನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅರಸನಾದರೂ ನೀನೇ ನನಗೆ ದಾರಿ ಬಿಟ್ಟು ಸರಿಯಬೇಕು” ಎಂದನು.

ಇದರಿಂದ ಸೌದಾಸನಿಗೆ ಕೋಪ ಬಂದಿತು. ಇಬ್ಬರ ನಡುವೆ ಕೋಪೋದ್ರೇಕದ ಮಾತುಗಳು ನಡೆದವು. ಕೊನೆಗೆ ಕೋಪದಿಂದ ರಾಜನು ಋಷಿಯನ್ನು ತನ್ನ ಕೈಯಲ್ಲಿದ್ದ ಚಾವಟಿಯಿಂದ ಹೊಡೆದನು. ಋಷಿ ಕೋಪದಿಂದ “ಎಲೈ ದುರುಳ ! ನೀನು ರಾಕ್ಷಸನಂತೆ ವರ್ತಿಸಿದೆ. ನೀನು ರಾಕ್ಷಸನಾಗಿ ಅಲೆದಾಡು” ಎಂದು ಶಾಪ ಕೊಟ್ಟನು. ಕೂಡಲೆ ರಾಜನು ರಾಕ್ಷಸನಾಗಿ ಶಾಪಕೊಟ್ಟ ಶಕ್ತಿಯನ್ನೇ ಕೊಂದು ತಿಂದನು. ವಸಿಷ್ಠರ ಪ್ರತಿಸ್ಪರ್ಧಿ (ಹಗೆ) ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನ ಉತ್ತೇಜನದಿಂದ ರಾಕ್ಷಸನು ವಸಿಷ್ಠರ ನೂರುಮಂದಿ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ತಿಂದುಹಾಕಿದನು ಎಂದನು.

ಕಥೆ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಕೇಳಿ ಅಹಲೈ ಅರಿಯದ ತನ್ನ ತಪ್ಪಿಗೆ ಉದಂಕನಿಗೆ ಯಾವ ಅಪಾಯವೂ ತಲೆ ದೋರದಂತೆ ಕರುಣಿಸಬೇಕೆಂದು ಪತಿಯನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದಳು. ಗೌತಮರು ಕೃಪೆ ತೋರಿದರು.

ಇತ್ತ ಕಡೆ ಉದಂಕನು ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ರಾಕ್ಷಸ ಸೌದಾಸನನ್ನು ಭೇಟಿಯಾದನು. ರಾಕ್ಷಸನು ಋಷಿಯನ್ನು ಕಂಡು “ನನಗೆ ಬಹಳ ಹಸಿವಾಗಿದೆ. ನಿನ್ನನ್ನು ತಿನ್ನುವೆನು” ಎಂದನು. ಅದಕ್ಕೆ ಉದಂಕನು ಹೆದರದೆ “ಎಲೈ ರಾಜನೇ, ಗುರು ದಕ್ಷಿಣೆಯ ನಿಮಿತ್ತ ನಿನ್ನ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಬಂದಿರುವ ನನ್ನನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವುದು ಧರ್ಮವಲ್ಲ” ಎಂದನು. ಅದಕ್ಕೆ ರಾಕ್ಷಸನು ಒಪ್ಪದಿರಲು “ನೀನು ಮಹಾ ದಾನಿಯಾಗಿರುವೆ. ಗುರುಪತ್ನಿಗೆ ಕಾಣಿಕೆ ಕೊಡ ಬೇಕಾದ ವಸ್ತು ನಿನ್ನಲ್ಲಿದೆ. ದಯವಿಟ್ಟು ಅವಸ್ತುವನ್ನು ಕೊಡು. ಗುರು ಋಣವನ್ನು ತೀರಿಸಿದ ಮೇಲೆ ನಿನ್ನ ಸಮಾಪಕ್ಕೆ ನಾನು ಬರುವೆನು. ಇದು ಸತ್ಯ, ನಂಬು” ಎಂದು ನಿವೇದಿಸಿಕೊಂಡನು. ರಾಕ್ಷಸನು ಒಪ್ಪಲು ಉದಂಕನು ‘ನಿನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯ ಕಿವಿಯಲ್ಲಿರುವ ರತ್ನಕುಂಡಲಗಳು ಬೇಕು’ ಎಂದನು. ಮೊದಲು ಒಪ್ಪದಿದ್ದರೂ, ಮಾತು ಕೊಟ್ಟುಬಿಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದ ಸೌದಾಸನು ತನ್ನ ಆದೇಶವನ್ನು ತಿಳಿಸಿ

ಅದನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಹೆಂಡತಿಯ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಉದಂಕನನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದನು.

ಅಂತೆಯೇ ಉದಂಕನು ಮಹಾ ಸಾಧ್ವೀಮಣಿ ಯಾದ ಮದಯಂತಿಯ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ರಾಜನ ಆದೇಶವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದನು. ಅವಳು “ಎಲೈ, ಋಷಿ, ಪತಿಯ ಆಣತಿಯಂತೆ ರತ್ನಕುಂಡಲ ಗಳನ್ನು ಕೊಡುವೆನು. ಇದನ್ನು ಬಹಳ ಎಚ್ಚರಿಕೆ ಯಿಂದ ಕಾಪಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಇದನ್ನು ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಇಡಬಾರದು. ಇದನ್ನು ಶುಚಿಯಾಗಿರುವಾಗ ಮಾತ್ರ ಧರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಇದನ್ನು ಧರಿಸಿದವರಿಗೆ ಹಸಿವಿಲ್ಲ; ತೃಷ್ಣ ಇಲ್ಲ, ವಿಷ, ಅಗ್ನಿ, ಕ್ರೂರಮೃಗಗಳಿಂದ ಅಪಾಯವಿಲ್ಲ. ಇದು ಧರಿಸುವವರ ಆಕೃತಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಇದು ಹೊಂದಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ ಜೋಪಾನ”. ಎಂದು ರತ್ನಕುಂಡಲಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟಳು. ಉದಂಕನು ಮತ್ತೆ ಸೌದಾಸನ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಬಂದು “ಎಲೈ, ರಾಜ ! ನಿನ್ನ ಅಪ್ಪಣೆಯಂತೆ ನಿನ್ನ ಪತ್ನಿ ಕುಂಡಲಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರುವಳು. ಗುರುದಕ್ಷಿಣೆ ಸಲ್ಲಿಸಿ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರುವೆನು. ಆದರೆ ನೀನು ಸಹಾಯಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ ನನ್ನ ಸ್ನೇಹಿತನಾಗಿರುವೆ. ಈಗ ನೀನು ರಾಕ್ಷಸನಾಗಿರುವೆ. ಈ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ನಾನು ನಿನ್ನಲ್ಲಿಗೆ

ಬರುವುದು ಯೋಗ್ಯವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಪರಾಮರ್ಶಿಸಿ ಹೇಳು” ಎಂದನು. ಗೌತಮರ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಸೌದಾಸನು ವಿವೇಚನೆ, ವಿನಯದಿಂದ ವರ್ತಿಸಿದನು. “ನೀನು ಈ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಬಂದರೆ ನಿನ್ನ ಸಾವು ಸಿದ್ಧ. ನೀನು ಸಾಯುವುದು ಬೇಡ” ಎಂದನು.

ಉದಂಕನು ಸೌದಾಸನಿಂದ ಬೀಳ್ಕೊಂಡು ಗುರುಪತ್ನಿಗೆ ಕುಂಡಲಗಳನ್ನು ಕಾಣಿಕೆಯಾಗಿ ಕೊಡಲು ಗೌತಮನ ಆಶ್ರಮದತ್ತ ಪ್ರಯಾಣ ಬೆಳೆಸಿದನು. ಮಾರ್ಗಮಧ್ಯೆ ಅವನು ಹಸಿವನ್ನು ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಬೇಲದಮರ ಹತ್ತಿ ಹಣ್ಣನ್ನು ಕೊಯ್ದು ತಿನ್ನಿದನು. ಮೇಲಿಂದ ಬಿದ್ದ ಬಿಲ್ವಫಲದ ಏಟಿನಿಂದ ಮರಕ್ಕೆ ಗಂಟುಹಾಕಿ ನೇತು ಹಾಕಿದ್ದ ಕುಂಡಲಗಳು ಕೆಳಗೆ ಬಿದ್ದವು. ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿದ್ದ ಸರ್ಪವೊಂದು ಬಾಯಲ್ಲಿ ಕುಂಡಲಗಳನ್ನು ಕಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಹುತ್ತದೊಳಗೆ ಹೊರಟು ಹೋಯಿತು. ಇದನ್ನು ಕಂಡು ಉದಂಕನು ಗಾಬರಿಗೊಂಡನು. ರತ್ನಕುಂಡಲಗಳನ್ನು ಹುಡುಕಿ ತರಲು ಅನೇಕ ದಿನಗಳು ಹುತ್ತವನ್ನು ಅಗೆದನು. ನಾಗಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುವುದಾಗಿಯೂ ನಿರ್ಧಾರಮಾಡಿದನು. ಒಂದು ದಿವಸ ಇಂದ್ರನು ಸಹಾಯ ಮಾಡುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ವೃದ್ಧನ ವೇಷದಲ್ಲಿ ಬಂದು “ಉದಂಕ ! ಏಕೆ ದುಃಖಪಡುವೆ ? ನಾಗಲೋಕ ಸಾವಿರ ಯೋಜನೆಗಳ ದೂರವಿರುವುದು. ಇದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ” ಎಂದನು. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ಉದಂಕನು ಕುಂಡಲಗಳನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದಿದ್ದರೆ ನಿನ್ನ ಎದುರಿಗೆ ಪ್ರಾಣತ್ಯಾಗ ಮಾಡುವೆನು ಎಂದನು. ಇಂದ್ರನು ಋಷಿಯ ಮನಸ್ಸಿನ ದೃಢ ನಿಶ್ಚಯವನ್ನು ನೋಡಿ ತನ್ನ ಅಮೂಲ್ಯವಾದ ವಜ್ರಾಯುಧವನ್ನು ಅವನ ಅಗೆಯುವ ಕೋಲಿನಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿದನು. ಅದರ ಸಹಾಯದಿಂದ ಋಷಿ ನೇರವಾಗಿ ನಾಗಲೋಕವನ್ನು ಸೇರಿದನು. ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಬಣ್ಣ ಬಣ್ಣದ ಕುದುರೆ ಯೊಂದು ಋಷಿಯನ್ನು ಕಂಡು “ಪೂಜ್ಯ ಋಷಿಗಳೇ, ನಾನು ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ತಾವು ನನ್ನನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪೂಜಿಸಿರುವಿರಿ. ಆದ್ದರಿಂದ ತಮಗೆ ಋಣಿಯಾದ ನಾನು ಏನನ್ನಾದರೂ ಉಪಕಾರ ಮಾಡಬೇಕೆಂದಿರುವೆ. ನಾನು ಯಾರೋ ಅಗಿರದೆ ಅಗ್ನಿಯೇ ಆಗಿರುವೆನು. ನನ್ನ ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಉದಿದರೆ ನಿಮಗೆ ಮಂಗಳವಾಗುವುದು” ಎಂದನು. ಉದಂಕನ ಹಾಗೆಮಾಡಲು ಆ ಕುದುರೆಯ ರೋಮಗಳಿಂದ (ಅಗ್ನಿ) ತಾಪ ಹೊರಟು ನಾಗಲೋಕವನ್ನೆಲ್ಲ ತಳಮಳಗೊಳಿಸಿತು. ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಶರಣಾಗಿ ಉದಂಕನಿಗೆ ರತ್ನಕುಂಡಲವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸಿದರು. ಉದಂಕನು ಅಗ್ನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ

(33 ನೇ ಪುಟ ನೋಡಿರಿ)

ತಿರುಪತಿ ತಿರುಮಲೆ ಯಾತ್ರಿಕರಿಗೆ ಮುಖ್ಯ ಸೂಚನೆ

ಅಸಂಖ್ಯ ಯಾತ್ರಿಕರ ಅವಿರತ ಸಂದಣಿಯ ತಿರುಪತಿ ತಿರುಮಲೆಗಳಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ನಗರಗಳೊಡನೆ ತ್ರಿಘ್ರಸಂಪರ್ಕ ಹೊಂದಲು ಅನುಕೂಲವಾಗುವಂತೆ ಟೆಲಿಕ್ಸ್ ಸೌಲಭ್ಯವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಕ್ರಮಾಂಕ

ತಿರುಪತಿ — 403 202

ತಿರುಮಲೆ — 403 208

ಯಾತ್ರಿಕರು ಈ ಸೌಲಭ್ಯವನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಕೋರಲಾಗಿದೆ.

ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಣಾಧಿಕಾರಿ ತಿ.ತಿ.ದೇ.

ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು

ಹೆಚ್. ಎ. ಪುರುಷೋತ್ತಮರಾವ್.

ತಂ ವಂದೇ ನರಸಿಂಹ ತೀರ್ಥನಿಲಯಂ |
ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರಾಟ್ ಪೂಜಿತಂ ||
ಧ್ಯಾಯಂತಂ ಮನಸಾ ನೃಸಿಂಹ ಚರಣಂ |
ಶ್ರೀ ಪಾದರಾಜಂ ಗುರುಂ ||

ಭಾರತದ ಇತಿಹಾಸ ಮಹತ್ವಪೂರ್ಣವಾದದ್ದು. ಭಾರತದ ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಧರ್ಮಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಬೆಳಗಲು ಸಹಸ್ರಾರು ಮಹಾಪುರುಷರು ಈ ಪುಣ್ಯ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿ ಪುನೀತರಾಗಿ ತಮ್ಮ ತ್ಯಾಗ ಮಯ ಜೀವನದಿಂದ ಜನತೆಯ ಪ್ರಗತಿಗಾಗಿ ಧರ್ಮಪ್ರಸಾರವನ್ನು ಕೈಗೊಂಡರು. ಈ ಎಲ್ಲ ಮಹಾಪುರುಷರ ಗುರಿಯೂ ದೈವ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವೇ ಆಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಎಲ್ಲರೂ ಒಂದಿಲ್ಲೊಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರಮಿಸಿದವರೇ ಆಗಿದ್ದಾರೆ. ಹಾಗೆ ಧರ್ಮದ ಉಳಿವಿಗಾಗಿ, ಮಾನವನ ನೈತಿಕ ಉನ್ನತಿಗಾಗಿ, ಮನುಷ್ಯ ಕುಲದ ಶ್ರೇಷ್ಠತೆಗಾಗಿ ಶ್ರಮಿಸಿದವರಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ವೇದಾಂತ ಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಓಲಾಡಿ ಧರ್ಮಪ್ರಚಾರಕ್ಕಾಗಿ ದೀಕ್ಷೆ ಕೈಗೊಂಡು ಯಶಸ್ವಿಯಾದವರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಶ್ರೀ ಪಾದರಾಜರು ಮಹತ್ವಪೂರ್ಣರೆನಿಸುವರು.

“ಹರಿಸ್ಮೃತಿ-ಸರ್ವವಿಪದ್ವಿಮೋಕ್ಷಣೇ, ಗುರು ಸೃತಿ : ಸರ್ವಸಂಪತ್ತದಾಯಿನಿ” ಎಂಬ ವಚನದಂತೆ ತನ್ನ ನೈತಿಕ ಧಾರ್ಮಿಕ ಉದ್ಧಾರವನ್ನೂ, ಶ್ರೇಯಸ್ಸನ್ನೂ ಬಯಸಿ ಅದನ್ನು ಗಳಿಸಲು ಮುಂದಾಗುವ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಗುರುಸ್ಮರಣೆಯೊಂದೇ ಅತಿ ಮುಖ್ಯವಾದ ಮಾರ್ಗ. ಗುರುಗಳು ಶ್ರೀಹರಿಗೂ ಮನುಜರಿಗೂ ನಡುವಣ ಸೇತುವೆಯಿದ್ದಂತೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ವಚನದಲ್ಲಿ ಗುರುಗಳ ಬಗೆಗಿನ ಮಹತ್ವವೆಂತಹುದೆಂಬುದನ್ನು ಅರಿಯಬಹುದು. ಅಂತಹುದರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಅತಿ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಗುರುಗಳೂ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯ ಸೆಲೆಯೂ ಆಗಿದ್ದರೆಂದರೆ ಅವರ ಹಿರಿಮೆಯ ಅರಿವಾಗುತ್ತದೆ.

ಶ್ರೀ ಕಾವೇರಿ ತೀರದ ಅಪಾರ ಮಹಿಮೆಯುಳ್ಳ ಶ್ರೀರಂಗ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಶೇಷಗಿರಿಯಪ್ಪ - ಗಿರಿಯಮ್ಮ ಎಂಬ ದಂಪತಿಗಳ ಪುಣ್ಯದ ಫಲವಾಗಿ ೧೪೦೪ ರಲ್ಲಿ ಒಂದು ದಿವ್ಯ ಪುರುಷ ಶಿಶುವು ಜನನವಾಯಿತು. ಮಗು ಹುಟ್ಟಿದಾಕ್ಷಣ ಶುಭಶಕುನಗಳಾದುವು. ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ಚಂದ್ರನಂತೆ ಹೊಳೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಆ ಮಗುವನ್ನು ಕಂಡಾಕ್ಷಣ ಯಾರಿಗೇ ಆಗಲಿ ಮನದಾಳ

ದಲ್ಲಿ ವಿಚಿತ್ರ ಅನುಭವವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಎಂತಹ ಕಠಿಣ ಹೃದಯವೂ ನೀರಿನಂತೆ ಕರಗಿ ಅವರ್ಣನೀಯ ವಾದ ಆನಂದವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಿತ್ತು. ಶಿಶುವಿಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣ ಎಂದು ನಾ ಮ ಕ ರ ಣ ಮಾಡಿದರು. ದಿನೇ ದಿನೇ ಶಿಶುವು ಹರಿಪರವಾದ ಕಮಲದಂತೆ ಅರಳಿ ತೊಡಗಿತು-ಬೆಳೆಯಿತು.

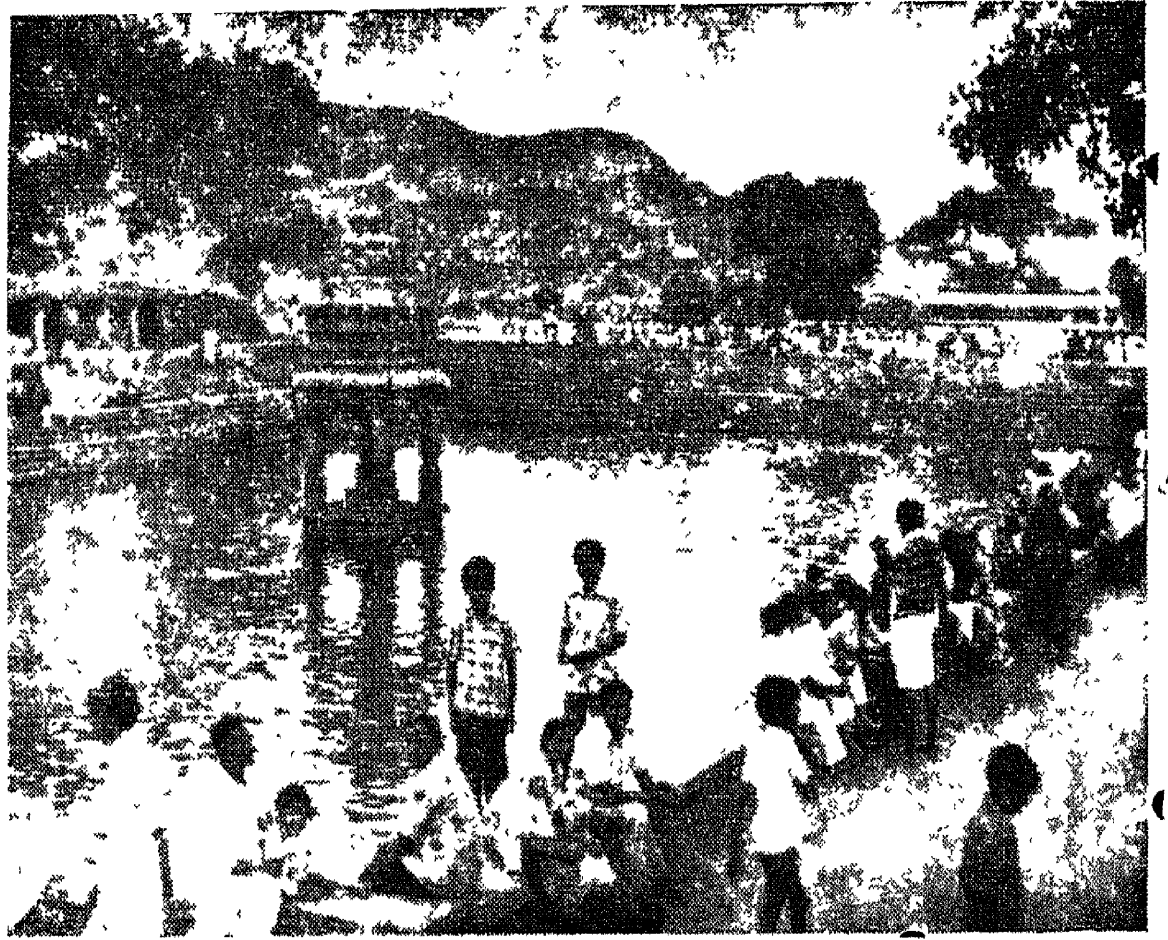
ತೇಜೋವಂತ ಬಾಲಕನಾದ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣನಿಗೆ ಶ್ರೀ ಸ್ವರ್ಣವರ್ಣತೀರ್ಥರಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮೋಪದೇಶವಾಯಿತು. ಅಲ್ಲದೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಮುನಿ ಎಂಬ ನಾಮಕರಣವೂ ಆಯಿತು. ನಂತರ ಬಾಲಯತಿಯು ವಿಬುಧೇಂದ್ರ ತೀರ್ಥರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಥವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸವನ್ನು ಪೂರೈಸಿ ವಿದ್ಯಾಸರಸ್ವತಿಯ ಅನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರರಾದರು.

ವಿಬುಧೇಂದ್ರತೀರ್ಥರು ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯವೃಂದವನ್ನೊಡಗೂಡಿ ‘ಶ್ರೀಕೊಪ್ಪ’ ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ಪಯಣಿಸಿ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಕೆಲಕಾಲ ತಂಗಿದ್ದರು. ವಿದ್ಯೆಯ ಭಂಡಾರದಂತಿದ್ದ ಅವರ ಮತಕ್ಕೆ ಒಂದು ಬಾರಿ ಉತ್ತರಾದಿ ಮತದ ಘನ ವಿದ್ವಾಂಸರೂ, ಸರಸ್ವತೀ ಆರಾಧಕರೂ, ಜ್ಞಾನಿಗಳೂ ಆದ ರಘುನಾಥ ತೀರ್ಥರು ಬಿಜಯಂಗೈಸಿದರು. ಪೂಜ್ಯರು ಈ

ಬಾಲಯತಿಯ ಪ್ರತಿಭೆ, ವರ್ಚಸ್ಸನ್ನು ಕಂಡು ಬೆರಗಾದರು.

ಪ್ರವಚನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಒಂದು ದಿನ ಶ್ರೀಗಳು ಈ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣ ಮುನಿಗಳ ‘ಶ್ರೀ ಸರ್ವಜ್ಞ’ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿನ ಪಾಂಡಿತ್ಯವನ್ನು ಕಂಡು ಬೆಕ್ಕುಸ ಬೆರಗಾಗಿ ನಿಂತರು. ಅವರು ಈ ಬಾಲಮುನಿಗಳನ್ನು ಕರೆದು ಅಪ್ಪಿಕೊಂಡು ಅವರ ಈ ವಿದ್ಯೆಯ, ಪ್ರತಿಭೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರಶಂಸಿಸಿದರು. ಆಗ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣ ಮುನಿಗಳು ‘ಸ್ವಾಮಿ ತಾವು ಶ್ರೀ ಪಾದರು, ತಮ್ಮಂತಹ ಮಹಾನುಭಾವರ ಪಾದದೊಳೆಯಿಂದ ನಮ್ಮಂತಹವರ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ’ ಎಂದಾಗ ರಘುನಾಥ ತೀರ್ಥರು “ಹೌದು ನಾವು ‘ಶ್ರೀಪಾದರೇನೋ’ ನಿಜ ಆದರೆ ನೀವು ‘ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರಾಗಿ’ ಬಿಟ್ಟಿರುವಿರಲ್ಲ” ಎಂದು ಬಿರುದಿನೊಂದಿಗೆ ಗೌರವಿಸಿದರು. ಹೀಗೆ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ನಾಮ ಧೇಯ ಅಂದಿನಿಂದ ಪ್ರವರ್ಧಮಾನಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು.

ಶ್ರೀರಂಗ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ೧೪೨೦ರಲ್ಲಿ ಗುರುಗಳಿಂದ ದೀಕ್ಷೆ ಪಡೆದು ಮಠಾಧಿಪತಿಗಳಾದ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲದವರೆಗೂ ಶ್ರೀರಂಗ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ನೆಲೆಸಿದ್ದರು. ನಂತರ ಶ್ರೀಶರು ಭಕ್ತಿ

ಮುಳಬಾಗಿಲಿನ ನರಸಿಂಹ ತೀರ್ಥದ ಒಂದು ನೋಟ.

ವೈರಾಗ್ಯಗಳ ತಾಣವಾದ ಯೋಗನರಸಿಂಹನಿರುವ ನರಸಿಂಹತೀರ್ಥದಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಅಲ್ಲಿಯೇ ನೆಲೆಸಿದರು. ಈ ಕ್ಷೇತ್ರ ಕೋಲಾರ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮುಳಬಾಗಿಲಿನ ಪೂರ್ವಕ್ಕೆ ಒಂದು ಮೈಲಿ ದೂರದಲ್ಲಿದೆ. ಇವರ ಪಾಂಡಿತ್ಯ ಪ್ರತಿಭೆಗಳ ಸವಿಯನ್ನರಿತಿದ್ದ ಮುನಿಶ್ರೇಷ್ಠರಾದ ವ್ಯಾಸರಾಯರೂ ಸಹ ಇವರಲ್ಲಿಗೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯಾಗಿ ಆಗಮಿಸಿ ಇವರಿಂದ 'ಶ್ರೀಮನ್ಮಾಯಾಸುಧಾ' ಗ್ರಂಥಗಳ ಪಾಠಗಳನ್ನು ಹೇಳಿಸಿಕೊಂಡರಂತೆ. ಅಂತಹ ಮಹಿಮಾನ್ವಿತರೇ ಇವರ ಬಳಿ ಪಾಠ ಹೇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದೆಂದರೆ ಶ್ರೀ ಪಾದರಾಜರ ವಿದ್ಯಾಭಂಡಾರ ಹೇಗಿರಬೇಡ? ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಇವರ ಮಹಿಮೆ ಭಕ್ತ ಕೋಟಿಗೆ ಆನಂದವೀಯುವ ಅಮೃತದಂತೆಯೇ ಸರಿ.

ಹೀಗೆ ಪ್ರತಿಭಾನ್ವಿತರಾದ, ದೇವಾಂಶ ಸಂಭೂತರಾದ, ಯತಿಶ್ರೇಷ್ಠರಾದ ಶ್ರೀ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಶಾ||ಶ|| ೧೪೧೬ (೧೪-೪-೧೫೦೪) ಜ್ಯೇಷ್ಠ ಶುದ್ಧ ಚತುರ್ದಶಿ ಮಂಗಳವಾರದಂದು ಮುಳಬಾಗಿಲಿನ ನರಸಿಂಹತೀರ್ಥ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ಸಶರೀರರಾಗಿ ಬೃಂದಾವನಸ್ಥರಾದರು. ಶ್ರೀಶರು ಈಗಲೂ ಬೃಂದಾವನದಲ್ಲಿದ್ದುಕೊಂಡು ಭಕ್ತಶ್ರೇಣಿಯನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವರು.

ಶ್ರೀ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಉದ್ಘಾತನ ಪಂಡಿತರು ಅಪರೋಕ್ಷೀಕೃತ ಶ್ರೀಶರೂ ಆಗಿದ್ದರು. ವಿಜಯನಗರದ ಆರುಮಂದಿ ಸಾರ್ವಭೌಮರಿಗೆ ಇವರು ರಾಜಗುರುಗಳಾಗಿದ್ದರು. ನೆಆಸ್ಟಾದ ೧೦೮ ಉನ್ಮತ್ತ ಘನವಿದ್ವಾಂಸರನ್ನು ವಾದದಲ್ಲಿ ಗೆದ್ದು ಜ್ಞಾನದ ವಿಜಯಪತಾಕೆಯನ್ನು ಮುಗಿಲಿಗೇರಿಸಿದವರು ಈ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು.

ಯೋಗನರಸಿಂಹಸ್ವಾಮಿ

ವ್ಯಾಸರಾಯರಿಂದ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತವಾದ ಶ್ರೀಮದಾಂಜನೇಯಸ್ವಾಮಿ.

ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯವು ಪುನರುಜ್ಜೀವಿತವಾಯಿತು. ಶ್ರೀಗಳು ಪಟ್ಟಶ್ರಮದ ಫಲವಾಗಿ ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಹಾಗೂ ಶ್ರೀಪುರಂದರದಾಸರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯವು ಉನ್ನತ ಶಿಖರಕ್ಕೇರಿತು. ಇವರ 'ರಂಗ ವಿಠಲಾ' ಎಂಬ ಅಂಕಿತದ ಸುಳಾದಿಗಳು ಪೂರ್ಣಗೊಂಡು ಈಗಲೂ ಪ್ರಚಲಿತದಲ್ಲಿವೆ.

ಮಧ್ವನಾಮ, ಶೃಂಗಾರಪಾರಿಜಾತ, ಭ್ರಮರಗೀತೆ, ವೇಣುಗೀತೆ, ಗೋಪಿಗೀತಾ ಮುಂತಾದ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿರುವ ಶ್ರೀಶರು ಸಕ್ಕದದಲ್ಲೂ ಸಹಾ ಕೆಲವು ದೇವರನಾಮಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಇವೆಲ್ಲಕ್ಕೂ ಮಿಗಿಲಾಗಿ ಇವರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರೌಢತೆಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಿರುವುದು ಇವರ 'ವಾಗ್ವಜ್ರ' ಎಂಬ ಕೃತಿ. ಈ ಗ್ರಂಥದ ಆಧಾರದಿಂದಲೇ ಶ್ರೀವ್ಯಾಸರಾಯರು 'ಚಂದ್ರಿಕಾತರ್ಕ ತಾಂಡವ-ನ್ಯಾಯಾ ಮೃತ' ಎಂಬ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ರಚಿಸಿರುವುದು. ಹೀಗೆ ಸಾಹಿತ್ಯ ತತ್ವ ಪ್ರಕಾರಗಳೆರಡರಲ್ಲೂ ಹಿರಿಯರೆನಿಸಿಕೊಂಡಿರುವವರು ಶ್ರೀಪಾದರಾಜಸಾರ್ವಭೌಮರು.

ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರವಾದ ನರಸಿಂಹತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಈಗಲೂ ವರ್ಷಂಪ್ರತಿ ಆರಾಧನಾಮಹೋತ್ಸವ ನೆರವೇರುತ್ತದೆ. ಈ ವರ್ಷವಿಶೇಷವಾಗಿ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಪುನರುಜ್ಜೀವನದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಕೈಗೊಂಡಿರುವ ತಿರುಪತಿ ದೇವಾಲಯದ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯಪ್ರಾಜೆಕ್ಟ್‌ನವರಿಂದ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ಕೆಲವು ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ನಡೆಸಲಾಯಿತು.

ಬೃಂದಾವನದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿ ಸದಾ ದೀನಭಕ್ತರ ಮೊರೆಗೆ, ಓಗೊಟ್ಟು ಸಲಹೆ ಉದ ರಿಸುವ ಶ್ರೀ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಶ್ರೇಯಸ್ಸನ್ನು ನೀಡಲಿ.

*

ಶಾಂತಿಮಂತ್ರಗಳು

‘ವಿದ್’ ಜ್ಞಾನೇ, ಅವಬೋಧನೇ ಎಂಬ ಧಾತುವಿನಿಂದ ನಿಷ್ಪನ್ನವಾಗಿದೆ. ‘ವೇದ’ ಎಂಬ ಪದ. ‘ವೇದ’ ಎಂದರೆ ಅಪಾರವಾದ ಜ್ಞಾನದ ರಾಶಿ ಎಂದು ಸಾಯಣಾಚಾರ್ಯರು ತಮ್ಮ ವೇದ ಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ “ವಿದಂತಿಧರ್ಮಾಧಿಕಂ ಅನೇ ನೇತಿ ವೇದಃ” ಎಂದು ವೇದವನ್ನು ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ವೇದಗಳು ಕಾಲಾತೀತ, ದೇಶಾತೀತಗಳಾಗಿವೆ. ಮಂತ್ರಗಳು ನಾವು ಊಹಿಸಬಹುದಾದ ಕಾಲಕ್ಕಿಂತಲೂ ಬಹು ಹಿಂದಿನಿಂದ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಅಗೋಚರ ಶಬ್ದ ರೂಪದಲ್ಲಿ ದ್ದವು. ಅವುಗಳನ್ನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ನಿರೂಪಣೆ ಮಾಡಿದರು ಋಷಿಗಳು. ಅದರಿಂದಲೇ ಅವರನ್ನು ಮಂತ್ರ ದ್ರಷ್ಟಾರರೆನ್ನುತ್ತೇವೆ. ವೇದಗಳಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತ ಸ್ತೋತ್ರಗಳಿವೆ. ಅಲ್ಲದೇ ವಿಶ್ವಕಲ್ಯಾಣವನ್ನು ಬಯಸುವ ಶಾಂತಿಸಂದೇಶಗಳಿವೆ, ಅದರಿಂದಲೇ ಋಷಿಗಳನ್ನು ವಿಶ್ವಶಾಂತಿಯನ್ನು ಬಯಸಿದ, ಆ ಸಂದೇಶದ ಮರ್ಮವನ್ನು ಜನತೆಯಲ್ಲಿ ಉದ್ಬೋಧನೆ ಮಾಡಿದ ಮೊದಲ ಹರಿಕಾರರೆಂದರೆ ತಪ್ಪಾಗಲಾರದು. ಪ್ರಸ್ತುತ ವೇದೋಕ್ತವಾದ ಒಂದೆರಡು ಶಾಂತಿ ಮಂತ್ರಗಳ ಸಂದೇಶವನ್ನು ಗಮನಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಋಗ್ವೇದೋಕ್ತವಾದ ಶಾಂತಿಮಂತ್ರವೊಂದು ಹೀಗಿದೆ.

“ಭದ್ರಂ ಕರ್ಣೇಭಿಃ ಶೃಣುಯಾಮದೇವಾಃ
ಭದ್ರಂ ಪಶ್ಯೇ ಮಾಕ್ಷಾಭಿರ್ಯಜತ್ರಾಃ
ಸ್ಥಿರೈರಂಗೈ ಸ್ತುಷ್ಟುವಾಗ್ಂಸಸ್ತ ಮಾಭಿಃ
ಯಶ್ಯೇಮ ದೇವ ಹಿತಂ ಯದಾಯುಃ
ಸ್ವಸ್ತಿನ ಇಂದ್ರೋವೃದ್ಧಶ್ರವಾಃ
ಸ್ವಸ್ತಿನಃ ಪೂಷಾವಿಶ್ವವೇದಾಃ
ಸ್ವಸ್ತಿನ ಸ್ತಾಷ್ಯೋ ಅರಿಷ್ಟನೇಮಿಃ
ಸ್ವಸ್ತಿನೋ ಬೃಹಸ್ಪತಿರ್ದಧಾತುಃ
ಓಂಶಾಂತಿಃ ಶಾಂತಿಃ ಶಾಂತಿಃ”

ವಿಶ್ವಕ್ಷೇಮವನ್ನು ಬಯಸಿದ ಋಷಿಗಳು ಮಾನವ ಜಾತಿತ್ವದತ್ತ ಗಮನ ಕೊಟ್ಟು ಈ ಸಂದೇಶವಿತ್ತಿದ್ದಾರೆ. “ಕಿವಿಗಳಿಂದ ಮಂಗಳಕರವಾದ (ಒಳಿತಾದ) ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ; ಒಳಿತಾದ ದೃಶ್ಯಗಳನ್ನು ಕಣ್ಣಿಂದ ನೋಡೋಣ. ಸುಧೃಢ ಶರೀರವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಬಾಳ್ವೆ ನಡೆ

ಸೋಣ. ನಮ್ಮ ಜೀವನದ ಕೊನೆಯುಸಿರುತನಕ ಮತ್ತೊಬ್ಬರ ಹಿತವನ್ನು ಬಯಸೋಣ. ವೃದ್ಧ ಶ್ರವನಾದ ಎಂದರೆ ಹಿತಬೋಧಕನಾದ ಇಂದ್ರನು ನಮಗೆ ಒಳಿತನ್ನು ಮಾಡಲಿ. ವಿಶ್ವದ ಭೂತ, ಭವಿಷ್ಯತ್ ವರ್ತಮಾನಗಳನ್ನರಿತ ‘ಪೂಷನ್’ ಎಂಬ ದೇವತೆ ನಮ್ಮನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲಿ. ತೃಕ್ಷೇಂಬ ನೆಂಬ ಋಷಿಯಪುತ್ರನಾದ ಅರಿಷ್ಟನೇಮಿಯು ನಮಗೆ ಒಳಿತನ್ನುಂಟುಮಾಡಲಿ. ಜ್ಞಾನಜಕ್ಷೇವಾದ ಬೃಹಸ್ಪತಿಯು ನಮಗೆ ಕ್ಷೇಮವನ್ನುಂಟುಮಾಡಲಿ. ಈಸಮಸ್ತ ವಿಶ್ವದಲ್ಲಿ ಚಿರಂತನ ಶಾಂತಿಯು ನೆಲೆಸಲಿ” ಎಂದು.

ಲೋಕ ಹಿತವನ್ನು ಬಯಸಿರುವ ಸಂದೇಶವನ್ನು ಹೊತ್ತ ಮತ್ತೊಂದು ಶಾಂತಿ ಮಂತ್ರವು ಹೀಗೆ ನಿರೂಪಿಸುತ್ತದೆ.

“ಶಂನೋ ಮಿತ್ರಃ ಶಂವರುಣಃ
ಶಂನೋ ಭವತ್ವರ್ಯಮಾ
ಶಂನ ಇಂದ್ರೋ ಬೃಹಸ್ಪತಿಃ
ಶಂನೋ ವಿಷ್ಣುರರುಕ್ರಮಃ ನಮೋಬ್ರಹ್ಮಣೇ
ನಮಸ್ತೇವಾಯೋ
ತ್ವಮೇವ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಂ ಬ್ರಹ್ಮಾಸಿ ತ್ವಾಮೇವ
ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಂ ಬ್ರಹ್ಮವದಿಷ್ಯಾಮಿ
ಋತಂ ವದಿಷ್ಯಾಮಿ
ಸತ್ಯಂ ವದಿಷ್ಯಾಮಿ
ತನ್ಮಾಮವತು ತದ್ವಕ್ತಾರಮವತು
ಅವತುಮಾಂ ಅವತುನಕ್ತಾರಂ ಓಂಶಾಂತಿ
ಶಾಂತಿಃ ಶಾಂತಿಃ

“ಮಿತ್ರನೆಂಬ ದೇವತೆಯೇ ನಮಗೆ ಕ್ಷೇಮವನ್ನುಂಟು ಮಾಡು. ವರುಣನೇ ನಮ್ಮ ಮೇಲೆ ನಿನ್ನ ಕೃಪೆ ಇರಲಿ. ಇಂದ್ರ ಮತ್ತು ಬೃಹಸ್ಪತಿ ಎಂಬ ದೇವತೆಗಳೇ ನಮಗೆ ಒಳಿತನ್ನುಂಟುಮಾಡಿರಿ. ಮೂರು ವಿಕ್ರಮಗಳಲ್ಲಿ (ಹೆಜ್ಜೆಗಳಲ್ಲಿ) ಸಮಸ್ತ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವನ್ನಳಿದ ಉರುಕ್ರಮನಾದ ವಿಷ್ಣುವೇ ನಮ್ಮನ್ನು ರಕ್ಷಿಸು. ಬ್ರಹ್ಮದೇವನೇ (ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತನಾದ) ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ, ವಾಯುವೇ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ. ನಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಕಣ್ಣುಗಳಿಗೆ ಗೋಚರ ನಾಗುವ ನಿನ್ನನ್ನೇ ‘ಬ್ರಹ್ಮ’ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತೇವೆ. ನೀನೇ ಆ ಮುಕ್ತಿದಾಯಕನಾದ ಪರಬ್ರಹ್ಮವಸ್ತುವಾಗಿದ್ದೀಯೆ. ಈ ಮಾತುಗಳು ಸತ್ಯಸತ್ಯ.

ಈ ಸತ್ಯವೇ ನಮ್ಮನ್ನು ಕಾಪಾಡಲಿ ಈ ಸತ್ಯಸಂದೇಶವನ್ನು ಹೇಳುವರು ಕಾಪಾಡಲ್ಪಡಲಿ. ಈ ವಿಶ್ವದಲ್ಲಿ ಚಿರಂತನ ಶಾಂತಿಯು ಸದಾ ನೆಲೆಸಿರಲಿ”

ಮತ್ತೊಂದು ಶಾಂತಿ ಮಂತ್ರವು ಹೀಗೆ ನಿರೂಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

“ಶಂನೋವಾತಃ ಪವತಾಂ ಮಾತರಿಶಾ!
ಶಂನ್ನಸ್ತಪತು ಸೂರ್ಯಃ ಅಹಾನಿ ಶಂಭ
ವಂತುನಃ ಶಗ್ಂರಾತ್ರಿಃ ಪ್ರತಿಧೀಯತಾಂ

ಶಮುಶಾನೋವೃಚ್ಛತು ಶಮಾದಿತ್ಯ ಉದೇತುನಃ ಶಿವಾನಃಶಂತ ಮಾಭವ ಸುವೃಡೀಕಾ ಸರಸ್ವತೀ”

“ಆಗಸದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುವ (ಮಾತರಿ ಶ್ವಯತಿ ವರ್ಧಯತ ಇತಿಮಾತರಿಶ್ವಾ) ಆ ವಾಯುದೇವನು ನಮ್ಮನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲಿ ಎಂದರೆ ಮಂದಮಾರುತವು

ಶ್ರೀಮತಿ ಟಿ. ಆರ್. ಉಷಾದೇವಿ, ಎಂ. ಎ.

ಆಹ್ಲಾದಕರವಾಗುವಂತೆ ಬೀಸಲಿ. ಸೂರ್ಯನು ತನ್ನ ಹಿತಕರವಾದ ಪ್ರಕಾಶವನ್ನು ಬೀರಿ ನಮ್ಮನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲಿ. ಹಗಲು, ರಾತ್ರಿಗಳು ಮಂಗಳಕರವಾಗಿ ಕಳೆಯಲಿ. ‘ಉಷಸ್’ ಎಂಬ ದೇವತೆ ನಮ್ಮ ಕ್ಷೇಮಕ್ಕೆ ಕಾರಣಳಾಗಲಿ. ದೈವದತ್ತವಾದ ಈ ನೀರು ಮತ್ತು ವನೌಷಧಿಗಳು ನಮ್ಮನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲಿ. ವೇದಸ್ವರೂಪಿಯಾದ ಸರಸ್ವತೀ ದೇವಿಯು ನಮಗೆ ಸುಖವನ್ನುಂಟುಮಾಡಲಿ”.

ತಚ್ಛಂಯೋರಾವೃಣೇ ಮಹೇ ಗಾತುಂ ಯಜ್ಞಾಯ ಗಾತುಂಯಜ್ಞ ಪತಯೇ ದೈವೀಸ್ವಸ್ತಿ ರಸ್ತುನಃ ಸ್ವಸ್ತಿ ಮಾರ್ತುಷೇಭ್ಯಃ ಉರ್ಧ್ವಂಜಿಗಾ ತಂ ಭೇಷಜಂ ಶಂನೋ ಅಸ್ತು ದ್ವಿಪದೇಶಂ ಚತುಷ್ಪದೇ” ನಿಷ್ಪಕ್ಷಪಾತಿಗಳಾದ ಋಷಿಗಳ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವದ ಜಡ, ಚೇತನ ಪಶು, ಪಕ್ಷ್ಯಾದಿ, ಎಲ್ಲ ಜೀವಜಂತುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅನುಕಂಪವಿತ್ತು. ಎಂಬುದನ್ನು ಈ ಮಂತ್ರವು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ.

“ಯಾವ ವಿಶ್ವಕ್ಷೇಮವನ್ನು ನಾವು ಬಯಸುವೆವೋ ಅದು ಉಂಟಾಗಲಿ. ಯಜ್ಞದಮಹಿಮೆ (39ನೇ ಪುಟ ನೋಡಿ)

ತಿರುಮಲೆಯ ಯಾತ್ರಿಕರಿಗೆ ವಿಶೇಷ ಸೌಲಭ್ಯಗಳು.

- * ಎಲ್ಲ ವರ್ಗಗಳವರಿಗೂ ಉಚಿತವಾಗಿ ದೊರೆಯುವ ಪರಿಶುದ್ಧ ಸತ್ಯಗಳು ಅಥವಾ ಸುಲಭ ದರದಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುವ ಬೀಡುಗಳ ವಸತಿ ಸೌಕರ್ಯ.
- * ಶ್ರೀದೈವ ದರ್ಶನದ ಯಾತ್ರಿಕರ ಕಾಯುವ ಕೋಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಗಾಳಿ ಬೆಳಕುಗಳ ವ್ಯಾಪಕ ಏರ್ಪಾಡು.
- * ಸರತಿಯ ಸಾಲಿನ ಕೋಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಫಿಬೋರ್ಡ್‌ನವರ ಅಲ್ಪಾಹಾರ ಸೌಲಭ್ಯ.
- * ಸುಲಭದರದ ಆಹಾರದ ಪೊಟ್ಟಣಗಳ ಮಾರಾಟ.
- * ಸರತಿಯ ಸಾಲಿನ ಕೋಣೆಗಳಿಂದ ಹೊರಹೋಗಬೇಕಾದ ಅಗತ್ಯವಿಲ್ಲದಂತೆ ಶೌಚೈಗೃಹಗಳು.
- * ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ್ ಹಯನೋತ್ಪಾದನಾವಿತರಣೆ ಇಲಾಖೆಯವರಿಂದ ಶುದ್ಧ ಹಾಲಿನ ಮಾರಾಟ.
- * ಯಾತ್ರಿಕರ ವಾಚನಾಭಿರುಚಿಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವ ತಿ.ತಿ.ದೇ. ಪ್ರಕಟಣೆಗಳಾದ ಪುಸ್ತಕಗಳು, ದೈವ ಚಿತ್ರಗಳ ಮಾರಾಟ.
- * ಸರತಿಯ ಸಾಲಿನ ಯಾತ್ರಿಕರಿಗೆ ಉಲ್ಲಾಸಕರವಾದ ಟೆಲಿವಿಷನ್ ಪ್ರದರ್ಶನ, ಭಕ್ತಿ ಸಂಗೀತ.
- * ಸರತಿಯ ಸಾಲು ಹಾಗೂ ತಿರುಮಲೆಯ ಕಾಲು ಹಾದಿಯ 7-ನೇ ಮೈಲಿಯ ಬಳಿ ವೈದ್ಯ ಸೌಲಭ್ಯ.
- * ಯಾತ್ರಿಕರ ವಸ್ತುಗಳು, ಪಾದರಕ್ಷೆಗಳ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಸೌಲಭ್ಯ.
- * ತಿರುಮಲೆಯ ಸ್ವಾಗತ ಕಛೇರಿಯಿಂದ ವಿವಿಧ ಸ್ಥಳಗಳಿಗೆ ಅಟೋ ಸೌಕರ್ಯ.
- * ತಿರುಮಲೆಗೆ ನಡೆದು ಹೋಗುವವರ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಸುರಕ್ಷಿತವಾಗಿ ತಿರುಮಲೆಗೆ ಸೇರಿಸುವ ಅನುಕೂಲ.
- * ಪಂಡಾಗಳು, ವಂಚಕರಿಂದ ಯಾತ್ರಿಕರನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಲು ಪೇಷ್ಕಾರ್ ಪದವಿಯ ಅಧಿಕಾರಿಯನ್ನು ಮಹಾದ್ವಾರದಲ್ಲಿ ನೇಮಿಸುವಿಕೆ.
- * ಸರತಿಯ ಸಾಲಿನ ಕೋಣೆಗಳ ಯಾತ್ರಿಕರ ದೂರುಗಳ ವಿಚಾರಣೆಗಾಗಿ, ಅನುಕೂಲಗಳ ಏರ್ಪಾಡಿಗಾಗಿ ಪೇಷ್ಕಾರ್ ಪದವಿಯ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಅಧಿಕಾರಿ ಮತ್ತು ಸಿಬ್ಬಂದಿ.

ದೇವಸ್ಥಾನದ ಪ್ರಯತ್ನಗಳಲ್ಲಿ ಇವು ಕೆಲವು ಮಾತ್ರವೇ.

ಗಮನಿಕೆ : ತಿರುಮಲೆಯಲ್ಲಿ ಅಂಚೆ ಕಛೇರಿಯು ರಾತ್ರಿ 8-30 ಗಂಟೆಯವರೆಗೆ ಕೆಲಸಮಾಡುತ್ತದೆ. ಜೊತೆಗೆ ಪ್ರಧಾನ ಅಂಚೆ ಕಛೇರಿಯು ರಾತ್ರಿ 10-30 ರಿಂದ 1-00 ಗಂಟೆಯವರೆಗೆ ಕೆಲಸಮಾಡುತ್ತದೆ. ಶ್ರೀ ವೆಂಕಟೇಶ್ವರನ ಉದ್ಘಾಟನಾ ಭಕ್ತ, ಕವಿ ಅನ್ನವಾಚಾರ್ಯ ಅಂಚೆಚೀಟಿಯನ್ನು ಬಯಸುವವರು ಕೊಂಡುಕೊಳ್ಳಬಹುದು.

ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ

ಶ್ರೀರಾಘವೇಂದ್ರರಾಯರು

ಡಾ|| ಕೆ. ಗೋಕುಲನಾಥ್,

ಎಂ.ಎ. ಪಿ.ಎಚ್.ಡಿ.

ಆಶ್ರಿತ ಜನರಿಗೆ 'ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷ-ಕಾಮಧೇನು, ಚಿಂತಾಮಣಿ' ಎಂದೆನಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಶ್ರೀ ರಾಘವೇಂದ್ರಗುರು ಸಾರ್ವಭೌಮರ ಮಹಾಮಹಿಮೆಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದ ಜನತೆ ಮಂತ್ರಮುಗ್ಧವಾಗಿ ಅವರ ಚರಣಾರವಿಂದಗಳಲ್ಲಿ ಭಯಭಕ್ತಿಗಳಿಂದ ನಮಿಸುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಇಂದಿಗೂ ನಾವು ಕಾಣಬಹುದಾದ ಕ್ಷೇತ್ರವೆಂದರೆ ಮಂತ್ರಾಲಯ. ಅಂಧ್ರ ಪ್ರದೇಶ ರಾಜ್ಯದ ಕರ್ನೂಲ್ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಆದನಾನಿ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಪರಮ ಪವಿತ್ರವಾದ ತುಂಗಭದ್ರಾ ನದಿಯ ದಂಡೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಗುರು ಸಾರ್ವಭೌಮರು ಸಶರೀರರಾಗಿ ಬೃಂದಾವನವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಮುನ್ನೂರು ವರ್ಷಗಳಿಗೂ ಹಿಂದೆ ಅವರ ಶ್ರೀರಕ್ಷೆ ಭಕ್ತಜನ ಸಂದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಅತ್ಯಧಿಕವಾಗಿ ದೊರೆಯುತ್ತಿದೆ. 'ಕರೆದಲ್ಲಿಗೆ ಬರುವ,' 'ಶರಣರ ಸುರಭೂಜ' 'ನತಜನಾಶ್ರಯ ಪ್ರಿಯಾ,' 'ಕುವಾದಿಮದವನಕುಠಾರ' ಎಂದು ಕರ್ನಾಟಕದ ಹರಿದಾಸರು ಗುರುರಾಜರನ್ನು ಹೊಗಳಿ ಹಾಡಿ ಕುಣಿದಿದ್ದಾರೆ. ಶ್ರೀ ರಾಘವೇಂದ್ರತೀರ್ಥರು ಬೃಂದಾವನದಲ್ಲಿ ಸನ್ನಿಹಿತರಾಗಿ ತಮ್ಮನ್ನು ಭಜಿಸಿದ ಭಕ್ತರಿಗೆ ಮುಕ್ತಹಸ್ತದಿಂದ 'ಅಪಾರ ಪುಣ್ಯ' ವನ್ನು ಧಾರೆಯೆರೆದು ಐಹಿಕಾಮುಷ್ಮಿಕ ಆಸೆಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸುತ್ತಿರುವರೆಂದ ಮೇಲೆ, ಅವರಲ್ಲಿ ಅಪಾರವಾದ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ತಳೆದು, ಆ ಬೃಂದಾವನದಲ್ಲಿರುವ ಮಧ್ವಾಂತರ್ಗತ ರಾಮಕೃಷ್ಣ ನರಹರಿ ವೇದವ್ಯಾಸ ರೂಪಗಳನ್ನು ಚಿಂತಿಸಿ, ಆ ಬಿಂಬನ ಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಭಕ್ತಿ ಪರವಶರಾಗುವ ಹರಿದಾಸರಿಗೆಲ್ಲ ಅವರು ಕಾರುಣ್ಯವರ್ಷವನ್ನು ಸುರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಕರ್ನಾಟಕದ ಅನೇಕ ಹರಿದಾಸರು ಮಂತ್ರಾಲಯ ಮತ್ತು ತಿರುಪತಿಗೆ ಪ್ರತಿವರ್ಷವೂ ತಪ್ಪದೆ ಯಾತ್ರೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಶ್ರೀ ಗುರುರಾಜರನ್ನು ಕುರಿತು ಶ್ರೀ ವಿಜಯದಾಸರು, ಶ್ರೀ ಗೋಪಾ

ಲದಾಸರು, ಶ್ರೀ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು, ಶ್ರೀ ಅಭಿನವ ಜನಾರ್ದನ ವಿಠಲರು, ಶ್ರೀ ಗುರು ಜಗನ್ನಾಥ ವಿಠಲರು ಇತ್ಯಾದಿ ಹರಿದಾಸರು ಮಂತ್ರಾಲಯವನ್ನೂ - ಮಂತ್ರಾಲಯ ಪ್ರಭುಗಳನ್ನೂ ಭಾವಪರವಶರಾಗಿ ಮನಮುಟ್ಟುವಂತೆ ಕೃತಿಗಳನ್ನೂ ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇವರನ್ನು ಕುರಿತ ಹರಿದಾಸರ ಕೃತಿಗಳು ಇನ್ನೂ ರಕ್ಷಾ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದೆ.

ಶ್ರೀ ಗುರುಸಾರ್ವಭೌಮರು ಮಂತ್ರಾಲಯದಲ್ಲಿ ಬೃಂದಾವನ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಲು

ಕಾರಣವೇನೆಂಬುದನ್ನು ಹರಿದಾಸರು ತಿಳಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಈ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಬೇಕೆಂಬುದು ಅವರ ಇಚ್ಛೆಯಾಗಿತ್ತು; ಶ್ರೀರಾಯರ ಅಪಾರ ಕರುಣೆ - ಮಹಿಮೆಗಳಿಗೆ ತಲೆಬಾಗಿ ನಮಾಜ್ ಅಸದುಲ್ಲಾಖಾನ್ ಕೃತಜ್ಞತೆಯಿಂದ ಹೇರಳವಾದ ಉತ್ಪತ್ತಿಯಿರುವ ದೊಡ್ಡ ಜಹಗೀರನ್ನು ಆವರಿಗೆ ಕೊಡಲು ಬಯಸಿದನಂತೆ! ಆದರೆ ಶ್ರೀ ರಾಘವೇಂದ್ರತೀರ್ಥರು ಕಾನನ ಪ್ರದೇಶವಾದ ಮಂತ್ರಾಲಯ ಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಆರಿಸಿಕೊಂಡರು; ಈ ತೀರ್ಮಾನದಿಂದ ನಮಾಜಿನಿಗೂ

ಇಂದು ಎನಗೆ ಗೋವಿಂದ ನಿನ್ನಯ ಪಾದಾರ

ವಿಂದವ ತೋರೋ ಮುಕುಂದನೇ

||ಪ||

ಮಂದರೋದ್ಧಾರನೆ ನಂದಗೋಪಿಯ ಕಂದ

ಇಂದಿರಾರಮಣ ಗೋವಿಂದ ಗೋಕುಲಾನಂದ

||ಅ.ಪ||

ನೊಂದೆನಯ್ಯಾ ಭವ ಬಂಧನದೊಳು ಸಿಲುಕಿ

ಮುಂದೆ ದಾರಿಕಾಣದೆ ಕುಂದಿದೆ ಜಗದೊಳು

ಕಂದ ನಾನೆಂದೆನ್ನ ಕುಂದುಗಳನೆಣಿಸದೆ

ತಂದೆ ನೀ ಕಾಯೋ ಕಂದರ್ಪ ಜನಕನೆ

ಮೂಢತನದಿ ಬಲು ಹೇಡಿ ಜೀವನನಾಗಿ

ದೈವಭಕ್ತಿಯ ಮಾಡಲಿಲ್ಲವೋ ಹರಿಯೇ

ನೋಡಲಿಲ್ಲವೋ ನಿನ್ನ ಪಾಡಲಿಲ್ಲವೋ ಮಹಿಮೆ

ಗಾಡಿಕಾರ ಕೃಷ್ಣ ಬೇಡಿಕೊಂಬೆನೊ ಸ್ವಾಮಿ

ಧಾರುಣಿಯೊಳು ಬಲುಭಾರ ಜೀವನನಾಗಿ

ಮೇರೆದಪ್ಪಿ ನಡೆದು ಸೇರಿದೆ ಕುಜನರ

ಆರೂ ಕಾಯುವರಿಲ್ಲ ಸೇರಿದೆ ನಿನಗಯ್ಯಾ

ಧೀರ ವೇಣುಗೋಪಾಲ ಪಾರುಗಾಣಿಸೋ ಸ್ವಾಮಿ

— ಶ್ರೀ ರಾಘವೇಂದ್ರಸ್ವಾಮಿಗಳು

ಅವನ ಸ್ನೇಹಿತರಿಗೂ ತುಂಬ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಯಿತು! ರಾಯರ ವೈರಾಗ್ಯಕ್ಕೆ ಅವರು ತಲೆದೂಗಿದರು; ಗುರುರಾಜರಿಗೆ ಐಶ್ವರ್ಯದ ಮೇಲೆ ಆಸೆ ಇರಲಿಲ್ಲ; ಅವರಿಗೆ ಯಜ್ಞಯಾಗಗಳು ನಡೆದು ಪವಿತ್ರವಾಗಿರುವ ಸ್ಥಳದ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿತ್ತು; ಅವರು ಅಪರೋಕ್ಷ ಜ್ಞಾನಿಗಳಾದುದರಿಂದ 'ಪ್ರಹ್ಲಾದ ರಾಜರು' ಕೃತಯುಗದಲ್ಲಿ ಯಾಗ ಮಾಡಿದ ಸ್ಥಳ 'ಮಂತ್ರಾಲಯ' ವೆಂದು ಗುರುತಿಸಿ ಆ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಆರಿಸಿಕೊಂಡರೆಂದು ಶ್ರೀ ಗೋಪಾಲದಾಸರು ತಿಳಿಸಿರುತ್ತಾರೆ:

ಧರೆಯೊಳಗೆ ನಮ್ಮ ಗುರು ರಾಘವೇಂ
ದ್ರರಿನ್ನು
ಇರುತಿಪ್ಪ ವಿವರವ ಅರಿದಷ್ಟು
ವರ್ಣಿಸುವೆ ||
ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ಮಂತ್ರಾಲಯ ಪುರ ತುಂಗಾ
ತೀರದಿ
ಹರಿಭಕ್ತ ಪ್ರಹ್ಲಾದ ವರ ಯಾಗ ಇಲ್ಲಿ
ಮಾಡಿ
ಸುರರಿಗಮೃತ ಎಣಿಸಿ ಪರಿಪರಿ ಕ್ರಿಯೆ
ಮಾಡಿ
ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದನೆಂದು ಅರಿದು ಈ
ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ
ಗುರು ರಾಘವೇಂದ್ರರಾಯ ಶರೀರ
ಪೋಗಾಡಿದನಿಲ್ಲಿ
... ..
... ..
ಮಂತ್ರಸಿದ್ಧಿಕ್ಷೇತ್ರವಿದು ನೋಡಿ
ಕೋವಿದ
ಮಂತ್ರಪ್ರತಿಪಾದ್ಯ ಗೋಪಾಲ
ವಿಠಲಸಿಂದ ||

ಮಂತ್ರಾಲಯದ ವೃಂದಾವನದಲ್ಲಿ ಸಾವಿರಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಸಾಲಗ್ರಾಮಗಳಿವೆ; ಗುರುರಾಜರು ಸಶರೀರರಾಗಿ ಆ ಬೃಂದಾವನವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಏಳುನೂರು ವರ್ಷಗಳ ವರೆಗೆ ಭಕ್ತರ ಮನೋಭೀಷ್ವಯವನ್ನು ಪೂರೈಸುವವರೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧರು. ಇಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಹರಿಯ ನರಹರಿ, ಕೃಷ್ಣ, ರಾಮ ಮತ್ತು ವೇದವ್ಯಾಸ ರೂಪಗಳ ವಿಭೂತಿಯುಂಟು;

ಅದುದರಿಂದ ಇತರ ದೇವತೆಗಳು ಇಲ್ಲಿ ಸನ್ನಿಹಿತರಾಗಿರುವರೆಂದು ಗೋಪಾಲದಾಸರು ವಿವರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಪರಮಾತ್ಮನ ಈ ನಾಲ್ಕುರೂಪಗಳು ಭಕ್ತರಿಗೆ ನೆರವೇರಿಸುವ ಅಭೀಷ್ಟೆಗಳ ಪರಿಯನ್ನು ಹರಿದಾಸರ ಮಾತುಗಳಿಂದಲೇ ತಿಳಿಯಬೇಕು:

ನರಹರಿ ಕೃಷ್ಣ ರಾಮ ಸಿರಿ ವೇದವ್ಯಾಸ
ಎರಡೆರಡು ನಾಲ್ಕು ಹರಿಯ ಮೂರ್ತಿ
.....
.....
ನರಹರಿ ರೂಪನಾಗೆ ವಾಸವಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ
ದುರಿತ ದುಷ್ಟತ ಬ್ರಹ್ಮೇತಿ
.....
.....
ಗೋಡಿಸುವ
ಸಿರಿರಾಮನಾಗಿಲ್ಲಿ ಪರಿಪರಿಯಲ್ಲಿ ದೇಶಾಂ
ತರ ಅನ್ನ ಕಳಕೊಂಡು ನರರಿಲ್ಲಿ ಬಂದರೆ
ಸ್ಥಿರಪಟ್ಟ ಕಟ್ಟುವ ಸಿರಿಕೃಷ್ಣನಾಗಿಲ್ಲಿ
ಪರಿಪರಿಯಲ್ಲಿ ಬಂದ ಪರಮಾತುರರಿಗೆ
ವರವೀವ ಪುತ್ರೋತ್ಸವ ಮುಂಜಿ
ಮದುವಿ
ಹರಕೆಗಳ ಕೈಕೊಂಡ, ಹರುಷ
ಬಡಿಸುವವರ
ಸಿರಿ ವೇದವ್ಯಾಸನಿಲ್ಲಿ ಭರದಿಂದಲಿ ಬಂದ
ದುರುವಾದಿಗಳನೆಲ್ಲ ಧುರದಿಂದ
ಲೋಡಿಸಿ
ಮುರಿದು ಅವರ ಶಾಸ್ತ್ರ ಹರಿ
ಸರ್ವೋತ್ತಮನೆಂದು
ಇರುವನಿಲ್ಲಿ ತೋರಿ ಶರಣ ಜನಕೆ ಇನ್ನು
ವರ ಜ್ಞಾನ ಸುಧೆಯನ್ನು ಕರೆದು
ಕೊಡುತ್ತಲಿಪ್ಪ
ಸಿರಿ ವಂದಿತಪಾದ ಗೋಪಾಲ ವಿಠಲ
ಪರಿಪರಿಯಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ವಾಲಗ
ಕೈಗೊಂಬೆ.

ಕಾಮಧೇನು - ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷ - ಚಿಂತಾಮಣಿಗಳು ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿರುವುದರಿಂದ ಅದರ ವೈಭವ ಪ್ರಜಲಿತವಾಗಿದೆ. ಶ್ರೀ ರಾಯರು ಭೂಲೋಕದ ಜನರಿಗೆ ಕಾಮಧೇನು - ಕಲ್ಪ

ವೃಕ್ಷ - ಚಿಂತಾಮಣಿಗಳಂತಿರುವುದರಿಂದ 'ಸುರಪನಾಲಯ ಮಂತ್ರಾಲಯ' ವೆಂದು ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ಬಣ್ಣಿಸಿರುವರು. ಸಚ್ಚಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನಗಳಿಸಬೇಕೆಂಬ ಅಭೀಷ್ಟೆಯುಳ್ಳ 'ಷಟ್ಪದ' ಗಳಿಗೆ ಇವರ ಕೃತಿಗಳ 'ಪರಿಮಳ' ತೃಪ್ತಿಯನ್ನು ನೀಡಬಲ್ಲದು.

ಶ್ರೀ ಗುರುರಾಜರ ಸ್ಮರಣೆ, ದರ್ಶನ, ಪೂಜೆಗಳಿಂದ ದೊರೆಯುವ ಪುಣ್ಯವನ್ನು ಲೆಕ್ಕ ಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯವೇ? ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಬೃಂದಾವನದ ದರ್ಶನವನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ 'ಗೋಕುಲ ಕಂಡಂತೆ', ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ಮಾಡಿದರೆ 'ಭೂ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ' ಮಾಡಿದಂತೆ, ಅಭೀಷೇಕವನ್ನು ನೋಡಿದರೆ 'ಗಂಗಾಸ್ನಾನ' ಮಾಡಿದಂತೆ, ಅಲಂಕೃತರಾದ ರಾಯರ ದರ್ಶನದಿಂದ 'ಅನಂತನ ಘನ ಸೇವೆ' ಮಾಡಿದಂತೆ, ಧೂಪಾರ್ತಿ ಕಂಡರೆ 'ಅಜ್ಞಾನ ಪರಿಹಾರ', ಆರತಿಯನ್ನು ಕಂಡರೆ 'ಹರಿಮೂರ್ತಿ'ಯನು ಕಾಣಲು ಒಂದು ಮೆಟ್ಟಿಲು ಏರಿದಂತೆ, ಇವರ 'ನೈವೇದ್ಯ' ಎಂದರೆ, ಅನಂತ ಯಜ್ಞಫಲ', ಇವರ 'ಮಂತ್ರಾಕ್ಷತೆ ಫಲ ಕೈವಲ್ಯವೂ' ಎಂದು ಕನಕಾದ್ರಿ ವಿಠಲರು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಇವರ ಮಹಿಮೆಗಳನ್ನು ಕೊಂಡಾಡಿದ್ದಾರೆ.

ಶ್ರೀ ಗುರುಸಾರ್ವಭೌಮರು ಕರುಣಿಸಿದರೆ ಎಲ್ಲ ಕಾರ್ಯವೂ ಹೂವಿನ ಸರನೆತ್ತಿದಂತೆ ಹಗುರವಾಗುತ್ತದೆ. ಭಾರತ ದೇಶದ ಮೂಲೆ ಮೂಲೆಗಳಿಂದ ಇವರಲ್ಲಿಗೆ ಹರಿದು ಬರುವ ಭಕ್ತಜನ ಸಂದಣಿಗೆ ಪಾರವೇ ಇಲ್ಲ. ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾದ ಅನೇಕ ತೊಂದರೆಗಳಿಗೆ ಎಲ್ಲಿಯೂ, ಯಾರಿಂದಲೂ, ಯಾವ ಮಾರ್ಗದಿಂದಲೂ ಪರಿಹಾರವನ್ನೇ ಕಾಣದವರು ಮಂತ್ರಾಲಯಕ್ಕೆ ಬಂದು ಗುರುಸಾರ್ವಭೌಮರ ಕರುಣಾಕಟಾಕ್ಷಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರರಾಗಿ ಸುಲಭವಾಗಿ-ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಪರಿಹಾರಗಳನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡು ಅನಂದಾಶ್ರುಗಳನ್ನು ಸುರಿಸಿ ಮರಳುವ ಜನರ ಸಂಖ್ಯೆ ಇಂದು ಲೆಕ್ಕಕ್ಕೆ ಸಿಗುತ್ತಿಲ್ಲ! ಒಬ್ಬೊಬ್ಬ ಭಕ್ತನೂ ಪಡೆದ ಅನುಭವವನ್ನು ವಿವರಿಸಲು ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನೇ ಬರೆಯಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಇವರ

ಮಹಿಮೆಗಳನ್ನು ಎಂತಹ ನಾಸ್ತಿಕನೂ
ಕೇಳಿದರೂ ವಿಸ್ಮಯ ಮೂಕನಾಗುತ್ತಾನೆ ;
ಶ್ರೀ ಗುರುಸಾರ್ವಭೌಮರು ಚಕ್ರೀಲರಾಗಿ
ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ದರ್ಶನ ತೋರಿರುವ
ಸಂದರ್ಭಗಳುಂಟು ; ವೈದ್ಯರಾಗಿ ಶಸ್ತ್ರ
ಚಿಕಿತ್ಸಾಲಯದಲ್ಲಿ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ನಡೆಸಿರುವ
ದುಂಟು. ಜೀವನಕ್ಕೆ ಮಾರ್ಗ ತೋರದೆ
ತೊಳಲಾಡುವ ಭಕ್ತನಿಗೆ ದಾರಿ ತೋರಿರುವ
ನಿರ್ದರ್ಶನಗಳಂತೂ ಸಾವಿರಾರು ಸಿಗುತ್ತದೆ.
ಮಾಧ್ವಮತಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಯತಿವರೇಣ್ಯರಲ್ಲಿ
ಅತ್ಯಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಶಿಲಾಮೃತ್ತಿಕಾ ಬೃಂದಾ
ವನ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯಾಗಿರುವುದೆಂದರೆ ಶ್ರೀ
ರಾಯರದು. ಇದುವರೆಗೆ ಇವರದು 250
ಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಶಿಲಾ ಬೃಂದಾವನಗಳು
ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯಾಗಿದೆ ; ಬಾಲ ವೃಂದಾವನಗಳ
ಸಂಖ್ಯೆ ಇಷ್ಟೆಂದು ಹೇಳಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ;
ಅವರು ಬದುಕಿದಾಗ ತೋರಿದ ಮಹಿಮೆ
ಗಳೂ ಪಟ್ಟಿಯನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಯಾರಿ
ಗಾದರೂ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಶ್ರೀ
ಪ್ರಾಣೇಶವಿಠಲರು ತಾವು ಕೇಳಿದ ರಾಯರ
ಮಹಿಮೆಗಳನ್ನು ಹೀಗೆ ತಿಳಿಸಿರುತ್ತಾರೆ :

‘ಸುವ್ವಿ ಸುವ್ವಾಲೆ ಸುವ್ವಿ ಸಾಧ್ವಿಯರು
ರಾಘವೇಂದ್ರರ ಪಾಡಿ || ಪ ||
ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರ ಮಂತ್ರವನು ತಪ್ಪದಲಿ
ನಿತ್ಯವಾಗಿ
ನಿಷ್ಠೆಯಿಂದಲಿ ಭಜಿಸಲು ಭೂತ
ಭಯವು || ಸುವ್ವಿ ||
ಕುಷ್ಠರೋಗ ಕ್ಷಯ ಪಾಂಡು ಜ್ವರ
ಸನ್ನಿ ಮೊದಲಾದ
ಅಷ್ಟಪದ್ರವಾಕ್ಷಣ ಬಿಟ್ಟು ಓಡುವವು
|| ಸುವ್ವಿ || 2 ||
ಪಂಡಿತರು ಮೊದಲಾಗಿ ಹಸ್ತಿ ಉಷ್ಣ
ಕುದುರೆಯ
ಹಿಂಡುಗಳು ತೃಷೆಯಿಂದ ಬಳಲುತ್ತಿರೆ
|| ಸುವ್ವಿ ||
ದಂಡ ಜಗತಿಗೂರಿ ತೋಯ ತೆಗೆಸಿ
ಅವನಿ
ಮಂಡಲದೊಳಗೆ ಪೆಸರಾದವರಿವರು
|| ಸುವ್ವಿ || ೫ ||
ದ್ವಿಜರ ಸ್ತೋಮವು ಬಾಯಿ ಬಿಡುತ್ತಿರೆ
ದಯದಿಂದ

ಉದಯರಾಗ

ಏಳು ವೆಂಕಟರಮಣಾ | ಏಳು ಸಂಕಟಹರಣಾ ||
ಏಳು ತಿರುಪತಿ ವಾಸಾ | ಶ್ರೀ ಶ್ರೀನಿವಾಸಾ ||
ಏಳಯ್ಯ ಬೆಳಗಾಯಿತೂ || ಪ ||

ದೂರಬಾನಲಿನೋಡು | ಉಷೆಯು ಓಕುಳಿಯಾಡಿ |
ತೋರಮುತ್ತಿನ ತಟ್ಟೆಯಲಿ | ಆರತಿಯ ಪಿಡಿದೂ ||
ಧೀರಗಂಭೀರ ಸುಗಾತ್ರ ಶ್ರೀಶನೆ ನಿನಗೆ |
ತೋರುತಲಿ ಜಗಕ್ಕೆಲ್ಲ ಉದಯವನು ಸಾರುತ್ತಿರೆ
ಏಳಯ್ಯ ಬೆಳಗಾಯಿತೂ || ೧ ||

ವಂದಿನಾಗಧರು ಈ ಶುಕಪಿಕಾವಳಿಯೆಲ್ಲ |
ವೃಂದದಿಂ ಗಾನವನು ಪಾಡುತ್ತ ಸ್ತುತಿಸುತ್ತ ||
ಇಂದಿರಾವರದನೆ ದ್ವಿಜ ವೇದಘೋಷದಲಿ |
ವಂದಿಸುತ ತವಪದಕೆ ಏಳು ಏಳೆನ್ನುತ್ತಿರೆ
ಏಳಯ್ಯ ಬೆಳಗಾಯಿತೂ || ೨ ||

ಮಲ್ಲೆ ಮಲ್ಲಿಗೆ ಜಾಜಿ ಸಂಪಿಗೆ ಇರುವಂತಿಗೆಯ
ಫುಲ್ಲನಯನೆಯರೆಲ್ಲ ಮಾಲೆಗಳ ಮಾಡುತ್ತಲಿ ||
ವಿಧವಿಧದ ಫಲಗಳ ಧೇನುಕ್ಷೀರವತಂದು
ಸದಯ ಆರೋಗಣೆಗೆ ಸಮಯ ಬಂದಿದೆ ಎನ್ನುತ್ತಿರೆ
ಏಳುವಯ್ಯ ಬೆಳಗಾಯಿತೂ || ೩ ||

ಪರಿಪರಿಯ ಗಾನದಲಿ ಪರಿಪರಿಯ ಲಾಸ್ಯದಲಿ |
ಹರಿದಾಸರೆಲ್ಲರು ವಿಧವಿಧದ ನಾಟ್ಯದಲಿ ||
ತಾಳತಂಬುರಿಗೆಜ್ಜೆ ವೇಣುನಾದವ ಮಾಡೆ |
ನಳಿನದಳನಯನನೇ ಪೊರೆಯೇಳು ರುಕ್ಮಿಣಿಯಾ ||
ಏಳಯ್ಯ ಬೆಳಗಾಯಿತೂ || ೪ ||

ಜಿ. ರುಕ್ಮಿಣೀಬಾಯಿ, ಎಂ. ಎ.

ನಿಜಕಾಷ್ಠವಿಳೆಗೆ ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಮರವ
 || ಸುವಿ ||
 ಸೃಜಿಸಿ ಪಲ್ಲವ ಫಲಯುಕ್ತಾಗಿ
 ತೋರಿಸಿದ
 ಭಜಿಸಿರಿವರನ್ನು ಮಕ್ಕಳು ಬೇಡುವವರು
 || ಸುವಿ || ೬ ||
 ಅಂಧಕ ಬಧಿರ ಕುಂಟಿ ನಾನಾ ರೋಗಿ
 ಗಳು ಮತ್ತೆ
 ಕಂದವರ್ಜ್ಯ ಮೊದಲಾದವರಿಗೆ ಕಾಮ್ಯ
 || ಸುವಿ ||
 ತಂದುಕೊಡುವರು ಬೇಗ ಇದಕೆ
 ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ
 ಮಂದ ಭಾಗ್ಯರಿಗೆ ಇವರ ಸೇವೆ
 ದೊರೆಯದು || ಸುವಿ || ೭ ||

ಶ್ರೀ ಗುರುರಾಜರಿಗೆ ಸೇವೆಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿ
 ಸುಖ ಜೀವನವನ್ನು ನಡೆಸಿರೆಂದು ಹರಿ
 ದಾಸರ ಹೃದಯ ಹೇಳುತ್ತಿದೆ ; 'ರಾಘ
 ವೇಂದ್ರ ಗುರುರಾಜರ ಸೇವಿಸಿರೋ ಸಾಖ್ಯದಿ
 ಜೀವಿಸಿರೋ' ಎಂದು ಅವರ ಮಾತಿನ ಹಿಂದೆ
 ಹರಿದಾಸರಿಗೆ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರ ಮೇಲಿರುವ
 ಅನುಕಂಪೆ ಅರಿವಾಗುತ್ತದೆ. ರಾಯರು
 ತೋರಿದ ಮಹಿಮೆಗಳಿಂದ ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆ
 ಯಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತನ ಸಾಹಿತ್ಯ ವೃದ್ಧಿಯಾಯಿತು;
 ಅವರ ಕೃಪೆಗೆ ಪಾತ್ರರಾದ ಅಸಂಖ್ಯ
 ಭಕ್ತರು ಅವರನ್ನು ಕುರಿತ ತಮ್ಮ ಭಾವನೆ
 ಗಳನ್ನು ಗದ್ಯ-ಪದ್ಯಗಳ ಮೂಲಕ ಸಾಹಿತ್ಯ

ವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಕೆಲವು ಹರಿ
 ದಾಸರ ಕೆಲವು ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿನ ಗೇಯತೆ, ಅರ್ಥ
 ಗಾಂಭೀರ್ಯಗಳು ಆ ಹಾಡುಗಳನ್ನು
 ಕೇಳಿದಾಗ ಮಾತ್ರ ಅನುಭವವಾಗುವಂತಹು
 ದಾಗಿದೆ. ಶ್ರೀ ಗುರು ಶ್ರೀಶವಿಠಲರು
 'ನೋಡಲೆ ಮನವೆ ಕೊಂಡಾಡು' ಎಂಬ
 ಕೀರ್ತನೆಯ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಜರಣದ ಪ್ರತಿ
 ಯೊಂದು ಸಾಲು ನೆನೆಪಿನಲ್ಲಿ ಉಳಿಯು
 ವಂತಹುದೆನಿಸುತ್ತದೆ.

'ನೋಡಲೆ ಮನವೆ ಕೊಂಡಾಡು
 ಗುರುಗಳ ಪಾದ
 ಈಡಿಲ್ಲವೋ ಪುಣ್ಯಕೆ |
 ನಾಡೊಳಗೆ ಗುರು ರಾಘವೇಂದ್ರರಾಯರ
 ಸೇವೆ
 ಮಾಡಿದವ ಪರಮ ಧನ್ಯಾ ಮಾನ್ಯ
 || ಪ ||
 ನಿಷ್ಠೆಯಿಂದನುಸರಿಸೆ ಕಷ್ಟಗಳು ದೂರ
 ಮನೋಭೀಷ್ಟಗಳ ಪೂರೈಸರೋ
 ಅಷ್ಟ ಸೌಭಾಗ್ಯವನು ಕೊಟ್ಟು ಸುಜನರಿಗೆ
 ಶ್ರೀವಿಷ್ಣುದಾಸ್ಯವ ತೋರ್ಪರೋ
 ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲಿ ನೋಡಲನೇಕ ಜನ್ಮದ
 ಪಾಪ ಬಿಟ್ಟು ಪೋವುವು ಕ್ಷಣದಲಿ
 ಎಷ್ಟು ಹೇಳಲಿ ಇವರ ನಿಷ್ಠೆ ಮಹಾಶ್ರೇಷ್ಠ
 ಯನು ದುಷ್ಟರಿಗೆ ದೊರೆಯದಿವರ
 ಸೇವಾ || ೧ ||

ಈ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿನ ಪ್ರಾಸಾನುಪ್ರಾಸ
 ರಾಯರ ಕರುಣೆಯಂತೆ ಹಿತವಾಗಿದೆ.

'ನಂಬಿ ಕೆಟ್ಟವರಿಲ್ಲವೋ ಈ ಗುರುಗಳ
 ನಂಬದೆ ಕೆಡುವರುಂಟು' ಎಂದು ಹೇಳುವ
 ಹರಿದಾಸವರೇಣ್ಯರು 'ರಾ ಯ ರ ನ್ನು
 ನೋಡಿರೋ ಮುಕುತಿ ಧನವ ಬೇಡಿರೋ'
 ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ.

ಶ್ರೀ ರಾಘವೇಂದ್ರ ಗುರುಸಾರ್ವಭೌಮರ
 ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ಅಸಾಧಾರಣವಾದುದು. ಕ್ರಿ.ಶ.
 ೧೭ ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಧಾರ್ಮಿಕ
 ಜಾಗೃತಿಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿದ ವಿದ್ವದ್ವ
 ರೇಣ್ಯರಿವರು. ಇವರಿಗೆ ಅರವತ್ತನಾಲ್ಕು
 ವಿದ್ಯೆಗಳು ಕರಗತವಾಗಿದ್ದವು. ಶ್ರೀಮನ್ಮಧ್ವ
 ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕಾಗಿ ಸಂಸ್ಕೃತ
 ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ನಲವತ್ತಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಗ್ರಂಥ
 ಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರು. ಇವರು ರಚಿಸಿದ
 ಪರಿಮಳ ಗ್ರಂಥದ ಉತ್ಕೃಷ್ಟತೆಯನ್ನು
 ಮನಗಂಡವರು ಇವರನ್ನು 'ಪರಿಮಳಾ-
 ಚಾರ್ಯ' ರೆಂದೇ ಗೌರವಿಸಿದರು. ಶ್ರೀ
 ಗುರುಸಾರ್ವಭೌಮರು ಆ ಸಾ ಧಾ ರ ಣ
 ಪಾಂಡಿತ್ಯ, ಅಮೋಘವಾದ ವಾಗ್ವೈಖರಿ,
 ಅಸದೃಶ ಪ್ರತಿಭೆಗಳಿಗೆ ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೭ ನೆಯ
 ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಮಾರುಹೋಗದವರೇ ಇರ
 ಲಿಲ್ಲ. 'ಅಲಪ ಬೋಧರ ಭಾಷ್ಯಾಂಬುಧಿಗೆ
 ಟೀಕೆಗಳೆಂಬ ಲಲಿತ ಸೇತುವೆ ಕಟ್ಟಿ ಹರಿ
 ದಾಸರ ಸುಲಭದಿಂದೈದಿಸಿ ದಶಕರಣಗಳ
 ಜಯಿಸಿ ಒಲಿಸಿ ಸವಿದೆ ವಿಷ್ಣುಜ್ಞಾನ
 ಪ್ರಕೃತಿಯನು' ಎಂದು ಶ್ರೀ ಗುರು
 ಗೋಪಾಲ ವಿಠಲರು ಹಾಡ ಹೊಗಳಿದ್ದಾರೆ.
 'ಮಧ್ವಮುನಿಯ ಸುಮತಾಬ್ಧಿ ಪೂರ್ಣ
 ಜಂದ್ರ'ರೆನಿಸುವ ಶ್ರೀ ರಾಘವೇಂದ್ರರ
 ಕರುಣೆ ಎಲ್ಲ ಮತದವರ ಮೇಲೂ ಹರಿ
 ಯುತ್ತಿದೆ. ಮೈಲಂಭರೂ ಇವರ ಕೃಪಾ
 ಕಟಾಕ್ಷಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರರಾದ ನಿದರ್ಶನಗಳು
 ಹೇರಳವಾಗಿವೆ. ಇಂದು ಭಾರತಾದ್ಯಂತ
 ಇವರ ಹೆಸರು ಎಲ್ಲ ಜನರ ನಾಲಗೆಯ
 ಮೇಲೆ ನಲಿದಾಡುತ್ತಿದೆ. ಇಂತಹವರ
 ಆರಾಧನಾ ಮಹೋತ್ಸವ ಶ್ರಾವಣ ಕೃಷ್ಣ
 ಪಕ್ಷದ ದ್ವಿತೀಯದಿನದಂದು ಅದ್ವಿತೀಯ
 ವಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದೆ.

ಆರ್ಜಿತ ಅಭಿಷೇಕ ಶ್ರೀ ವೆಂಕಟೇಶ್ವರಸ್ವಾಮಿ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಮಂಗಳೂರು ಆರ್ಜಿತ ಅಭಿಷೇಕಾಸಕ್ತರಿಗೆ ಹೊಸ ಅವಕಾಶ

ಮಂಗಳೂರದ ಶ್ರೀ ವೆಂಕಟೇಶ್ವರಸ್ವಾಮಿ ದೇವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಮೂಲಮೂರ್ತಿಗೆ
 ಪ್ರತಿ ಶುಕ್ರವಾರವೂ ಸರ್ಕಾರ್ ಆರ್ಜಿತ ಅಭಿಷೇಕವನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಲು ಯೋಜಿಸ
 ಲಾಗಿದೆ. ರೂ 100/-ಗಳ ಟಿಕೆಟನ್ನು ಪಡೆದ ಇಬ್ಬರಿಗೆ ಹಾಲಿನ ತಂಬಿಗೆಗಳೊಂದಿಗೆ
 ವಿಮಾನ ಪ್ರಾಕಾರದಲ್ಲಿ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಗೂ ಅಭಿಷೇಕ ದರ್ಶನಕ್ಕೂ ಅವಕಾಶ ನೀಡಲಾಗು
 ತ್ತದೆ. ಆಸ್ತಿಕ ಭಕ್ತರು ಈ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಕೃತಾರ್ಥರಾಗಬೇಕಾಗಿ
 ವಿನಂತಿ.

ವಾಸ್ತು ಶಿಲ್ಪ

ಕಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ಚಿನ್ನದ ಕೆಲಸ

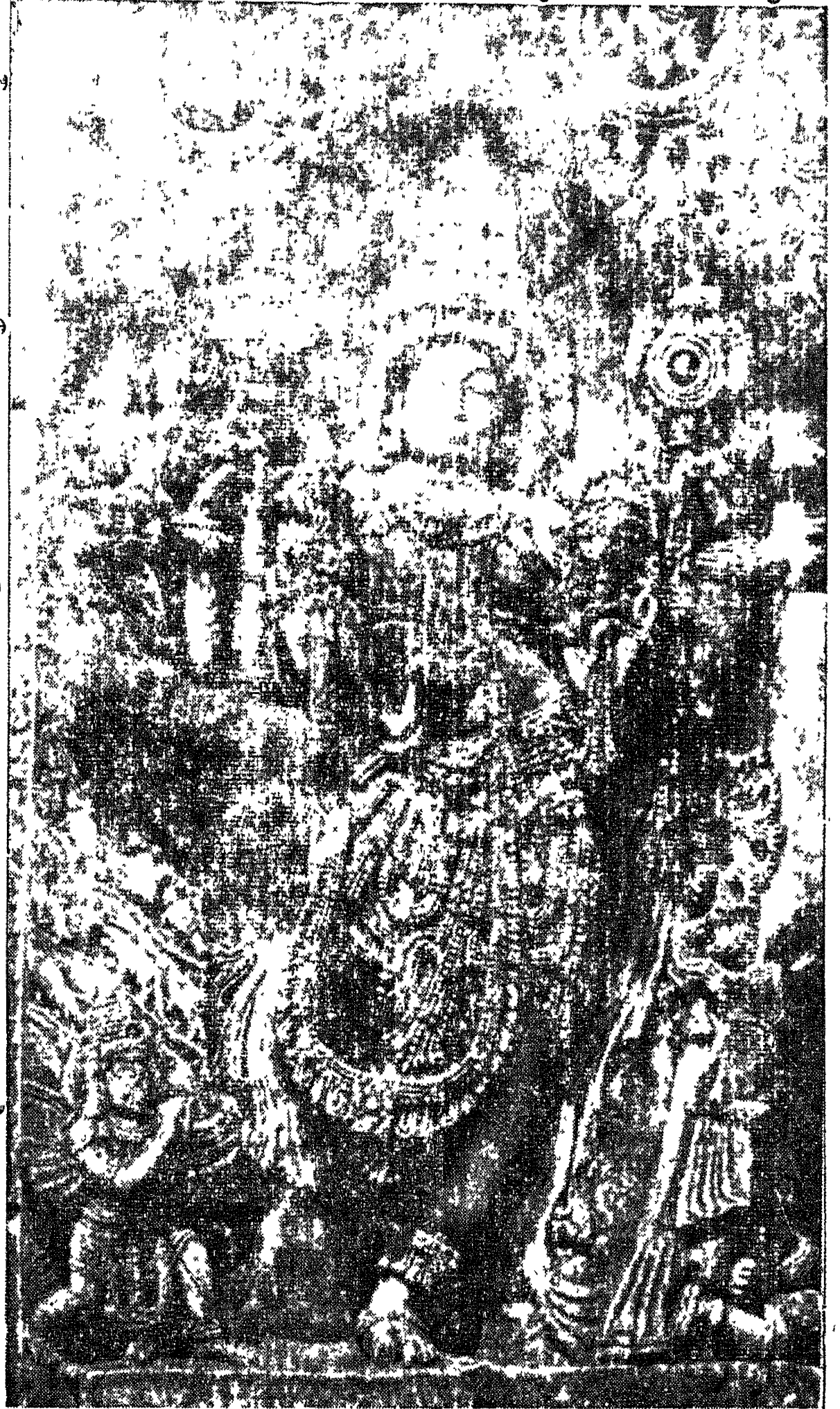
ಹೊಯ್ಸಳ ಶಿಲ್ಪ ವೈಭವ

ಕರ್ಣಾಟಕದ ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪದ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಹೊಯ್ಸಳ ಶಿಲ್ಪಕ್ಕೆ ಒಂದು ವಿಶೇಷಸ್ಥಾನವಿದೆ. ಇದು ರೂಪಗೊಂಡದ್ದು ಸುಮಾರು ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ಶತಮಾನದಿಂದ. ಇದು ಹಿಂದಿನ ಚಾಳುಕ್ಯ ಶಿಲ್ಪದ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಬೆಳೆದಿದೆ. ಹೊಯ್ಸಳ ರಾಜರೇ ವಿಶೇಷ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ತಂದುದರಿಂದ ಇದಕ್ಕೆ ಈ ಹೆಸರು ಬಂದಿದೆ. ಕರ್ಣಾಟಕ ರಾಜರಾದ ಹೊಯ್ಸಳರ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹದಿಂದ ಕರ್ಣಾಟಕದ ಶಿಲ್ಪಿಗಳಿಂದಲೇ ಬೆಳೆದು ಬಂದಿರುವುದರಿಂದ ಇದನ್ನು ಕರ್ಣಾಟಕ ಶಿಲ್ಪವೆಂದೇ ಕರೆಯಬಹುದೆಂದು ಕೆಲವು ಪಂಡಿತರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ.

ಈ ರೀತಿಯ ಶಿಲ್ಪಕ್ಕೆ ಕೆಲವು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾದ ಲಕ್ಷಣಗಳಿವೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಗರ್ಭಗುಡಿ ಸುಖನಾಸಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಅಷ್ಟಭದ್ರಾಕಾರ ಅಥವಾ ನಕ್ಷತ್ರಾಕಾರವುಳ್ಳ ತಳಹದಿಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ವಿಮಾನವಿರುತ್ತದೆ. ಸುಖನಾಸಿಯ ಮುಂದೆ ಒಂಬತ್ತು ಅಂಕಣದ ನವರಂಗವೆಂಬ ಹಜಾರವಿರುತ್ತದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಹಾಗೆ ಚತುರಸ್ತ್ರಾಕಾರವಾಗಿಯೋ ದೀರ್ಘಚತುರಸ್ತ್ರಾಕಾರವಾಗಿಯೋ ಇರುವ ಮುಖಮಂಟಪವಿರುತ್ತದೆ. ಮುಖಮಂಟಪದ ಎಲ್ಲ ಕಡೆಯಲ್ಲಿಯೂ ದ್ವಾರಮಂಟಪವಿರುತ್ತದೆ. ಮುಖಮಂಟಪಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಹಾಗೆ ಕೆಲವು ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಸಭಾಮಂಟಪವೂ ಇರುವುದುಂಟು. ಸೂರ್ಯಾಕಾರದ ತಳವಿನ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡಿರುವ ಗಿಡ್ಡನಾದ ಶಿಖರ ಅಥವಾ ಗೋಪುರಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ. ಅದರಡಿಯ ಭಾಗದ ನಾನಾಮೂಲೆಗಳು ಒಂದು ವೃತ್ತದ ನಾನಾಭಾಗಗಳನ್ನು ಮುಟ್ಟುವಂತಿರುತ್ತವೆ. ಅದರೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ವೈವಿಧ್ಯವಿರುತ್ತದೆ. ಈ ರೀತಿಯ ಕಟ್ಟಡಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದರಿಂದ ಅಯ್ದರವರೆಗಿನ ಗರ್ಭಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಮಂಟಪವು ಸಾಮಾನ್ಯಾಕಾರವಾಗಿದ್ದು ಸಮದೂರದಲ್ಲಿ ಕಂಭಗಳನ್ನುಳ್ಳದ್ದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಜೊತೆ ಕಂಭಗಳು ಒಂದೇ ಮಾದರಿಯವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಅವೆಲ್ಲ ಕಡೆಯಲ್ಲುಟ್ಟು ಗುಂಡಾಗಿಯೂ ಬಹು ನುಣುಪಾಗಿಯೂ ಇರುತ್ತವೆ. ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಬೋದಿಗೆಗಳು ಚಚ್ಚಾಕದ ಚಾಚು ಪೀಠಗಳನ್ನು ಎರಡು ಬಗೆಯ ಮೋರೆಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿವೆ. ಮಂಟಪದ ಸುತ್ತಲೂ ಒಳಗೆ ಕೈಸಾಲೆಯಿರುತ್ತದೆ. ದ್ವಾರಗಳಲ್ಲಿರುವ ಕುಸುರಿ

ಕೆಲಸಗಳು ಮನಮೋಹಕವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಇದಕ್ಕೆ ತಲಾ ಎರಡು ಅಥವಾ ಮೂರು ಸ್ತಂಭಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಕೆತ್ತಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಚಾರಿತ್ರ್ಯಗಳಿರುವವು ಇವುಗಳ

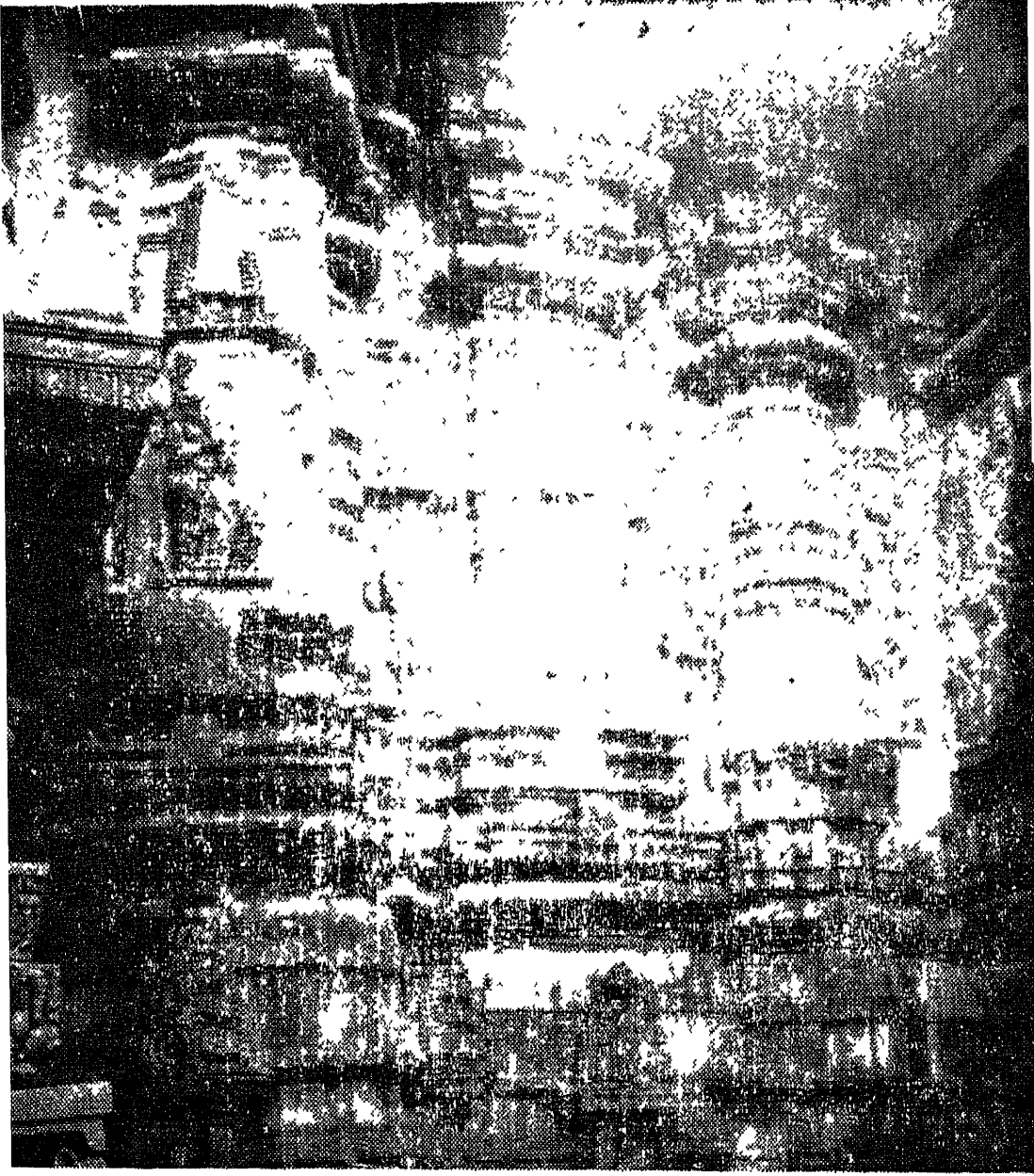
ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ. ಕಂಭಗಳು ಬೃಹದಾಕಾರವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ವೃತ್ತಾಕಾರದ ಶಿರೋಭಾಗಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುತ್ತವೆ. ಕಟ್ಟಡದ ದೇರಿ ಅಂಚೆ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ವೈವಿಧ್ಯವಿವಿಧವಾದ

ಬೇಲೂರು ಶಿಲ್ಪ

ಚಿತ್ರ: ಡಾ|| ಕೆ. ಪುರುಷೋತ್ತಮ

ಬೇಲೂರು- ಬಲಿ-ವಾಮನ, 24 ಜನ ಕೇಶವರಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರು, ಕಾಳಿ, ಸೃಷ್ಟಿ ಸರಸ್ವತಿ.

ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಏಕರೂಪತೆಯಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಮಾದರಿಯ ದೇವಾಲಯಗಳು ಮೂಲನಕ್ಷೆಗೆ ಹೊಂದಿ ಕೊಂಡಿರುವ ವೇದಿಕೆಯ ಮೇಲೆ ಕಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತವೆ. (ಇಲ್ಲಿ ಗರ್ಭಗೃಹದ ಸುತ್ತಲೂ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಾಪಥವಿರುವುದಿಲ್ಲ) ಈ ವೇದಿಕೆಯು ದೇವಾಲಯದ ಸುತ್ತಲೂ ಇದ್ದು ಓಡಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಸಾಕಾರವಷ್ಟು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇದು ಒಟ್ಟು ದೇವಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಒಂದು ವಿಧದ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆ. ದೇವಸ್ಥಾನವು ಅಷ್ಟದಿಗ್ಗಜಗಳಿಂದಲೂ ಕೂರ್ಮಗಳಿಂದಲೂ ವಹಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವಂತೆಯೂ ಸೂಚಿತವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಮಹಾದ್ವಾರದ ಮುಂದೆ ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ಗೋಡುಗಳಿದ್ದು ಅದರಲ್ಲಿ ದ್ವಾರಪಾಲಕ ವಿಗ್ರಹಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಗುಡಿಗಳ ಮೇಲೆ ಜೊತೆ ಆನೆಗಳಿರುವುದೂ ಉಂಟು. ಈ ಮಾದರಿಯ ದೇವಾಲಯಗಳೆಲ್ಲವೂ ಬಳಸಿದ ಕಲ್ಲಿನಿಂದ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಕಲ್ಲಿನ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಭಾಗಗಳು ಸಮಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಹೊಂದಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಜೋಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಗೋಡೆಗಳಲ್ಲಿ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಕೆತ್ತುವುದಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು ಸ್ಥಳವನ್ನು ಪಡೆಯುವುದಕ್ಕಾಗಿ ವಿವಿಧಕೋನಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ. ಹೊರಭಾಗದ ಗೋಡೆಗಳೆಲ್ಲ ಜ್ಯಾಮಿತೀಯ ಚಿತ್ರಗಳಿಂದಲೂ ಸಸ್ಯವೃಕ್ಷ ಪುಷ್ಪ ಲತಾದಿ ಆಕಾರಗಳಿಂದಲೂ ಮಧ್ಯೆ ಮಧ್ಯೆ ಪುರಾಣೀತಿಹಾಸಗಳ ಕಥಾನಿರೂಪಣಾರೂಪವಾದ ಶಿಲ್ಪಗಳಿಂದಲೂ ವಿವಿಧ ರೀತಿಯಿಂದ ಅಲಂಕೃತವಾಗಿರುತ್ತವೆ.

ಗೋಡೆಗಳ ಅಡಿಸಾಯದಿಂದ ಅರ್ಧದವರೆಗಿನ ಶಿಲಾ ಪಟ್ಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ರೀತಿಯ ಶಿಲ್ಪಗಳಿವೆ. ಲಂಬ ಮತ್ತು ಸಮತಲ ರೇಖೆಗಳು ಮತ್ತು ನೆಳಲು ಮತ್ತು ಬೆಳಕುಗಳ ಸಮನ್ವಯಗಳು ಬಹು ಆಶ್ಚರ್ಯಕರವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಮೂರ್ತಿಶಿಲ್ಪಗಳ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಒಂದೆಂದೂ ಒಂದು ಪ್ರದರ್ಶನಾಲಯದಂತಿದೆ. ಇಲ್ಲಿಯ ಶಿಖರಗಳು ಎತ್ತರವಾಗಿ ಬೆಳೆಯದೆ ಅಡ್ಡವಾದ ರಚನೆ ಮತ್ತು ಅಲಂಕಾರಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ ಹಂತ ಹಂತವಾಗಿ ಅಲಂಕಾರವಟ್ಟಿಕೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ ಸೂಚ್ಯಾಕಾರವಾಗಿವೆ. ಇವೆಲ್ಲಕ್ಕಿಂತಲೂ ಬಹು ಆಕರ್ಷಕವಾಗಿರುವುದು ಕೆಲವು ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿರುವ ಸಾಲಭುಜಿಕೆಗಳು, ಭುವನೇಶ್ವರಿಗಳು ಮತ್ತು ಮೂಲ ವಿಗ್ರಹಗಳು.

ಬೇಲೂರು

ಬೇಲೂರು, ಹಳೆಯಬೀಡು ಮತ್ತು ಸೋಮನಾಥಪುರದ ದೇವಾಲಯಗಳು ಹೊಯ್ಸಳ ಶೈಲಿಯ ಉತ್ತಮ ಪ್ರತೀಕಗಳು. ಸಮಷ್ಟಿಸೌಂದರ್ಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕಭಾಗಗಳ ಸಾಮಂಜಸ್ಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೂ ಶಿಲ್ಪವಿದ್ಯಾ ಕೌಶಲ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೂ, ಬೇಲೂರು ದೇವಸ್ಥಾನವು ಹೊಯ್ಸಳ ಶಿಲ್ಪದ, ಅಷ್ಟೇಕೆ ಹಿಂದೂಸ್ಥಾನದ ಇಡೀ ಶಿಲ್ಪಗಳ, ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಅಗ್ರಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡೆದಿದೆ.

ಬೇಲೂರು ಹಾಸನ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಒಂದು ತಾಲ್ಲೂಕು ಕೇಂದ್ರ. ಹಾಸನಕ್ಕೆ ನಾಯುವ್ಯದಲ್ಲಿ 24 ಮೈಲಿಗಳ ದೂರದಲ್ಲಿದೆ ಇದು ಬಹುಕಾಲ ಹೊಯ್ಸಳರ ರಾಜಧಾನಿಯಾಗಿತ್ತು. ಇಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನು ಕ್ರಿ.ಶ. 1111 ರಿಂದ 1140 ರವರೆಗೆ ರಾಜ್ಯಭಾರಮಾಡಿದನು. ಇವನು ಮೊದಲು ಜೈನನಾಗಿದ್ದು 1116 ರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಾಮಾನುಜಾಚಾರ್ಯರಿಂದ ವೈಷ್ಣವ ದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಪಡೆದು ಅವರಿಗೆ ಗುರುದಕ್ಷಿಣೆಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿಯ ಚೆನ್ನಕೇಶವ ದೇವಾಲಯವನ್ನು ಅರ್ಪಿಸಿದನೆಂದು ಪ್ರತೀತಿ.

ಚೆನ್ನಕೇಶವನಿಗೆ ವಿಜಯನಾರಾಯಣ ಎಂಬ ಹೆಸರೂ ಉಂಟು. ಬೇಲೂರಿಗೆ 'ಅಭಿನವಕ್ಷೋಣ ವೈಕುಂಠ' ವೆಂದೂ 'ತ್ರಿಲೋಕ ಮಹಾಸ್ಥಾನ' ವೆಂದೂ 'ದಕ್ಷಿಣವಾರಣಾಸಿ'ಯೆಂದೂ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಈ ಊರಿಗೆ ವೇಲಾಪುರಿ ವೇಲೂರು, ಬೆಳವೂರು ಎಂಬ ಹೆಸರುಗಳೂ ಇವೆ.

ಚೆನ್ನಕೇಶವದೇವಾಲಯವು 444 ಅಡಿ ಉದ್ದ 396 ಅಡಿ ಅಗಲ ಇರುವ ಅಂಗಗಳಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಿತವಾಗಿದೆ. ಸುತ್ತಲೂ ಪ್ರಾಕಾರವಿದೆ. ಈ ಪ್ರಾಕಾರದೊಳಗೆ ಚೆನ್ನಕೇಶವದೇವಾಲಯವಲ್ಲದೆ ಕಪ್ಪೆ ಚೆನ್ನಿಗರಾಯ, ವೀರನಾರಾಯಣ ಮತ್ತು ಅಮ್ಮನವರ ದೇವಾಲಯಗಳೂ ಇವೆ.

ಚೆನ್ನಕೇಶವ ದೇವಾಲಯವನ್ನು ಪೂರ್ವಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ನಾಲ್ಕು ಅಡಿ ಎತ್ತರದ ನಕ್ಷತ್ರಾಕಾರದ ಜಗಲಿಯ ಮೇಲೆ ಅದೇ ಆಕಾರದಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಲಾಗಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಎರಡು ಮಹಾದ್ವಾರಗಳಿವೆ ಉತ್ತರ ದ್ವಾರದಲ್ಲಿ ದ್ರಾವಿಡ ರೀತಿಯ ಎತ್ತರವಾದ ಗೋಪುರವಿದೆ. ಎರಡನೆಯ ಮಹಾದ್ವಾರಕ್ಕೆ ಆನೆಯ ಬಾಗಿಲೆಂದು ಹೆಸರು. ಈ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ಗರ್ಭಗೃಹ, ಸುಖನಾಸಿ, ನವರಂಗ ಎಂಬ ಮೂರು ಭಾಗಗಳಿವೆ. ನವರಂಗಕ್ಕೆ ಮೂರು ಬಾಗಿಲುಗಳಿವೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ದಕ್ಷಿಣದ ಬಾಗಿಲನ್ನು ಶುಕ್ರವಾರದ ಬಾಗಿಲೆಂದೂ ಉತ್ತರದ ಬಾಗಿಲನ್ನು ಸ್ವರ್ಗದ ಬಾಗಿಲೆಂದೂ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ನವರಂಗದ ಬಾಗಿಲುಗಳ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಸಳನು ಹುಲಿಯನ್ನು ಇರಿಯುತ್ತಿರುವ ಹೊಯ್ಸಳ ಚಿಹ್ನೆಗಳಿವೆ. ನವರಂಗದ ಹೊರಗೋಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಸುಖನಾಸಿಯವರಿಗೆ 5 ಅಡಿ ಎತ್ತರಕ್ಕೆ ಸಮತಲ ರೇಖೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾದ ಮೇಲೊಂದ ರಂತೆ 8 ಸಾಲು ಚಿತ್ರಪಟ್ಟಿಕೆಗಳಿವೆ. ಮೊದಲನೆಯ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಆನೆಗಳೂ ಮುಂದೆ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಸಿಂಹ ಲಲಾಟಗಳಿರುವ ಮಣಿತೋರಣ, ಹಬ್ಬಿದ ಬಳ್ಳಿಗಳ ನಡುವೆ ಪುಟ್ಟ ಮಾನವಾಕೃತಿಗಳೂ

ಮಣಿತೋರಣ, ಚಾಚಿಕೊಂಡಿರುವ ಗೂಡುಗಳು ಕಂಭಗಳು ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಮಧ್ಯೆ ಸ್ತ್ರೀ ವಿಗ್ರಹಗಳೂ ಸೂರಗಲ್ಲು ಮಣಿತೋರಣ, ಬಳ್ಳಿ ಮತ್ತು ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ಗೋಪುರಗಳು, ಕಟಾಂಜನ ಇವು ಕೆತ್ತಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಕಟಾಂಜನದಲ್ಲಿ ರಾಮಾಯಣ ಮಹಾಭಾರತಗಳ ಕಥಾಭಾಗಗಳೂ ಗಾಯಕ ವಿಗ್ರಹಗಳೂ ಇವೆ. ಕಟಾಂಜನದ ಮೇಲೆ ಜಾಲಂಧ್ರಗಳಿವೆ. ಇವುಗಳ ಶಿಲ್ಪ ಅತ್ಯುಜ್ವಲವಾಗಿವೆ, ಒಂದರಂತೊಂದಿಲ್ಲ. ಬಲಭಾಗಕ್ಕೆ ಹತ್ತು ಎಡ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಹತ್ತು ಒಟ್ಟು ಇಪ್ಪತ್ತು ಜಾಲಂಧ್ರಗಳಿವೆ. ಪೂರ್ವ ದ್ವಾರದ ಬಲಭಾಗದ ಜಾಲಂಧ್ರದಲ್ಲಿ ಮೊಸಲ ನೆಯದರಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನ ದರ್ಬಾರು ಕೆತ್ತಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ.

ಲೇಖನ

ರಾ. | ಎಸ್. | ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯಾಚಾರ್

ಓಡ್ಡು ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನ, ಎಡಕ್ಕೆ ಮೂರಾಣಿ ಅವಳ ಹಿಂದೆ ಸೇವಕಿ. ರಾಜನ ಬಲಕ್ಕೆ ಮುಂದೆ ಗಡೆ ಇಬ್ಬರು ಗುರುಗಳು, ಅಪರ ಹಿಂದೆ ಗಡೆ ಇಬ್ಬರು ಶಿಷ್ಯರು. ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಸಭಿಕರು ಇವರೆಲ್ಲ ಇದ್ದಾರೆ. ಮೇಲ್ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕೇಶವ, ಗರುಡ ಹನುಮಂತರಿದ್ದಾರೆ. ಮೂರನೆಯ ಜಾಲಂಧ್ರದಲ್ಲಿ ಬಲಿ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯು ದರ್ಬಾರನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿರುವುದು ಮತ್ತು ವಾಮನನಿಗೆ ದಾನ ಕೊಡುತ್ತಿರುವುದು ಕೆತ್ತಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಎಂಟನೆಯ ಜಾಲಂಧ್ರದ ಕೆಳಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸಂಗೀತ ಕಛೇರಿ, ಮಧ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕಾಳಿಂಗ ಮರ್ಧನ, ಮೇಲ್ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣ ಪರಿವಾರ-ಇವು ಕೆತ್ತಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಒಂಬತ್ತನೆಯ ಜಾಲಂಧ್ರದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಭಾಗಗಳಿದ್ದು ಮೊದಲನೆಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಎರಡನೆಯದರಲ್ಲಿ ದಿಕ್ಪಾಲಕರು, ಮೂರನೆಯದರಲ್ಲಿ ಶಿವ, ಗಣಪತಿ, ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯ, ಭಟರು, ನಾಲ್ಕನೆಯದರಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣು, ಹನುಮಂತ, ಗರುಡ, ಇವರು ಕೆತ್ತಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಹತ್ತನೆಯ ಜಾಲಂಧ್ರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಹ್ಲಾದನ ಚಿತ್ರ ಹಿಂಸೆ, ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುವಧೆ, ಗರುಡ, ಹನುಮಂತಾದ ವಿಗ್ರಹಗಳೂ ಕೆತ್ತಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಪೂರ್ವದ್ವಾರದ ಎಡಭಾಗದ ಜಾಲಂಧ್ರದಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯದರಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನ ಮಗ ಒಂದನೆಯ ನರಸಿಂಹನ ದರ್ಬಾರು, ಯೋಗನರಸಿಂಹ, ಗರುಡ, ಹನುಮಂತ ಇವು ಕೆತ್ತಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ನಾಲ್ಕನೆಯ ಜಾಲಂಧ್ರದಲ್ಲಿ ಸುಖಾಸೀನನಾದ ವಿಷ್ಣು, ಕ್ಷೀರಸಾಗರ-ಮಥನ ಇವುಗಳಿವೆ. ಏಳನೆಯದರಲ್ಲಿ ಕಂಸವಧೆ, ಬಾಣಾಸುರ ಮರ್ಧನ, ಗೋಪಾಲನ ವೇಣುಗಾನ ಇವುಗಳಿವೆ. ಹತ್ತನೆಯದರಲ್ಲಿ ಶೇಷಶಾಯಿ ರಂಗ ನಾಥನ ವಿಗ್ರಹವೂ ಗರುಡ ಹನುಮಂತರು ಒಂದು ಲಿಂಗಕ್ಕಾಗಿ ಹೊಡೆದಾಡುತ್ತಿರುವುದೂ ಚಿತ್ರಿತವಾಗಿವೆ. ಈ ಜಾಲಂಧ್ರಗಳ ಎರಡು ಪಕ್ಕಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಭಗಳೂ ಅವುಗಳ ಬೋದಿಗೆಯ ಮೇಲೆ

ಸೂರಿಗೆ ಓರೆಯಾಗಿ ಸುಂದರವಾದ ಸ್ತ್ರೀ ಮೂರ್ತಿಗಳೂ ನಿಲ್ಲಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಇವುಗಳನ್ನು ನಾಲಭಂಜಿಕೆ, ಶಿಲಾಬಾಲಿಕೆ, ಮದನಕೈಗೊಂದೆ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಇಂತಹವು ಮೊದಲು ದೇವಸ್ಥಾನದ ಸುತ್ತಲೂ 40 ಇದ್ದದ್ದು ಈಗ 38 ಮಾತ್ರ ಇವೆ. ಇವುಗಳ ಎವಿಧ ಭಂಗಿಗಳಿವೆ. ಪ್ರೇಕ್ಷಕರನ್ನು ದಿಗ್ಭ್ರಮೆಗೊಳಿಸುವುವು. ಹೂರಭಾಗದಲ್ಲಿರುವ ಮೂರ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ದರ್ಬಾರ ಪ್ರತಿಮೆಗಳು ಇನ್ನು ಕೆಲವು ಶುಭ ಮೂರ್ತಿಗಳು. ಒಂದು ಮೇಟೆಯಾಡಿದ ಚಿಕ್ಕೆಯನ್ನು ಕೋಲಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಒಂದು ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಮತ್ತೊಂದು ಕದ್ಯಲ್ಲಿ ಮೇಲೆಯೇಗಟ್ಟು ಹಿಡಿದಿದೆ. ಬೇರೊಂದು ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಎರಡು ತುದಿ. ಮತ್ತೊಂದು ಅಲಂಕಾರ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವಾಗ ಕಂಡುಬಂದ ಒಂದು ಸೆಳೆ ಮುತ್ತಿದೆ. ಇನ್ನೊಂದು ಮೃದ್ವಾಂಶ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವಾಗ ಮೃದ್ವದಲ್ಲಿ ಜೀವು ಸುಡಿಕೊಂಡಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ದದರಿ ನಗುವಾ ನಿಂತು ಅದನ್ನು ಬಿಡುತ್ತಿದೆ. ಅನೇಕವು ದಾಹ್ಯವಾದ ನಮಾಡುತ್ತಿವೆ. ನೈತ್ಯ ಭಂಗಿಯಲ್ಲಿರುವವೂ ಅನೇಕ. ಈ ಬೊಂಬೆಗಳ ಪೀಠಗಳ ಮೇಲೆ ಅವನ್ನು ಕೆತ್ತಿದ ಶಿಲ್ಪಿಗಳ ಹೆಸರು ಕೆತ್ತಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಇವರಲ್ಲಿ ದಾನೋಜ, ಇವನ ಮಗ ಚಾವಣ, ಚಿಕಹಂಸ, ಮಲ್ಲಿಯಣ್ಣ, ಮಾಯಣ್ಣ ಕುಮಾರಾಚಾರಿ, ಪದರಿ ವಲ್ಲೋಜ, ಕೆಂಚಮಲ್ಲಿಯಣ್ಣ, ಕೇಶವದೇವ, ಮಸಿಯಣ್ಣ, ಗದುಗನ ನಾಗೋಜ ಇವರು ಪ್ರಖ್ಯಾತರು. ಇವರ ನೇಕ ವಿಷಯವೂ ಅಲ್ಲಿವೆ. ಇವರುಗಳೆಲ್ಲ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾದ ಬಿರುದುಗಳಿವೆ. ದೇವಸ್ಥಾನದ ಹೊರಗಡೆ ಸುತ್ತಲೂ ವಿಷ್ಣು ಪಾರ್ವತಿ, ರಾಮಣ, ಒಲಿ, ಶುಕ್ರಾಚಾರ್ಯ, ಸೂರ್ಯ ಇತ್ಯಾದಿ ವಿಗ್ರಹಗಳು ದೂರದೂರವಾಗಿ ವಿರಳವಾಗಿವೆ. ಇಂತಹ ವಿಗ್ರಹಗಳು ಈ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು 80 ವಿಗ್ರಗಳಿವೆ. ಗರ್ಭಗುಡಿಯ ಹೊರಗಡೆಯ ಗೋಡೆಯ ಮೇಲೆ ಆನೆಗಳು, ರಾವುತರು ಕಂಭಗಳು ಮುಂತಾದ ಚಿತ್ರಗಳ ಸಾಲುಗಳಿವೆ. ಇವುಗಳೆಲ್ಲಕ್ಕಿಂತ ಬಹು ಆಕರ್ಷಕವಾಗಿರುವುದು ಗರ್ಭಗೃಹದಲ್ಲಿರುವ ಮೂಲಕೇಶವವಿಗ್ರಹ, ಮನುಷ್ಯ ಪ್ರಮಾಣಕ್ಕಿಂತಲೂ ಎತ್ತರವಾಗಿದೆ. ಎತ್ತರವಾದ ಪೀಠದ ಮೇಲೆ ಸ್ಥಾಪಿತವಾಗಿದೆ. ಬಹು ಸುಂದರವಾಗಿದೆ. ಭಕ್ತನ ಕಣ್ಣಿನಗಳನ್ನು ಸೂರೆಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಶಂಖಚಕ್ರಾದ್ಯಾಯುಧಗಳು, ಕಿರೀಟ ಕುಂಡಲಾದಿ ಆಭರಣಗಳು, ಸುತ್ತಲಿರುವ ಪ್ರಭಾವಳಿ, ಅವುಗಳಲ್ಲಿರುವ ದಶಾವತಾರಮೂರ್ತಿಗಳು, ಸೂರ್ಯ ಚಂದ್ರರ ಚಿತ್ರಗಳು, ವೃಕ್ಷಗಳು, ಲತೆಗಳು, ಪಶುವೃಂದ, ಶ್ರೀ ಭೂದೇವಿಯರುಗಳು, ಪೀಠದಲ್ಲಿರುವ ಗರುಡ, ಒಂದೊಂದೂ ಮನೋಹರವಾಗಿವೆ. ನಖ, ಶಿಖಿ, ಕೇಶ, ಕುರುಳುಗಳ ಸೂಕ್ಷ್ಮ

ವಿವರಗಳೂ ಖಚಿತವಾಗಿ ಬಿಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಮಿಡಿದರೆ ಲೋಹದ ಶಬ್ದ ಬರುತ್ತದೆ.

ಸುಖನಾಸಿಯ ಉಭಯ ವಾರ್ತದಲ್ಲೆ ಮಹು ಸುಂದರವಾದ ದ್ವಾರಕಾಲಕರಿದ್ದಾರೆ. ಸವರಂಗವು ಬಹುಮಣಿಯವಾಗಿ ಕೆತ್ತಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಮಧ್ಯದ ನಾಲ್ಕು ಕಂಭಗಳನ್ನು ಬಟ್ಟರೆ ಬಿಡುವು ಬಂದಂತೊಂದಿಲ್ಲ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಎದುರ ಕ ಭಗವಾನ್ನಾದವಾದವು. ಒಂದುನರಸಿಂಹನ ಸ್ತಂಭ ಮತ್ತೊಂದು ಮೋಹಿನೀ ಸ್ತಂಭ ನರಸಿಂಹ ಸ್ತಂಭ ಮೋಹಿನೀ ಮುಗುತ್ತಿದ್ದು ಹೊಳುತ್ತಾರೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿಂದ ಕೊನೆಯವರೆಗೆ ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ಬೊಂಬೆಗಳೂ ಕೆತ್ತಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಕಡಲೆಗಾರ್ತನ ಹೆಸರಿನ ಬಸವಣ್ಣ ಇರ ವುದು ಈ ಸ್ತಂಭದಲ್ಲಿಯೇ ಮೋಹಿನೀ ಸ್ತಂಭವು ಸುಖನಾಸಿಯ ಬಾಲಾಬಲ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ದಕ್ಷಿಣದ್ವಾರವಾರ್ತನ ಎದುರಿಗಿದೆ. ಈ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿಯೇ ಈ ಸ್ತಂಭವು ವರಮೋಕ್ಷ ಷನೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇದರ ಒಂದು ಪಾರ್ಶ್ವದಲ್ಲಿ ಮೋಹಿನೀ ವಿಗ್ರಹವೂ ಉಳಿದ ಮೂರುಕಡೆ ಎಂಟು ಉದ್ದುದ್ದವಾದ ಚಿತ್ರಪಟ್ಟಿಕೆಗಳೂ ಇವೆ. ಈ ಪಟ್ಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಬಳ್ಳಿಗಳ ದೇವತೆಗಳ ಮಧ್ಯೆ ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಗಳೂ ದಶಾವತಾರವೂ ಅಷ್ಟದಿಕ್ಪಾಲಕರೂ ಬಹುಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಕೆತ್ತಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಇತರ ಕಂಭಗಳೂ ವೈವಿಧ್ಯತೆಯಿಂದ 4.8.12.16,32 ಮೂರ್ತಿಗಳನ್ನುಳ್ಳದ್ದಾಗಿಯೂ ವರ್ತುಲಾ

ಬೇಲೂರಿನ ಇನ್ನೊಂದು ಶಿಲ್ಪ

ಕಾರವಾಗಿಯೂ ಸಕ್ಷತ್ರಾಕಾರವಾಗಿಯೂ ಒಗೆ
ಒಗೆಯ ಮೂರರಿಗೊಂದಿ ವಿರಾಜಮಾನವಾಗಿವೆ.
ಬಹುಹೊಳಪಿನಿಂದ ಕೂಡಿದ ನವರಂಗದ ಮಧ್ಯ
ಇರುವ ನಾಲ್ಕು ಕಂಭಗಳ ಬೋದಿಗೆಗಳ ಮೇಲೆ
ನಾಲ್ಕು ಮದನಕೈಗೊಂಬೆಗಳಿವೆ. ಆಗ್ನೇಯ
ನಾರ್ತ್ಯದ ಜೊಂಬೆ ತನ್ನ ಕೈಯ್ಯಿನ ಮೇಲೆ
ಒಂದು ಗಿಳಿಯನ್ನು ಅಡಿಸುತ್ತಿದೆ. ಇದರ ಕೈಬಳೆಗೆ
ಳನ್ನು ತಿರುಗಿಸಬಹುದು. ನೈರುತ್ಯದಲ್ಲಿರುವುದು
ಸರಸ್ವತಿಯೆಂದು ಅದರ ಪೀಠದಲ್ಲಿ ಲಿಖಿತವಾಗಿದೆ.
ಇದರ ಪಶ್ಚಿಮ ಮೇಲಿರುವ ಕೆರಟಿನನ್ನು ಎತ್ತಿ
ಇಡಬಹುದು. ವಾಯುವ್ಯದ ಜೊಂಬೆ ಸರ್ಪನ ಭಂಗ
ಯಲ್ಲಿದೆ. ಈ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿರುವುದು ಕೇಶಾಲಂಕಾರ
ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದೆ. ಈ ವಿಗ್ರಹಗಳು ಉಪಮಾ
ತೀತವಾಗಿದೆ. ಈ ನಾಲ್ಕು ಕಂಭಗಳ ಮೇಲೆ 10
ಅಡಿ ವ್ಯಾಸವೂ 6 ಅಡಿ ಅಳವೂ ಇರುವ ಭುಷಣ
ಬಿಂಬವಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಹಂತ ಹಂತವಾಗಿ ಒಂದರ
ಮೇಲೊಂದರಂತೆ ವಿವಿಧ ಅಲಂಕರಣಗಳಿಂದ
ಕೂಡಿದ ಶಿಲಾಪಟ್ಟಿಕೆಗಳೂ ಆ ಒಂದೊಂದರ
ಲ್ಲಿಯೂ ದೇವತಾ ವಿಗ್ರಹಗಳೂ ಇವುಗಳ
ನಡುವೆ ನೊಗ್ಗಿನಾಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಜೋತುಬಿರುವ
ಒಂದು ಭಾರಿ ಶಿಲಾಪದ್ಮದ ಮುಖದಲ್ಲಿ ನರಸಿಂಹನು
ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುವನ್ನು ಸಂಹಾರ ಮಾಡುವ ಶಿಲ್ಪ
ವಿದೆ ಬಗಿಯುವಾಗ ಕಾಣುವ ಕರುಣೆಗಳ ಎಳೆಗಳು
ಕಾಣುವಂತೆ ಚಿತ್ರಿಸಿರುವುದು ಬಹು ಅಶ್ಚರ್ಯ
ಕರವಾಗಿದೆ.

ಕೇಶವ ದೇವಾಲಯದ ಪ್ರಾಕಾರದಲ್ಲಿ ಕನ್ನೆ
ಚೆನ್ನಿ ಗರಾಯನ ಗುಡಿ ಇದೆ. ಇದು 120x105

ಅಡಿಗಳ ಪೀಠದ ಮೇಲೆ ಕಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಜಕಣಾಚಾ
ರಿಯ ಮಗ ಜಕ್ಕಣಾಚಾರಿಯ ಹೇಳಿಕೆಂತೆ ಈ
ವೂಲ ವಿಗ್ರಹದ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕವ್ವೆಯಿ
ದ್ದರಿಂದ ಇದಕ್ಕೆ ಈ ಹೆಸರು ಬಂದಿದೆಯೆಂಬ ಒಂದು
ದಂತಕಥೆಯಿದೆ. ಈ ದೇವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಒಂದು ನವ
ರಂಗವೂ ಎರಡು ಗರ್ಭಗೃಹವೂ ಇವೆ ಒಂದರಲ್ಲಿ
ಕವ್ವೆಚೆನ್ನಿ ಗರಾಯನಾಸುಯೂ ಇನ್ನೊಂದರಲ್ಲಿ
ವೇಣುಗೋವಾಲಸ್ವಾಮಿಯೂ ಇದ್ದಾರೆ
ಇಲ್ಲಿಯ ಭುವನೇಶ್ವರಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಸೊಗಸಾಗಿ
ಕೆತ್ತಿದ ವಿಗ್ರಹಗಳಿವೆ ಗೊಡುಗಳಲ್ಲಿಟ್ಟಿರುವ ಮಹಿ
ಷಾಸುರ ಮರ್ದಿನಿ ಮತ್ತು ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣ
ವಿಗ್ರಹಗಳು ಬಹುರಮಣೀಯವಾಗಿವೆ ಕವ್ವೆ ಚೆನ್ನಿ
ಗರಾಯನ ಸೌಂದರ್ಯ ಅನರ್ಥನು. ಅನುಭ
ವೈಕವೇದ್ಯ ವಿಗ್ರಹವೂ 6 ಅಡಿ ಎತ್ತರವೂ ಅಡಿ
ಪೀಠದ ಮೇಲೆ ಗಿಂತಿದೆ ಇದನ್ನು ವಿಷ್ಣು ವರ್ಧನನ
ರಾಣಿ ಶಾಂತಲಾದೇವಿಯು 1117 ರಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ
ಷ್ಠಾಪಿಸಿದಳೆಂದು ಪೀಠದ ಶಾಸನದಿಂದ ತಿಳಿದು
ಬರುತ್ತದೆ.

ಪ್ರಾಕಾರದ ಒಳಗಡೆ ಪಶ್ಚಿಮದಲ್ಲಿ 72x56
ಪೀಠದ ಮೇಲೆ ಪೀಠನಾರಾಯಣ ಗುಡಿ ನಿರ್ಮಿತ
ವಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿಯ ಮೂಲಮೂರ್ತಿ ಬಹುಸಂದ
ರವಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿಯ ನವರಂಗ, ಸುಖನಾಸಿ ಮತ್ತು
ಹೊರಭಾಗದಲ್ಲಿರುವ ದೊಡ್ಡ ವಿಗ್ರಹಗಳು, ಬಹು
ಆಕರ್ಷಕವಾಗಿವೆ

ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯರಲ್ಲಿ ನೇಪಲ್ಸ್ ನೋಡಿ ಸಾಯಿ

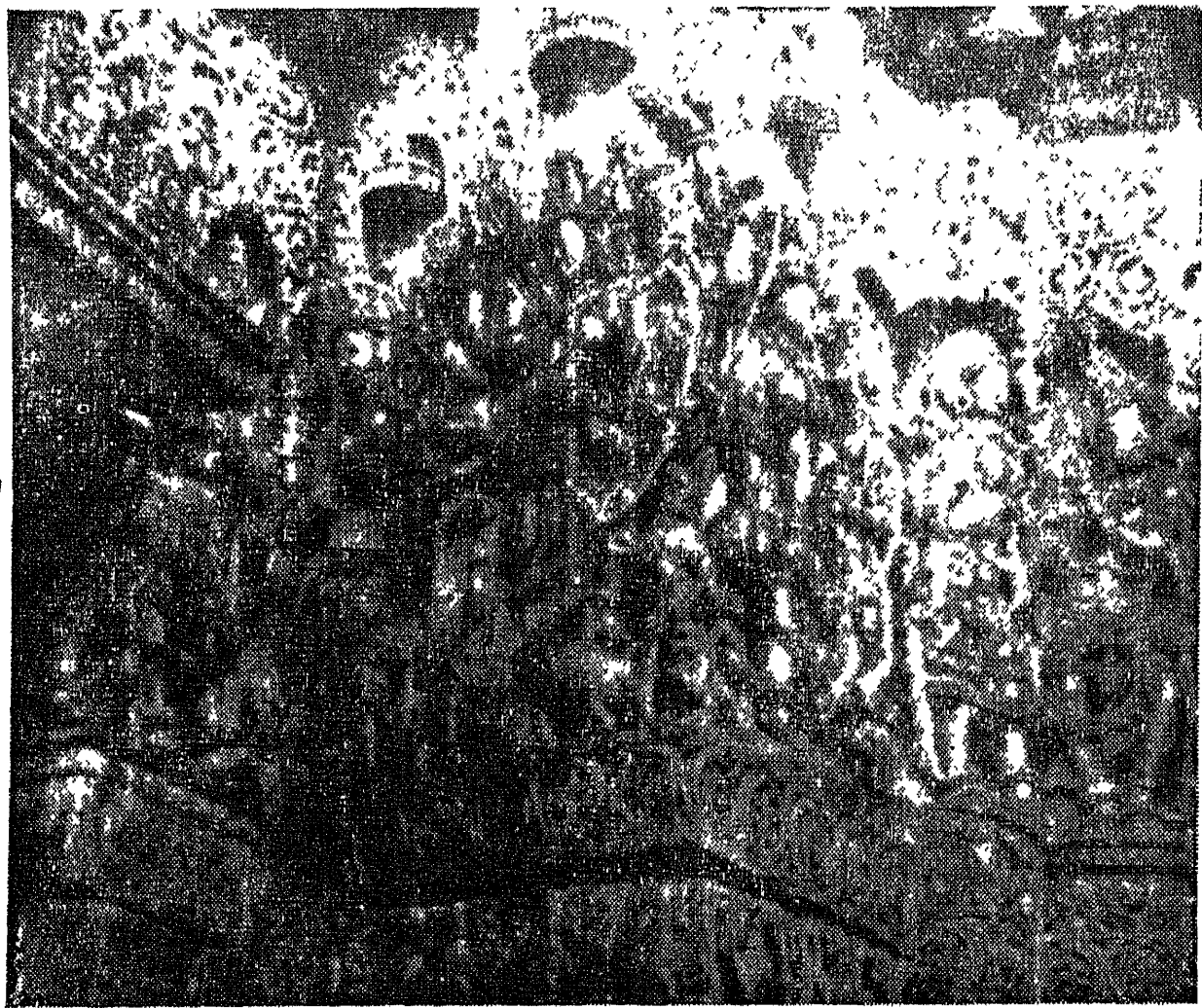
ಎಂಬ ನುಡಿಕಟ್ಟಿದೆ. ಅದನ್ನೇ ಮಾರ್ಪ
ಡಿಸಿ ಭಾರತೀಯರಿಗೆ 'ಚೆನ್ನ ಕೇಶವ ದೇವಾಲಯ
ವನ್ನು ನೋಡಿ ಸಾಯಿ' ಎಂದು ಹೇಳಿದರೆ ತಪ್ಪಾಗ
ಲಾರದು.

ಹಳೇ ಬೀಡು

ಹೊಯ್ಸಳ ಶಿಲ್ಪದಲ್ಲಿ ಪರಮೋತ್ತಮವಾದುದು
ಹಳೇಬೀಡಿನಲ್ಲಿರುವ ಹೊಯ್ಸಳೇಶ್ವರ ಮತ್ತು
ಕೇದಾರೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯಗಳು ಶಿಲ್ಪಶಾಸ್ತ್ರ
ಪ್ರಸೇನನಾದ ಫರ್ಗುಸನ್ ವಂಡಿತನು ಈ
ದೇವಾಲಯಗಳು ಪೂರ್ಣವಾಗಿದ್ದರೆ ಇವಕ್ಕೆ
ಸಮಾನವಾದ ದೇವಾಲಯಗಳು ಶಿಲ್ಪಪ್ರಪಂಚ
ದಲ್ಲಿಯೇ ಇರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಮುಕ್ತಕಂಠವಿಂದ
ಹೊಗಳಿದ್ದಾನೆ.

ಹಳೆಯಬೀಡು ಈಗ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಹಳ್ಳಿ. ಬೇಲೂ
ರಿಸಿಂದ ಒಂಬತ್ತು ಮೈಲಿ ದೂರದಲ್ಲಿಯೂ ದೊಡ್ಡ
ಬಾಣಾವಾರ ರೈಲ್ವೆ ನಿಲ್ದಾಣದಿಂದ 68 ಮೈಲಿಗಳ
ದೂರದಲ್ಲಿಯೂ ಇದೆ. ಹಿಂದೆ ಇದು ದೊಡ್ಡ
ಪಟ್ಟಣವಾಗಿದ್ದು ಹೊಯ್ಸಳ ರಾಜಧಾನಿಯಾಗಿತ್ತು
ಇದನ್ನು ಕ್ರಿ. ಶ. ರಲ್ಲಿ 1120 ಏಷುವರ್ಧನನು
ಕಟ್ಟಿಸಿದನೆಂದು ಐತಿಹ್ಯವಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ದೋರ
ಸಮುದ್ರ, ದ್ವಾರಾವತಿ ಎಂಬ ಹೆಸರಿದ್ದಿತು. ಈ
ಊರ ಸುತ್ತಲೂ ಅನೇಕ ಹಳೆಯ ಅನಶೇಷಗಳಿವೆ.
ಇಲ್ಲಿರುವ ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಹೊಯ್ಸಳೇಶ್ವರ
ಮತ್ತು ಕೇದಾರೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯಗಳು ಮುಖ್ಯ
ವಾದುವು.

ಹೊಯ್ಸಳೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯವು ಬೇಲೂರು
ಮತ್ತು ಸೋಮನಾಥಪುರಗಳ ದೇವಾಲಯಗಳ
ಗಿಂತ ದೊಡ್ಡದೂ ಭವ್ಯವೂ ಆಗಿದೆ. ಇದನ್ನು
ಏಷುವರ್ಧನನ ಮಂತ್ರಿಯಾದ ಕೇತುವರ್ಮನು
ಕ್ರಿ. ಶ. 1121 ರಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿಸಿದನು. ಇದೂ ಇನ್ನೂ
ಅಪೂರ್ಣವಾಗಿಯೇ ಉಳಿದಿದೆ. ಈಗಿನ ಅಪೂರ್ಣ
ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಅದರ ವಿನ್ಯಾಸರಚನೆ, ಅಲಂ
ಕಾರವೈಖರಿ, ವಿಗ್ರಹನಿರ್ಮಾಣ ಕೌಶಲ್ಯ ಇವು
ಅನುಪಮವಾಗಿವೆ. ಹೊಯ್ಸಳೇಶ್ವರ ದೇವಾಲ
ಯವು ಹಸಿರು ಕಗ್ಗಲ್ಲಿನ ಮತ್ತು ಮೃದುವಾದ
ಬಳಸದ ಕಗ್ಗಲಿನ ಮಿಶ್ರಣದಿಂದ ನಿರ್ಮಿತವಾದ
ಕಟ್ಟಡ. ಇದರ ವಿಸ್ತೀರ್ಣ 160x120 ಅಡಿಗಳು.
ಅಯ್ಯ ಅಡಿ ಎತ್ತರದ ಜಗುಲಿಯ ಮೇಲೆ ಕಟ್ಟಿದೆ.
ಇದರಲ್ಲಿ ಎರಡು ಗರ್ಭಗೃಹಗಳಿವೆ-ಸುಂದರವಾಗಿ
ಕೆತ್ತಿರುವ ಬಾಗಿಲುವಾಡಗಳನ್ನುಳ್ಳ ಎರಡು ಗರ್ಭ
ಗೃಹಗಳಲ್ಲಿ ಹೊಯ್ಸಳೇಶ್ವರ ಮತ್ತು ಶಾಂತಲೇ
ಶ್ವರಮೂರ್ತಿಗಳು ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತವಾಗಿವೆ. ಇವೆರಡರ
ಮುಂದೆಯೂ ಒಂದೊಂದು ಸುಖನಾಸಿ, ನವರಂಗ
ಮತ್ತು ಎರಡೆರಡು ದ್ವಾರಗಳಿವೆ. ಈ ಎರಡು

ಮಹಿಷಾಸುರ ಮರ್ದಿನಿ - ಹಳೇಬೀಡು (ಪೂರ್ವರಂಗ)

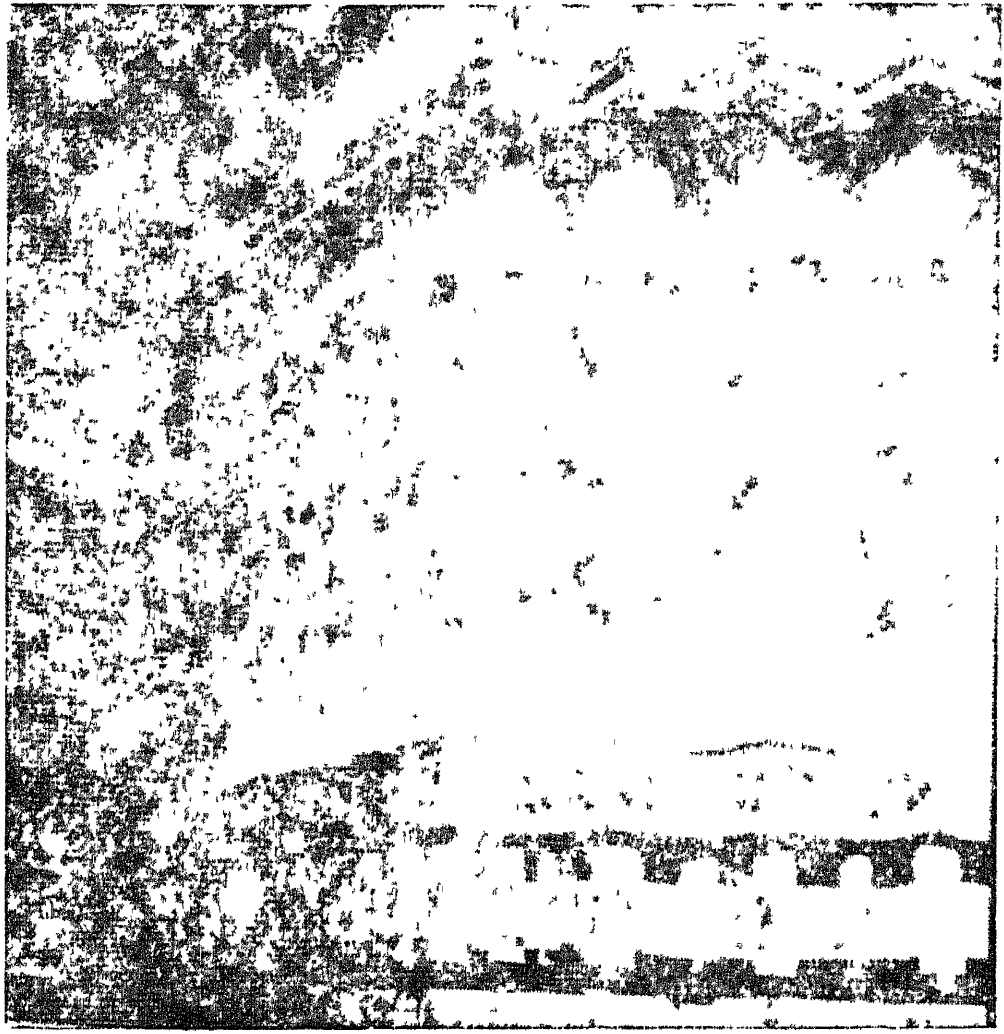

ನವರಂಗಗಳೂ ಕೂಡುವಂ 2 ಅಂಕಗಳ ಹೆಚ್ಚಾಯಿತು. ಒಂದೊಂದು ಗರ್ಭಗುಡಿಯ ಮುಂದೆಯೂ ಒಂದೊಂದು ಸಂವಿಮಾನವಿವರಣೆ ಇದ್ದರಂತೆ. ಪೈಕಿ ಒಂದರಲ್ಲಿ 17 ಅಡಿ ಉದ್ದ 6 ಅಡಿ ಅಗಲ 8 ಅಡಿ ಎತ್ತರವಿರುವ ಭಾರಿ ನಂದಿಯಿದೆ. ಈ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ನಾಲ್ಕು ಬಾಗಿಲುಗಳಲ್ಲಿ ದಕ್ಷಿಣದ್ವಾರವು ಅತ್ಯಂತ ಸುಂದರವಾಗಿದೆ. ಈ ದ್ವಾರದ ಮಹಂತೋರಣವು ಚಿತ್ತಾಕರ್ಷಕವಾಗಿದೆ. ಈ ದ್ವಾರದ ಮುಂದಿರುವ ಬಯಲಿನಲ್ಲಿ 8 ಅಡಿ ಎತ್ತರವಿರುವ ಗಣಪತಿಯಿದೆ. ಅದರ ಕೀಟಿ, ದಂತ, ಪ್ರಭಾವಳಿಗಳು ಕಲಾ ಮಯವಾಗಿವೆ. ನವರಂಗದ ಹೊರಗೋಡೆಗಳ ಮೇಲೆ ಸುತ್ತುಲೂ 8 ನಾಲ್ಕುಗಳ ಚಿತ್ರಪಟ್ಟಿಕೆಗಳಿವೆ. ಇವುಗಳ ಮೇಲೆ ಕಟಾಂಜನವೂ ಅದರ ಮೇಲೆ ಜಾಲಂಧ್ರಗೂ ಇವೆ. ಜಾಲಂಧ್ರಗಳ ಕಂಠಗಳ ಮೇಲಿದ್ದ ಮದನ ಕೈಗೊಂಬೆಗಳಲ್ಲಿ ಈಗ ಕೆಲವು ಮಾತ್ರ ಉಳಿದಿವೆ. ಹೊರಗೋಡೆಗಳ ಗೋಡಿನಲ್ಲಿ ಅಸಂಖ್ಯಾತ ವಿಗ್ರಹಗಳಿವೆ. ಪಶ್ಚಿಮ ದಿಕ್ಕಿನ ಗೋಡೆಗಳ ಮೇಲೆಯೇ 280 ವಿಗ್ರಹಗಳಿವೆ. ಪೂರ್ವದಿಕ್ಕಿನ ಗೋಡೆಯ ಮೇಲೆ 100. ಇನ್ನಾವ ಹೊಯ್ಸಳ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿಯೂ ಇಷ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಯ ವಿಗ್ರಹಗಳಿಲ್ಲ. ಹಿಂದೂ ಪೌರಾಣಿಕ ಪ್ರಪಂಚವೇ ಇಲ್ಲಿ ಮೂರ್ತಿನಿಕ್ಷೇಪಿತವಿದೆ. ಈ ವಿಗ್ರಹಗಳು ವಿವಿಧ ರೀತಿಯವಾಗಿವೆ. ಕಾಪಾಲಿಕ ಮತ್ತು ಲಕ್ಷ್ಮೀನರಾಣ ಸಂಧಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ವಿಗ್ರಹಗಳೂ ಇಲ್ಲಿ ಇವೆ. ಷರಾಯಿ ಹಾಕಿಕೊಂಡಿರುವ ನರ್ತಕಿಯರು, ಜೀನು ಹಾಕಿರುವ ಕುದುರೆಗಳು, ಬೂಡ್ಡಿನಿಂದ ಕೂಡಿದ ಸವಾರರು, ಗುಂಡಿಹಾಕಿದ ನಿಲು ನಂಗಿಯನ್ನು ಧರಿಸಿರುವವರು, ದುರ್ಬಿನಿನಲ್ಲಿ ನೋಡುತ್ತಿರುವ ಮನುಷ್ಯ-ಮೊದಲಾದವನ್ನೆಲ್ಲ ಇಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು. ಇಲ್ಲಿ 28 ಭುವನೇಶ್ವರಿಗಳಿದ್ದರೂ ಅವು ಕಲಾಮಯವಾಗಿಲ್ಲ. ಸುಮಾರು 100 ವಿಗ್ರಹಗಳ ಪೀಠಗಳಲ್ಲಿ ಶಿಲ್ಪಿಗಳ ಹೆಸರು ಲಿಖಿತವಾಗಿವೆ. ಅವರಲ್ಲಿ ಮಾಬಲ, ಬಲ್ಲಣ್ಣ, ಬೋಚಣ, ಕೇತಣ, ಬಮ, ಬಲಕಿ, ದಾಸೋಜ ಮೊದಲಾದವರ ನುಖ್ಯರು. ದಕ್ಷಿಣ ಪ್ರವೇಶದ್ವಾರದ ಮೇಲಣ ಮಹಂತೋರಣದ ಕೆಳಗೆ ಬರುವ 'ರೂವಾರಿಗಿರಿ ವಜ್ರದಂಡ ರೂವಾರಿ ಕಾಳದಾಸಿಗೃಹಮಹಂತೋರಣ' ಎಂದಿದೆ. ಇವನು ಆ ಕಾಲದ ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ಶಿಲ್ಪಿಯಾಗಿರಬೇಕು.

ಚಿತ್ರಗಳು: ಕೆ. ಜಗದೀಶ್

ಕೇದಾರೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿರುವ ಸಣ್ಣ ನಕಾಸೆ ಕೆಲಸ ಇದರಲ್ಲಿದ್ದರೆ ಇದಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾದ ದೇವಸ್ಥಾನ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿಯೇ ಇರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಶಿಲ್ಪಕಲಾ ಪಂಡಿತನಾದ ಫರ್ಗುಸನ್ ಅವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ.

ಅಕ್ಟೋಬರ್ 1980

ಹಳೇಬೀಡಿನಲ್ಲಿ ಕೋನಗಳನ್ನು ಎಳೆಸಿ ಕೆತ್ತಿರುವ

ಹಳೇಬೀಡಿನ ಇನ್ನೊಂದು ಅದ್ಭುತವಾದ ದೇವಾಲಯ ಕೇದಾರೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯ. ಇದು 1219 ರಲ್ಲಿ ಎರಡನೆಯ ಚಲ್ಲಾಳರಾಯನಿಂದ ಅವನ ಹೆಂಡತಿ ಅಭಿನವಕೇತಲದೇವಿಯು ಇಷ್ಟ ದಂತ ನಿರ್ಮಿತವಾಯಿತು. ಆಗಿನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಇದು ಒಂದು ಅನೋಘವಾದ ಕಲಾಕೃತಿಯಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಒಂದು ಆಲದಮರ ಬೆಳೆದು ಕಟ್ಟಡವನ್ನು ಅಸ್ತವ್ಯಸ್ತ ಮಾಡಿದುದರಿಂದ ಅದರ ವಿನ್ಯಾಸವೇ ನಾಶವಾಯಿತು. ಅವಶೇಷಗಳನ್ನು ಒಟ್ಟುಗೂಡಿಸಿ ನಿರ್ಮಿಸಿರುವ ಈಗಿನ ಕಟ್ಟಡ ಮೂಲದ ಅನುಕರಣ ಮಾತ್ರ. ಈ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಅದರ ಶಿಲ್ಪಕಲಾವಿಶೇಷ ಅದ್ಭುತವಾಗಿದೆ. ಹಂಪ ನೆಂಬ ಶಿಲ್ಪ ಕೆತ್ತಿದ 'ನೃತ್ಯಸರಸ್ವತಿ' ಇಲ್ಲಿಯ ಅತ್ಯುತ್ತಮಕಲಾಕೃತಿ, ಇದನ್ನು ದೇವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಕೂರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ದೇವಸ್ಥಾನದ ಸುತ್ತಲೂ ಶಿಲಾಫಲಕದಲ್ಲಿ ಕೆತ್ತಿರುವ 200 ಸಾಲಂಕೃತ ಗಜಗಳು ವೈವಿಧ್ಯ ಪೂರ್ಣವಾಗಿವೆ, ಹಕ್ಕಿಯನ್ನು ಹೊಡೆಯುತ್ತಿರುವ ಬೇಟೆಗಾತಿ, ಹಣ್ಣನ್ನು ಹಿಡಿದಿರುವ ಮಂಗಗಳು, ಇವು ಬಹು ಆಕರ್ಷಕವಾಗಿವೆ. ಇಲ್ಲಿ ಒಂದು ನವರಂಗ, ಎರಡು ಗರ್ಭಗೃಹಗಳು ಒಂದು ಸುಖನಾಸಿ ಇವೆ. ಇಲ್ಲಿಯ ಭುವನೇಶ್ವರಿಗಳೆಲ್ಲ ತಟ್ಟೆಯಾಗಿವೆ. ಈಗ ಈ ದೇವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ 170 ದೊಡ್ಡ ವಿಗ್ರಹಗಳು ಉಳಿದುಕೊಂಡಿವೆ.

ಹೊಯ್ಸಳ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ಮೂರು ಫರ್ಲಾಂಗ್ ದೂರದಲ್ಲಿ ಬಸದೇಹಳ್ಳಿಯೆಂಬ ಒಂದು ಚಿಕ್ಕ ಹಳ್ಳಿಯಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ಪ್ರಾಕಾರದಲ್ಲಿ ಮೂರು ಜೈನ ಬಸದಿ

ಗಳಿವೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಪಶ್ಚಿಮಕ್ಕೆರುವುದು ವಾರ್ಹನಾಥ ಬಸದಿ; ಇದರ ಹಜಾರದಲ್ಲಿ 32 ಕಡೆದ ಕಂಠಗಳಿವೆ. ನವರಂಗದಲ್ಲಿ 12 ಕಂಠಗಳ ಮೇಲೆ ಭುವನೇಶ್ವರಿಯಿದೆ. ಕಂಠಗಳೂ ಭುವನೇಶ್ವರಿಗಳೂ ಅತಿಸುಂದರವಾಗಿವೆ, ಗರ್ಭಗುಡಿಯಲ್ಲಿ 14 ಅಡಿಗಳ ಎತ್ತರದ ಪ್ರಶಾಂತವದನದ ಪಾರ್ಶ್ವ ನಾಥ ಯತಿ ಮಂಡಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಮಧ್ಯದ ಬಸದಿಯಲ್ಲಿ ಆದಿನಾಥನೂ ಪೂರ್ವದಿಕ್ಕಿನ ಬಸದಿಯಲ್ಲಿ ಶಾಂತಿನಾಥನೂ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಇದನ್ನು ಸರ್ವಧರ್ಮಪ್ರೇಮಿಯಾದ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನು ಕಟ್ಟಿಸಿ ಕೊಟ್ಟನೆಂದು ಶಾಸನಗಳಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.

ಇವುಗಳೇ ಅಲ್ಲದೆ ಹಳೇಬೀಡಿನಲ್ಲಿ ರುದ್ರನ ಗುಡಿ, ವೀರಭದ್ರನ ಗುಡಿ ಮತ್ತು ರಂಗನಾಥನಗುಡಿಗಳೂ ಇವೆ. ಬೇಲೂರಿನ ಶಿಲ್ಪವನ್ನು ನೋಡುವುದಕ್ಕೆ ಬಂದವರೆಲ್ಲ ಅವರ ಹತ್ತಿರವೇ ಇರುವ ಈ ಊರಿನ ಭವ್ಯ ದೇವಾಲಯಗಳನ್ನು ಆಗತ್ಯವಾಗಿ ಸಂದರ್ಶಿಸಬೇಕು.

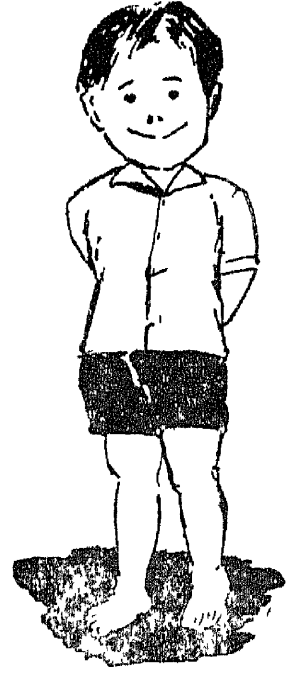
ಸೋಮನಾಥಪುರ

ಸೋಮನಾಥಪುರವು ಮೈಸೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ತಿರಮಕೂಡಲು ನರಸೀಪುರದಿಂದ 6 ಮೈಲಿ ದೂರದಲ್ಲಿ ಕಾನ್ಕೇರಿನದಿಯ ಎಡದಡದಲ್ಲಿದೆ. ಹೊಯ್ಸಳ ಮೂರನೆಯ ನರಸಿಂಹ ಬಲ್ಲಾಳನ ದಂಡನಾಯಕ

(24 ನೇ ಪುಟ ನೋಡಿರಿ;

ಕಿಹೀರ ಜಗತ್

ಮಹಾರಾಜ ಕಟ್ಟಾಂಗ

ಮಹಾರಾಜ ಕಟ್ಟಾಂಗ, ಜಕ್ರವರ್ತ ವಿಶ್ವಸಹನ ಮಗ. ಸೂರ್ಯವಂಶದ ರಾಜ ನಾದ ಕಟ್ಟಾಂಗ ಮಹಾಶೂರ. ಈ ವಂಶದ ರಾಜರು ತಮ್ಮ ಬಾಹುಬಲದಿಂದಲೂ, ಪರಾಕ್ರಮದಿಂದಲೂ ಮೊದಲಿನಿಂದಲೂ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ಸೋಲಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ನೆರವಾಗುತ್ತಿದ್ದರು. ದಶರಥ ಮಹಾರಾಜನು ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಸಹಾಯಮಾಡಿದ್ದು ಮತ್ತು ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೈಕೇಯಿಯಿಂದಾದ ಉಪಕಾರಕ್ಕಾಗಿ ಅವಳಿಗೆ ಎರಡು ವರಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದು ನಿಮಗಿಲ್ಲ ತಿಳಿದೇಕದೆ. ಕಟ್ಟಾಂಗನ ಪೂರ್ವಜರಾದ ಕಕುಸ್ಥ ಮತ್ತು ಮುಜುಕುಂದರೂ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡಿದ್ದರು. ದೇವತೆಗಳು ಅಸುರರನ್ನು ಸೋಲಿಸಲು ಕಟ್ಟಾಂಗನ ಸಹಾಯವನ್ನು ಯಾಚಿಸಿದಾಗ ದೇವತೆಗಳ ಪಕ್ಷದಿಂದ ಯುದ್ಧಮಾಡಲು ಕಟ್ಟಾಂಗ ದೇವಲೋಕಕ್ಕೆ ಪ್ರಯಾಣಬೆಳೆದ. ದೇವಲೋಕದಲ್ಲಿ ಅಸುರರನ್ನು ಜಯಿಸಿ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ವಿಜಯವನ್ನು ತಂದುಕೊಟ್ಟರಾಜ ಕಟ್ಟಾಂಗನಿಗೆ ದೇವತೆಗಳು ಅಭೀಷ್ಟವಾದ ವರವನ್ನು ಕೇಳಲು ಅನುಮತಿಕೊಟ್ಟರು. ಆದರೆ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಭಕ್ತನಾದ ಕಟ್ಟಾಂಗನಿಗೆ ಈ ಪ್ರಪಂಚದ ಅಶಾಶ್ವತವಾದ ಸುಖಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವ ಮೋಹವೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ದೇವಲೋಕದ ಐಶ್ವರ್ಯವೂ, ದಿವ್ಯ ಸಂಪತ್ತೂ ಅವನನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸಲು ಸಮರ್ಥವಾಗಲಿಲ್ಲ. ದೇವರನ್ನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸಲು ಸಾಧನವಾಗಿರುವ ಅವನ ಈ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೆಷ್ಟು ದಿನಗಳು ಅವನು ವಾಸವಾಗಿರುತ್ತಾನೆ ಎಂದು ತಿಳಿದು ಕೊಳ್ಳುವ ಆಸೆಯೊಂದನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಅವನಿಗೆ ಬೇರೆ ಆಸೆಯೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಆಗ

ದೇವತೆಗಳು ಅವನ ಈ ದೇಹವು ಕೇವಲ ಒಂದು ಗಂಟೆಯಕಾಲಮಾತ್ರ ಇರುವುದೆಂದೂ ನಂತರ ಅವನು ಮೃತಿಯನ್ನಪ್ಪಿ ಬೇಕಾಗುವುದೆಂದೂ ಹೇಳಿದರು. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿದ ಕೂಡಲೇ ಕಟ್ಟಾಂಗ ಭೂಲೋಕಕ್ಕೆ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬಂದ. ಈ ಅಲ್ಪಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜೀವನದ ಪರಮಗುರಿಯಾದ ಭಗವಂತನ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವನ್ನು ಕಡೆಯಲಿಚ್ಛಿಸಿದ. ಅವನು ಈ ರೀತಿಯೊಳಿಸಿದ "ನನ್ನ ಕುಟುಂಬ, ಐಶ್ವರ್ಯ, ರಾಜ್ಯ ಮತ್ತು ನನ್ನ ಪ್ರಾಣಕ್ಕಿಂತ ನನಗೆ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಜರಣ ಕಮಲಗಳು ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಿಯಕರವಾದುವು. ನಾನು ಚಿಕ್ಕಂದಿನಿಂದಲೂ ಶ್ರೀಹರಿಯಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ಬಂದಿದ್ದೇನೆ. ಈಗ ಅವನ ಪ್ರೀತಿಗಿಂತ ನನಗೆ ಇನ್ನೇನೂ ಬೇಡ. ದೇವತೆಗಳು ನನಗೆ ಆಕರ್ಷಕವಾದ ಅನೇಕ ವರಗಳನ್ನು ಕೊಡುವೆವೆಂದು ಹೇಳಿದರು. ಸಾಕು ದೇವರ ಕೃಪೆಯನ್ನೇ ಬೇಡುವುದರಿಂದ ಅವುಗಳನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ಸರ್ವಸ್ವವೂ ಆದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ನನಗೆ ಯಾವ ಕೊರತೆಯನ್ನೂ ಉಂಟು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬ ದೃಢ ನಂಬಿಕೆ ನನಗಿದೆ. ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೆ ದಾಸರಾಗಿರುವುದರಿಂದ ದೇವತೆಗಳೂ ತಮ್ಮ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಶ್ರೀಹರಿಯಲ್ಲೆಡಲು ಆಶಕ್ತರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಅವರು ಮಾಯೆಯಿಂದ ಆವರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಎಲ್ಲರ ಹೃದಯದಲ್ಲೂ ವಾಸವಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಅವನನ್ನು ಸದಾ ಸರ್ವದಾ ನಾವು ಧ್ಯಾನಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಅವನನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಅವನಲ್ಲಿ ನಂಬಿಕೆ ಇಟ್ಟಿದ್ದರೆ ಅವನು ಖಂಡಿತ ನಮ್ಮನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿಯೇ ತೀರುತ್ತಾನೆ. ಆ

ಶ್ರೀಹರಿಯು ನನಗೆ ಈ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನೂ ತಿಳುವಳಿಕೆಯನ್ನೂ, ಭಕ್ತಿಯನ್ನೂ ಮತ್ತು ನಂಬಿಕೆಯನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟಿರುವುದರಿಂದ ಈಗೇ ನಿಮಿಷಗಳಿಂದ ಕೂಡುವ ನನ್ನ ಈ ಮಾನವಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ನಾನು ನನ್ನ ಗುರಿಯನ್ನು ಮುಟ್ಟುತ್ತೇನೆ ಎಂಬ ದೃಢವಾದ ನಂಬಿಕೆ ನನಗಿದೆ". ಈ ರೀತಿಯೊಳಿಸಿ ಕಟ್ಟಾಂಗ ಮಹಾರಾಜ ಧ್ಯಾನಕ್ಕಾಗಿ ಸವಿತ್ರವಾದ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಹೋಗಿಸೇರಿದನು. ಕೂಡಲೇ ಅವನ ಅಜ್ಞಾನ ಮಾಯವಾಯಿತು. ನಂತರ ಅವನಿಗೆ ಜೀವನದ ಗುರಿಯಾದ ಭಗವತ್ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವುಂಟಾಯಿತು.

ಇದರಿಂದ ನಮಗೆ ತಿಳಿದುಬರುವುದೇನೆಂದರೆ ಒಳ್ಳೆಯ ಜನರು ಕಟ್ಟಾಂಗನಂತಿರುತ್ತಾರೆ. ಅವರು ತಮ್ಮ ಈ ಲೋಕದ ಐಶ್ವರ್ಯದಿಂದ ಅಹಂಕಾರವಡುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ಲೋಕದ ಸುಖಗಳನ್ನೂ ಬಯಸುವುದಿಲ್ಲ. ಅವರಿಗೆ ದೇವರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು

ಶ್ರೀಮತಿ ಎಸ್. ಜಾನಕಿ ಎಂ. ಎ

ಮತ್ತಾವುದೂ ಬೇಡ ಇದರಿಂದಾಗಿ ಅವರಿಗೆ ಹೆದರಿಕೆ ಎಂಬುದೇ ಇಲ್ಲ ಅವರು ಮೃತ್ಯು ವಿಗೂ ಹೆದರುವುದಿಲ್ಲ. ದೇವರ ಕೃಪೆಗಾಗಿ ನಾವುಗಳು ಸಾವಿರಾರು ವರ್ಷಗಳು ಕಾಯಬೇಕಾಗಿಯೂ ಇಲ್ಲ. ಕಟ್ಟಾಂಗನಿಗೆ ಕ್ಷಣಾರ್ಧದಲ್ಲಿ ದೈವಕೃಪೆ ಒದಗಿದಂತೆ ನಮಗೆಲ್ಲರಿಗೂ ಒದಗಬಹುದು: ಆದರೆ ಅದಕ್ಕಾಗಿ ನಾವು ಯಾವಾಗಲೂ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಿರಬೇಕು ಶ್ರೀಹರಿ ಯು ಸದಾ ಸರ್ವದಾ ನಮ್ಮನ್ನು ಕಾಪಾಡುತ್ತಾನೆ ಎನ್ನುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. *

ನಳಾಯಿನಿ

ಹಿಂದೆ ನಿಸ್ಸಧ ದೇಶದಲ್ಲಿ 'ನಳ' ಎಂಬ ರಾಜನು ರಾಜ್ಯವಾಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವನು ಗುಣಸಂಪನ್ನನೂ, ವೀರನೂ ಆಗಿದ್ದನು. ಅವನ ಪತ್ನಿ ದಮಯಂತಿ. ದಮಯಂತಿ ಪತಿವ್ರತೆ, ದೈವಭಕ್ತೆ. ಬಹಳ ದಿವಸಗಳನಂತರ ದಮಯಂತಿಯು ಹೆಣ್ಣು ಮಗು ಸ್ವಂದಕ್ಕೆ ಜನ್ಮ ಕೊಟ್ಟಳು. ಆ ಮಗುವಿಗೆ 'ನಳಾಯಿನಿ' ಎಂದು ಹೆಸರಿಟ್ಟರು. ಋಗ್ವೇದದಲ್ಲಿ ನಳಾಯಿನಿಗೆ ಮುದ್ದಾಲಿನಿ ಎಂದೂ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ನಳಾಯಿನಿಯು ಸುಂದರಳೂ, ಗುಣವಂತೆಯೂ ಆಗಿದ್ದಳು. ದಂಪತಿಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕ ಮಗಳಾಗಿದ್ದಳು.

ಹೀಗೆಯೇ ಕಾಲಕಳೆಯುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ನಳ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯು ನಳಾಯಿನಿಗೆ 'ವಿವಾಹ' ಮಹೋತ್ಸವವನ್ನು ಸೇರವೇರಿಸಲು ಇಚ್ಛಿಸಿದನು. ಭರ್ವ್ಯಶ್ಚ ಭೂಪಾಲನ ಮಗನಾದ ಮುದ್ದಲನೊಡನೆ ನಳಾಯಿನಿಯ ವಿವಾಹವು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ವೈಭವದಿಂದ ವಿವಾಹವೂ ನಡೆದು ಹೋಯಿತು.

ಚಿ || ಎನ್. ಆರ್. ಶ್ರೀನಿವಾಸ್

ನಳಾಯಿನಿಯು ಪತಿವ್ರತೆ, ದೈವಭಕ್ತೆಯಾಗಿದ್ದಳು. ತಾಯಿಯಂತೇ ಮಗಳು, ಮುದ್ದಲನು ಐಶ್ವರ್ಯವಂತನಾಗಿದ್ದನು. ಗೋಸಂಪನ್ನನು ವೃದ್ಧಿಯಾಗಿದ್ದವು. ಅವನು ಅನೇಕಹಸುಗಳನ್ನೂ, ಎತ್ತುಗಳನ್ನೂ, ಹೋರಿಗಳನ್ನೂ ಸಾಕಿದ್ದನು. ಆ ದಂಪತಿಗಳ ಪಶುಸಂಪತ್ತಿನ ಮೇಲೆ ಅನೇಕ ಕಳ್ಳರ ಕಣ್ಣಿದ್ದಿತು, ಅದು ಆ ದಂಪತಿಗಳಿಗೂ ತಿಳಿದಿದ್ದಿತು ಎಂದೇ ಅವರು ಪಶುಸಂಪನ್ನವು ಕಳ್ಳರ ಕೈಗೆ ಹೋಗದಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು.

ನಳಾಯಿನಿಯು ವೀರ ಮಹಿಳೆಯೂ ಕೂಡ ಆಗಿದ್ದಳು. ತಂದೆಗೆ ತಕ್ಕ ಮಗಳೂ ಆಗಿದ್ದಳು. ಮಾತಾಪಿತೃಗಳಿಬ್ಬರನ್ನೂ ಹೋಲುತ್ತಿದ್ದಳು. ಹೀಗಿರಲು ಒಂದು ದಿನ ಸಮಯಸಾಧಿಸಿ ಕಳ್ಳರು ಗೋಸಂಪತ್ತು, ಎತ್ತುಹೋರಿಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಕುದುರೆಗಳನ್ನೂ ಸಾಗಿಸಿಯೇ ಬಿಟ್ಟರು. ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಮುದ್ದಲನು ಮನೆಯಲ್ಲಿರಲಿಲ್ಲ. ವಿಷಯ ತಿಳಿದ ಕೂಡಲೇ ಕಳ್ಳರ ಮೇಲೆ ಅವನಿಗೆ ಅತೀವ ಕೋಪವೂ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಕಳೆದು ಹೋದುದರಿಂದ ದುಃಖವೂ ಆಯಿತು.

(ಮುಂದಿನ ಪುಟಕ್ಕೆ)

ನಿಮಗಿದು ತಿಳಿದಿದೆಯೇ

1. ವಿಷ್ಣುವಿನ ದಶಾವತಾರಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ತಾಯಿಯನ್ನೇ ಕೊಂದವನ ಅವತಾರ. ಅವನ ಹೆಸರೇನು ?
2. ಉತ್ತರ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ನರಕಚತುರ್ದಶಿಯ ನಂತರದ ಪಾಡ್ಯಮಿಯಂದು ದೇವಿಪೂಜೆ ವೈಭವದಿಂದ ಆಚರಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಆ ದೇವಿ ಯಾರು ?
3. ಪಂಚಭೂತಗಳು ಯಾವುವು ?
4. 'ಜೀವಾತ್ಮ ಪರಮಾತ್ಮ ಎರಡೂ ಒಂದೇ' ಎಂದು ಹೇಳಿದ ಆಚಾರ್ಯರಾರು ?
5. ಕನಕದಾಸರ ಊರು ಯಾವುದು ?
6. ಪಂಪ ಜೈನನಾದರೂ ಭಾರತವನ್ನು ಬರೆದ. ಅದರ ಹೆಸರೇನು ?
7. ವಿಜಯದಶಮಿ ಎಂದು ಬರುತ್ತದೆ ?
8. ಜರಾಸಂಧನನ್ನು ಕೊಂದವನು ಬಕಾಸುರನನ್ನೂ, ಕೇಚಕನ್ನೂ, ಕೊಂದ. ಅವನಾರು ?
9. ಸುಗ್ರೀವನ ವಾನರ ಸೇನಾಪತಿ ಯಾರು ?
10. ಜಟಾಯುವಿನ ನೋದರನೊಬ್ಬ ಲಂಕೆಗೆ ಹೋಗುವ ಕಾವಿಯಲ್ಲಿ ವಾನರರಿಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡಿದ. ಅವನ ಹೆಸರು ?
11. ವಿಜಯನಗರದರಸರು ಹಂಪೆಯಲ್ಲಿ ಬಹು ವೈಭವದ ದೇವಾಲಯವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದರು. ಅಲ್ಲಿನ ದೇವರ ಹೆಸರು ?
12. ಮಂಕುತಿಮ್ಮನ ಕಗ್ಗವನ್ನು ಬರೆದವರ ಹೆಸರೇನು ?
13. ತಿರುಪತಿಯಲ್ಲಿರುವ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದ ಹೆಸರೇನು ?
14. ಶ್ರೀ ಪದ್ಮಾವತಿಯ ಇನ್ನೊಂದು ಹೆಸರೇನು ?
15. ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನ ಅವಳಿ ಮಕ್ಕಳು ಬೆಳೆದದ್ದು ಎಲ್ಲಿ ?

(ಉತ್ತರಗಳಿಗೆ 39 ನೇ ಪುಟ ನೋಡಿ)

(21 ನೇ ಪುಟದಿಂದ)

ನಾಡ ಸೋಮನಾಯಕನು ಕ್ರಿ. ಶ 1268 ರಲ್ಲಿ ವಿದ್ವಾಂಸರಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಅಗ್ರಹಾರವಾಗಿ ಏರ್ಪಡಿಸಿ ಅದಕ್ಕೆ 'ವಿದ್ಯಾಸಿಧಿ ವಸನ್ವ ಸೋಮ ನಾಥಪುರ'ವೆಂದು ಹೆಸರಿಟ್ಟನು. ಈಗ ಇದು ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಹಳ್ಳಿಯಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿಯ ಕೇಶವ ದೇವಾಲಯವು, ಕೊಯ್ನಳ ಶಿಲ್ಪದ ಸಮಗ್ರವೂ ನಿರ್ದುಷ್ಟವೂ ಆದ ಮಾದರಿ. ಪ್ರಾಕಾರಸಹಿತ ಇದು 215'x177' ವಿಸ್ತಾರವುಳ್ಳದ್ದಾಗಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿರುವ ದೇವಾಲಯವು ಚಿಕ್ಕದಾದರೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಕುಸುರಿಕಲ್ಪಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದೆ. ಇದೊಂದು ಶ್ರೀಕೂಟಾಚಲದಿಂದಲೇ ಮೂರು ಗರ್ಭಗೃಹಗಳ ನ್ನುಳ್ಳದ್ದು. ಒಳಗಡೆ ಪ್ರಾಕಾರದಲ್ಲಿ 64 ಮಂಟಪಗಳಿವೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ವಿಗ್ರಹಗಳಿದ್ದುವೆಂದು ಮಹಾ ದ್ವಾರದ ಒಳಗೆ ಇರುವ ಶಾಸನದಿಂದ ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ. ಈ ಮಂಟಪಗಳ ಮುಂದೆ ಕಂಭಗಳಿವೆ. ಮಹಾದ್ವಾರವು ಪೂರ್ವಾಭಿಮುಖವಾಗಿದೆ, ಪ್ರಧಾನ ದೇವಾಲಯವು ಮೂರು ಅಡಿ ಎತ್ತರವಿರುವ ಜಗಲಿಯ ಮೇಲೆ ಕಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಜಗಲಿಯ ಮೂಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಅನೆಗಳು ಕಟ್ಟಡವನ್ನು ಹೊತ್ತು ಕೊಂಡಿರುವಂತಿದೆ. ಮುಖಮಂಟಪ, ಸವರಂಗ ಗರ್ಭಗುಡಿಗಳಿವೆ. ಮುಖಮಂಟಪದ ಸುತ್ತಲೂ ಜಾಲಂಧ್ರಗಳಿವೆ. ದೇವಸ್ಥಾನದ ಸುತ್ತಲೂ ಮೂರು ಅಡಿಗಳ ಎತ್ತರದ ಚಿತ್ರಪಟ್ಟಿಕೆಗಳಿವೆ.

ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ರಾವುತರು, ಬೆಟ್ಟಗಳೂ, ಪುರಾಣ ಕತೆಗಳೂ, ಮಕರಗಳೂ, ಹಂಸಗಳೂ, ಕೆತ್ತಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಚಿತ್ರಪಟ್ಟಿಕೆಗಳಮೇಲೆ ಗರ್ಭಗುಡಿಗಳ ಸುತ್ತಲೂ 194 ವಿಗ್ರಹಗಳಿವೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ 114 ಸ್ತ್ರೀ ಮೂರ್ತಿಗಳು, 80 ಪುರುಷ ಮೂರ್ತಿಗಳು ಇವೆ, ಮೂರು ಗರ್ಭಗುಡಿಗಳ ಮೇಲೆಯೂ ಮೂರು ಗೋಪುರಗಳಿವೆ. ಜಗಲಿಯ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಈ ದೇವಸ್ಥಾನವು 32 ಅಡಿ ಎತ್ತರವಾಗಿದೆ. ಒಳಗಿರುವ ಕಂಬಗಳು ಅತ್ಯಂತ ಸುಂದರವಾಗಿವೆ. ಕನ್ನಡಿಯಂತೆ ಹೊಳೆಯುತ್ತವೆ, ಸವರಂಗ ಮತ್ತು ಮುಖಮಂಟಪಗಳಲ್ಲಿ ಕುಂಭಗಳಮೇಲೆ 16 ಭುವನೇಶ್ವರಿಗಳಿವೆ. ಇವು ಒಂದರಂತೆ ಒಂದಿಲ್ಲ. ಅತ್ಯಂತ ಶೋಭಾವಂತ ಮಾದರಿಯವು. ಮಧ್ಯದ ಗರ್ಭಗೃಹದಲ್ಲಿ ಕೇಶವನ ವಿಗ್ರಹವಿತ್ತೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಈಗ ಅದರ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಂದು ಸಣ್ಣ ವಿಗ್ರಹವನ್ನಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಉತ್ತರದ ಗರ್ಭಗೃಹದಲ್ಲಿ ಜನಾರ್ದನನ ವಿಗ್ರಹವೂ ದಕ್ಷಿಣ ಗರ್ಭಗೃಹದಲ್ಲಿ ವೇಣುಗೋಪಾಲವಿಗ್ರಹವೂ ಇವೆ. ಇವೆರಡೂ ಅತ್ಯಂತ ಸುಂದರವಾಗಿವೆ. ವೇಣುಗೋಪಾಲನ ಕೊಳಲು ಮುರಿದುಹೋಗಿದೆ. ಈ ವಿಗ್ರಹಗಳ ಹಿಂದಿರುವ ಪ್ರಭಾವಳಿಯಲ್ಲಿರುವ ಕುಸುರಿ ಕೆಲಸ ಅತ್ಯದ್ಭುತವಾಗಿ ಅಲ್ಲಿರುವ ಗೋವಿಂದವು ಸರ್ವೇಶ್ವರನಾಗಿರುವಂತೆಯೇ ಭಾಸವಾಗುತ್ತದೆ. ಗರ್ಭ

ಗೃಹದಲ್ಲಿರುವ ವಿಗ್ರಹಗಳು ಎತ್ತರವಾದ ಪೀಠದ ಮೇಲೆ 6 ಅಡಿ ಎತ್ತರವಿವೆ. ಹೊರಗಣ ಗೋಡೆಯ ಮೇಲಿರುವ ದೊಡ್ಡ ವಿಗ್ರಹಗಳ ಪೀಠಗಳಮೇಲೆ ಅವನ್ನು ಕೆತ್ತಿದ ಶಿಲ್ಪಿಗಳ ಹೆಸರುಗಳಿವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಮಲ್ಲಿತಮ್ಮ, ಚೌಡಯ್ಯ, ಚಾನಯ್ಯ, ಮಸಣಿತಮ್ಮ, ಬರ್ಮಯ್ಯ, ನಂಜಯ್ಯ, ಇವು ಮುಖ್ಯನಾದವು. ಮಲ್ಲಿತಮ್ಮನ ಹೆಸರು 40 ವಿಗ್ರಹಗಳ ಪೀಠದಲ್ಲಿಯೂ ಚೌಡಯ್ಯನದು 5, ಚಾನಯ್ಯನದು 4, ಮಸಣಿತಮ್ಮನದು 7, ಬರ್ಮಯ್ಯನದು 2, ನಂಜಯ್ಯ, ಎಲೆಮಸೆಯರದು ಒಂದೊಂದು ವಿಗ್ರಹಗಳ ಕೊನೆ ಲಿಖಿತವಾಗಿವೆ. ಇಲ್ಲಿರುವ ಶಿಲ್ಪಗಳಲ್ಲಿಲ್ಲಾ ಮಲ್ಲಿತಮ್ಮನೇ ಪ್ರಧಾನೆಂದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಇವನ ಮೊದಲ ಶಿಲ್ಪವು ಕ್ರಿ. ಶ. 1196 ರಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಿತವಾದ ಅನೃತೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬಂದಿರುವುದು. ಮುಂದೆ ಅನೇಕ ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಇವನ ಹೆಸರು ಉತ್ತಮವಾಗಿದೆ. 1268 ನೆಯ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾದ ಈ ದೇವಸ್ಥಾನದ ವೇಳೆಗೆ ಇವನು 72 ವರ್ಷ ಶಿಲ್ಪಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿರತನಾಗಿದ್ದನೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಶಿಲ್ಪಕಾರ್ಯ ಪ್ರಾರಂಭಮಾಡಿದಾಗ ಕೇವಲ 16 ವರ್ಷಗಳೆಂದು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡರೂ ಈ ದೇವಾಲಯದ ನಿರ್ಮಾಣದವೇಳೆಗೆ ಇವನಿಗೆ 88 ವರ್ಷವಾದರೂ ಆಗಿರಬೇಕು. ಈ ಪಳಗದ ಕೈಯಿನ ಚಾಕಚಕ್ಯವನ್ನು ಇಲ್ಲಿಯ ಈತನ ಕೈಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಕಾಣಬಹುದು.

★

ಶ್ರೀ ವೆಂಕಟೇಶ್ವರಸ್ವಾಮಿ ದೇವಾಲಯ, ತಿರುಮಲೆ

ಸಹಸ್ರ ದೀಪಾಲಂಕಾರ ಸೇವೆ.

ಶ್ರೀ ವೆಂಕಟೇಶ್ವರಸ್ವಾಮಿಯ ಜನ್ಮನಕ್ಷತ್ರವಾದ ಶ್ರವಣನಕ್ಷತ್ರದಿನದಂದು ಪ್ರತಿತಿಂಗಳೂ ಶ್ರೀ ದೈವಕ್ಕೆ 1008 ತುಪ್ಪದ ಬತ್ತಿಯ ದೀಪಾಲಂಕಾರ ಸೇವೆಯನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಲಾಗುವುದು.

ಅಕ್ಟೋಬರ್ 21	ಮಂಗಳವಾರ.
ನವಂಬರ್ 14	ಶುಕ್ರವಾರ
ಡಿಸೆಂಬರ್ 12	ಶುಕ್ರವಾರ.

ಭಕ್ತರು 2000 ರೂ. ಶುಲ್ಕವನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿ ಈ ಆರ್ಜಿತ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಬಹುದು. ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ದಿನಗಳಂದು ಸಂಜೆ 6 ರಿಂದ 7 ರ ವರೆಗೆ ನಡೆಯುವ ಈ ಆರ್ಜಿತ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ಹತ್ತು ಮಂದಿ ಭಾಗವಹಿಸಬಹುದು.

ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಣಾಧಿಕಾರಿ,
ತಿರುಮಲೆ ತಿರುಪತಿ ದೇವಸ್ಥಾನಗಳು.

(ಹಿಂದಿನ ಪುಟದಿಂದ)

ಅವನು ಕಳ್ಳರನ್ನು ಬೆನ್ನಟ್ಟಲು ಸಜ್ಜಿತನಾದನು. ಆದರೆ ಅವನಿಗೆ ಒಂದೇ ಒಂದು ಚಿಂತೆಯಾಗಿತ್ತು. ಏಕೆಂದರೆ ಕಳ್ಳರು ಕುದುರೆ, ಎತ್ತು, ಹಸು, ಹೋರಿಗಳನ್ನೂ ಸಾಗಿಸಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದರು. ಮುದ್ದಲನಿಗೆ ಅಲ್ಲೇ ಇದ್ದ ಒಂದು ಮುದಿ ಎತ್ತಿನ ಮೇಲೆ ಗಮನ ಹೋಯಿತು. ಅವನು ಅದನ್ನೇ ರಥಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಿದನು. ಅವನ ಪತ್ನಿಯಾದ ನಳಾಯಿನಿಯೇ ಸಾರಥಿಯಾದಳು. ಅವಳು ಎಲ್ಲಾ ವಿದ್ಯೆಗಳಲ್ಲೂ ಪಾರಂಗತಳಾದುದರಿಂದ ಸಾರಥಿ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಚನ್ನಾಗಿ ಕಲಿತಿದ್ದಳು. ಅವಳ ಸಾರಥ್ಯದಿಂದಾಗಿ ಮುದಿ ಎತ್ತು ಹೋರಿಯಂತೆ ಓಡತೊಡಗಿತು. ಬಹುಬೇಗ ಕಳ್ಳರನ್ನು ದಂಪತಿಗಳು ಸಮೀಪಿಸಿದರು. ಕಳ್ಳರೊಡನೆ ಇಬ್ಬರೂ ಕಾದಾಡಿದರು. ನಳಾಯಿನಿಯು ಕಳ್ಳರೊಡನೆ ಕಲ್ಲಿನಂತೆ ನಿಂತು ಯುದ್ಧಮಾಡಿದಳು, ಕಳ್ಳರನ್ನು ಇಬ್ಬರೂ ಸೇರಿ ಹೊಡೆದೊಡಿಸಿದರು. ಪಶುಸಂಪತ್ತನ್ನು, ಎತ್ತುಗಳನ್ನೂ, ಹೋರಿಗಳನ್ನೂ, ಕುದುರೆಗಳನ್ನೂ, ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಂಡು ದಂಪತಿಗಳು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಹಿಂತಿರುಗಿದರು.

ಕವಿ ಕೃತಿ ಪರಿಚಯ

ತಿರುಸತಿಯ ಶ್ರೀನಿವಾಸನ ಮಹಿಮೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಚುರ ಪಡಿಸಿದ ಕನ್ನಡ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಐರಿಶೇಷಕವಿಯು ಬರೆದ 'ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಕಲ್ಯಾಣ'ವೂ ಒಂದಾಗಿದೆ. ಐರಿಶೇಷಾಚಾರ್ಯನು ಚಿಂತಾಮಣಿ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಐರಿಯಂಬಲ್ಲಿದ್ದನು. ಈತನ ತಂದೆ ಕೃಷ್ಣಾಚಾರ್ಯ. ತಾಯಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿ. ಮಾಧ್ವಬ್ರಾಹ್ಮಣರಾಗಿದ್ದು, ಸರಮ ದೈವಭಕ್ತರಾಗಿದ್ದರು. ಸುಮಾರು ಕ್ರಿ.ಶ. 1750-1800 ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಬಾಳಿದನೆಂದು ತಿಳಿದುಬಂದಿದೆ. ಚಿಂತಾಮಣಿಯಲ್ಲಿ ಈತನ ನೆನಪಿಗಾಗಿ ನಿರ್ಮಿಸಿದ ಕಟ್ಟೆಯೊಂದನ್ನು ಈಗಲೂ "ಆಚಾರ್ಯಕಟ್ಟೆ" ಎನ್ನುವರಂತೆ. ಈತನು ಬೇರೆಕೃತಿಯನ್ನೂ ಬರೆದಂತೆ ತೋರುವುದಿಲ್ಲ.

ಇವನು ಬರೆದ 'ಶ್ರೀನಿವಾಸಕಲ್ಯಾಣ'ವು ಗದ್ಯ-ಪದ್ಯಮಿಶ್ರಿತವಾದ ಜಂಪೂಕಾವ್ಯವಾಗಿದ್ದು, ಭಕ್ತಿರಸಪ್ರದಾನವಾಗಿದೆ. ಕಥಾಭಾಗವನ್ನು ಭವಿಷ್ಯೋತ್ತರ ಪುರಾಣದಿಂದ ಆರಿಸಿಕೊಂಡಿರುವನು. ಇತರ ಕನ್ನಡಕವಿಗಳು ವಿರಚಿಸಿದ ಪದ್ಮಾವತೀ ಕಲ್ಯಾಣದ ಕಥೆಯೇ ಇದರಲ್ಲಿರುವುದಾದರೂ, ಕವಿಯು ತನ್ನ ಭಕ್ತಿಯ ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಭೆಯ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಕೃತಿಗೊಂದು ವಿನೂತನ ವಿನ್ಯಾಸವಿತ್ತಿರುವನು. ಪದ್ಯಗಳು ಕನ್ನಡ ಯಕ್ಷಗಾನ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿವೆ. ಈ ಕಾವ್ಯದ ಫಲಕೃತಿಯಲ್ಲಿ "ಮಾಡಿದರು ನವರಾತ್ರಿಯಲಿ ಈ ಗ್ರಂಥ | ಮಾಡೆಂದು ಹರಿಯಾಜ್ಞೆ ಹೀಗೆ ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿ" ಎಂದಿರುವುದರಿಂದ ಕೃತಿರಚನೆಗೆ ದೈವ ಪ್ರೇರಣೆಯೂ ಇದೆಯೆಂದು ಊಹಿಸಬಹುದು. ಪ್ರತಿ ಪದ್ಯಗಳ ಕೊನೆಗೂ ತನ್ನ ಇಷ್ಟದೈವವಾದ ಐರಿವೆಂಕಟೇಶ್ವರ ಸ್ವಾಮಿಯನ್ನು ನೆನೆದಿರುವನು. ಈ ಪುಣ್ಯಕಥಾಭಾಗವನ್ನು ನೈಮಿಷಾರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಸೂತಪುರಾಣಿಕರು, ಶಾನಕಾದ್ಯರಿಗೆ ಹೇಳಿರುವಂತೆ ಬಣ್ಣಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿರುವ ಒಂದು ಪದ್ಯವು ದ. ಕ. ಜಿಲ್ಲೆಯ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಯಕ್ಷಗಾನ ಕವಿಯಾದ ಕುಂಬಳೆಯ ಪಾತಿ

ಸುಬ್ಬನ ಕೃತಿ. ಯಕ್ಷಗಾನ ಪಂಜವಳೆ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಬಂದಿರುವುದು ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಗಿದೆ. ಇವರಿಬ್ಬರೂ ಸಾಧಾರಣ ಒಂದೇ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಬಾಳಿದವರು. ಇವರಲ್ಲಿ ಯಾರು, ಯಾರಿಂದ ಇದನ್ನು ಎರವಲು ಪಡೆದರೆಂಬುದು ಸಂಶೋಧನೀಯವಾಗಿದೆ. ಶ್ರೀನಿವಾಸನು ಪದ್ಮಾವತಿಯನ್ನು ವರಿಸಲು ಒಂದು ಪೂರ್ವಕಥೆಯಿದೆ ಎಂಬುದು ಜನಜನಿತವಾಗಿದೆ. ಶ್ರೀರಾಮ ಜಂದ್ರ, ಹಾಗೂ ಲಕ್ಷ್ಮಣರು ಕಾಂಜನ ಮೃಗದ ನೆವದಿಂದ ಎಲೆಮನೆಯಿಂದ ದೂರ ಹೋಗಿದ್ದಾಗ ರಾವಣನು ಸೀತಾಪಹರಣದ ಯತ್ನ ನಡೆಸಿದನು. ಆಗ ಅಗ್ನಿದೇವನು, ಹಿಂದೆ, ಶ್ರೀಹರಿಯ ವಿವಾಹೇಚ್ಛೆಯಿಂದ ತಪೋಮುಗ್ಧನಾಗಿದ್ದು, ರಾವಣನಿಂದ ಭಂಗಿತಳಾಗಿ ಅಗ್ನಿಗೆ ಬಿದ್ದ, ವೇದವತಿಯನ್ನು ಮುಂದಿರಿಸಿ, ನಿಜಸೀತೆಯನ್ನು ತನ್ನಲ್ಲಿರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವನು. ರಾವಣ ವಧಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರೂ ಸೀತೆಯರು ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುವರು, ಎ ಕ ಪ ತ್ನೀ ವ್ರ ತ ಸ್ಥ ನಾ ದ ಶ್ರೀರಾಮ

ನೋಡಿದೆಯಾ | ರಾಮ | ನೋಡಿ
ದೆಯಾ || ಪ ||

ದೊಡ್ಡ ಕಾಡಿನಿಂದೋಡಿಬಂದು |
ಆಡುವಂಥ ಹೊನ್ನಿನಮೃಗವ
|| ನೋಡಿದೆಯಾ ||

ಚಿನ್ನದಂತೆ ಪೊಳೆವಮೈಯಬಣ್ಣ
ಎಸೆವುತ್ತ | ಸಂಜ |

ವರ್ಣದರೇಖೆ ಜಂದವನೋಡು ||

ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ಕಾಲ್ಪಿರಳು ಸಲಿಯುಂಗರ
ಭಾವಂಗಳು ||

ತನ್ನಂಗದಿ ಧಿಕಿತಕಧಿಮಿಕಿಟ ತಾಮು
ಯೆಂದು ಕುಣಿಯೋಮೃಗವ || ೧ ||

(ಮುಂದೆ ಏಳುಪದ್ಯಗಳಿವೆ)

ಎನ್ನುವಳು. ಈ ಪದ್ಯವು ಯಥಾವತ್ತಾಗಿ ಪಾತಿ ಸುಬ್ಬನು ಸೀತಾಪಹರಣ ಸನ್ನಿವೇಶವನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುವಲ್ಲಿ ಇದೆ, ಎಂಬುದು ವಿಚಿತ್ರವಿದೆ.

ಐರಿ ಶೇಷ ಕವಿಯು

ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಕಲ್ಯಾಣ

ಜಂದ್ರನು ಮುಂದೆ ಶ್ರೀನಿವಾಸನಾಗಿ ಬಂದಾಗ, ತಾನು ವರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವನೆಂದು ವೇದಾವತಿಯನ್ನು ಮನ್ನಿಸಿ ಭಾಷೆಯೇಯುವನು. (ಕನ್ನಡ ಯಕ್ಷಗಾನ ಸುಭದ್ರಾ ಕಲ್ಯಾಣದಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿಯು ಛಾಯಾಸೀತೆಯನ್ನು ರಾವಣನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟನೆಂದಿದೆ) ಈ ಕಥಾಭಾಗವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಕವಿಯು ಸೀತಾ-ರಾಮರ ವನವಾಸದ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ನಿರೂಪಿಸಿರುವನು. ಆಗ ಮಾಯಾಮೃಗವನ್ನು ಕಂಡ ಸೀತೆಯು

ಇದೊಂದು ಪುರಾಣ ಕಥೆಯಾದರೂ ಪದ್ಯಗಳು ಕನ್ನಡದ ಯಕ್ಷಗಾನ ಧಾಟಿಯಲ್ಲಿದ್ದು, ನಿರೂಪಣೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ತೆರವಾದ ಜಾನಪದ ಶೈಲಿಯದಾಗಿದೆ. ಆಕಾಲದ ಜನರ ದೈನಂದಿನ ಜೀವನದ ಘಟನೆಗಳನ್ನು ಶ್ರೀನಿವಾಸಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕೂ ಹೊಂದಿಸಲಾಗಿದೆ. ಕಲ್ಯಾಣದ ಮುಕ್ತಾಯದಲ್ಲಿ ಧರಣೀದೇವಿಯು ಮಗಳಾದ ಪದ್ಮಿನಿಯನ್ನು ಪತಿಗೃಹಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸುವಾಗ ಹೇಳುವ ಮಾತು ಪದ್ಯರೂಪವಾಗಿ ಹೀಗಿದೆ.

ತಿರುಮಲೆ ತಿರುಪತಿ ದೇವಸ್ಥಾನ ಆಂಧ್ರಾಶ್ರಮ, ಋಷೀಕೇಶ್.

ತಿರುಮಲೆ ತಿರುಪತಿ ದೇವಸ್ಥಾನದ ಆಳ್ವಿಕೆಯಲ್ಲಿರುವ ಶ್ರೀ ವೆಂಕಟೇಶ್ವರ, ಶ್ರೀ
ಜಂದ್ರಮಾಳೇಶ್ವರ ಸ್ವಾಮಿ ಆಲಯಗಳಲ್ಲಿನ ಆರ್ಚಿತ ಸೇವಾದಿಗಳ ವಿವರ.

ಸೇವೆ	ಶ್ರೀ ವೆಂಕಟೇಶ್ವರಾಲಯ	ಶ್ರೀ ಜಂದ್ರಮಾಳೇಶ್ವರಾಲಯ
ಆರ್ಚನೆ	ರೂ 2/-	ರೂ 1/-
ಆರತಿ	0-50 ಪೈ	0-50
ಸಹಸ್ರನಾಮಾರ್ಚನೆ	ರೂ 5/-	ರೂ 5/-
ತೋಮಾಲಸೇವಾನಂತರ ದರ್ಶನ	ರೂ 5/-	—
ತೆಂಗಿನ ಕಾಯಿವರ್ತನೆ	0-25	0-25

ಅಮ್ಮನವರ ಆಲಯಗಳಲ್ಲಿ

	ರಾಜ್ಯಲಕ್ಷ್ಮಿ ಅಮ್ಮ ನವರ ಆಲಯ	ಪಾರ್ವತಿ ಅಮ್ಮ ನವರ ಆಲಯ
ಆರ್ಚನೆ	ರೂ 1/-	ರೂ 1/-
ಆರತಿ	0-50	0-50
ತೆಂಗಿನಕಾಯಿ ವರ್ತನೆ	0-50	0-25

ಆಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಅನ್ನ ಪ್ರಸಾದ ಸಮರ್ಪಣೆ.
ತಳಿಗೆ

ದಧ್ನೋದನ	ರೂ 45/-
ಪುಳಿಯೋಗರೆ	ರೂ 45/-
ಪೊಂಗಲ್	ರೂ 60/-
ಸಕ್ಕರೆ ಪೊಂಗಲ್	ರೂ 65/-

ಈ ಬೆಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಅರ್ಧ ತಳಿಗೆಯ ಪ್ರಸಾದ ಸಮರ್ಪಣೆಯೂ ಮಾಡಬಹುದು;
ಮೇಲಿನ ಅನ್ನ ಪ್ರಸಾದ ಬೆಲೆಗಳಲ್ಲದೆ ಸಿಂಗಮೊರೆ ವ್ಯಯಕ್ಕಾಗಿ ರೂ. 3/-
ಸಲ್ಲಿಸಬೇಕು.

ತಿರುಮಲೆ ತಿರುಪತಿ ದೇವಸ್ಥಾನ.

ಮಕ್ಕಳಿಲ್ಲದ ಎನಗೆ | ಬಲುದಿವಸಕ್ಕೆ
ಈ ಮಗಳು |

ತಕ್ಕಪ್ರತಗಳಿಂದ ಆದಳಮ್ಮ ||
ಆದಳೆನುತೆಂದು ನಾ |

ಚಿಕ್ಕವಳೂನೊಂದು ಅನಲಿಲ್ಲ || ೧ ||

ಒಂದು ದಿನದಲಿ ಮಗಳು || ಚೆಂದಾಗಿ
ಕೆಲಸವ | ಮಂದಯಾನೆ
ಮಾಡಿದವಳಲ್ಲ |

ಮಾಡಿದವಳಲ್ಲಮ್ಮಾ | ಮುಂದೆ
ಹೀಗೆ ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ಇರುವಳು || ೨ ||

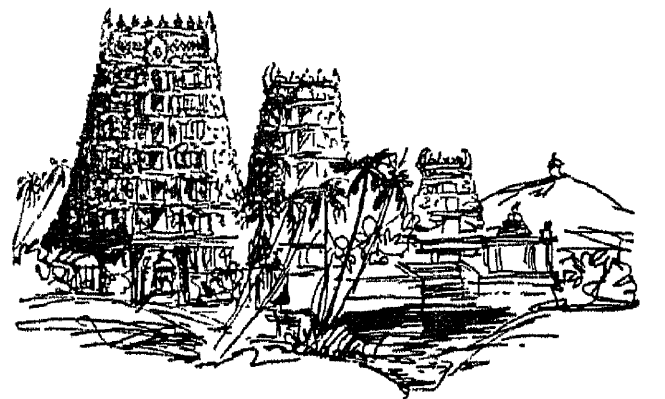
ತಾಯಿ ಕಡೆಗೋಲು ನಿನ್ನ | ಕಯ್ಯಾ
ಳೊಪ್ಪಿಸಿದೆ | ಕಾಯಬೇಕಮ್ಮಾ
ಕುಮಾರಿಯ ||

ಕುಮಾರಿಯೆ ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮಿ | ನೀ ಎನಗೆ
ಭರವಸೆ ಕೊಡಬೇಕು || ೩ ||

ಇದು ಈ ಕಾಲದ ಮದುವೆಗಳಲ್ಲಿಕೂಡ
ಹೆತ್ತವರು ಮಗಳನ್ನು ಕಳುಹಿಸುವಾಗ
ಹೇಳುವ ಮಾತಿನಂತಿದೆ.

ಕೃತಿಯ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ “ಎರಿ ಶ್ರೀಮದ್ವಿ
ದ್ಯಾಮಣಿಮುಕುಟ ಎರಿವೆಂಕಟಾಚಾರ್ಯ
ಮಹಾಗುರುರಾಜ ಪೂಜ್ಯ ಪಾದಸೇವಕೇನ
ಎರಿಶೇಷಾಚಾರ್ಯೇಣಕೃತಮ್” ಎಂಬ
ಮುದ್ರಿಕೆಯಿದೆ. ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ
ತಿರುಪತಿಯ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಸಾರುವ
ಹಲವು ಉತ್ತಮ ಕೃತಿಗಳಿದ್ದು, ಅವುಗಳಲ್ಲಿ
ಇದುಕೂಡ ಒಂದು ಸರಸಕೃತಿಯಾಗಿದೆ
ಎಂಬುದು ಅತಿಶಯೋಕ್ತಿಯಾಗಲಾರದು.

ಪಿ. ಶ್ರೀನಿವಾಸಭಟ್ಟ.

ತಿಮ್ಮಪ್ಪನ ಭಕ್ತಿಯ ಕರುಣಾಮಯ ಕೀರ್ತನೆಗಳು

ನಾರಾಯಣದಾಸರ ಕೀರ್ತನ ಕುಸುಮಾಂಜಲಿ: ಸಂ: ಎಂ.ವಿ. ಸೀತಾರಾಮಯ್ಯ; ಪ್ರ: ಬಿ. ಎಂ. ಶ್ರೀ ಸ್ಮಾರಕ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನ, ಬೆಂಗಳೂರು - 19; ಪು: VIII+59; ಬೆಲೆ: ರೂ 10-00.

ಸಂಪಾದಕರಾದ ಶ್ರೀ ಎಂ. ವಿ. ಸೀತಾರಾಮಯ್ಯನವರ ಪೂರ್ವಿಕರೇ ಆದ ಕೀರ್ತಿಶೇಷ ನಾರಾಯಣದಾಸರ ದೈವಭಕ್ತಿಯುತ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಸಂಗ್ರಹವಿಲ್ಲಿದೆ. ಕಾಗದದ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಚೊಕ್ಕವಾಗಿ, ಸುಂದರವಾಗಿ ಸಂಪಾದಕರು ಇಲ್ಲಿ ಓದುಗರಿಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ಸಂಪಾದಕರ ಮಾತಿನಂತೆ ತಿಮ್ಮಪ್ಪ ದಾಸರ ಕೃತಿಗಳಿದ್ದ ಓಲೆಯಗರಿಯ ಕಟ್ಟುಗಳನ್ನು ವಿಂಗಡಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ನಾರಾಯಣದಾಸರ ಜಾತಕ ಮತ್ತು ಜನನದ ವಿವರಗಳಿದ್ದ ಓಲೆಯಗರಿ ಸಿಕ್ಕಿತು. ಅದರಂತೆ ನಾರಾಯಣದಾಸರ ಕಾಲವನ್ನು ಜನನ 11-2-1823 ಎಂದು ನಿರ್ಣಯಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅವರು 80 ವರ್ಷಗಳಕಾಲ ಜೀವಿಸಿದ್ದಾರೆಂದೂ ನಿರ್ಣಯಮಾಡಲಾಗಿದ್ದು ಈ ಬಗ್ಗೆ ಸಂಶಯಕ್ಕೆ ಆಸ್ಪದವೇ ಇಲ್ಲದಂತೆ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

ನಾರಾಯಣದಾಸರ ಗುರುಭಕ್ತಿ ಅದ್ವಿತೀಯ. ಶ್ರೀಯುತಿ ವಾಸುದೇವಾರ್ಯರನ್ನು ತುಂಬ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ತಮ್ಮ ಗುರುವೆಂದು ನೆನೆದಿದ್ದಾರೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಶೃಂಗೇರಿಯ ಗುರುವರ್ಮ ಶ್ರೀನೃಸಿಂಹ ಭಾರತಿಯವರನ್ನು ಬಗ್ಗೆ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಒಂದು ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಅದು ಮೊದಲನೆಯದಾಗಿ ಶ್ರೀನೃಸಿಂಹ ಭಾರತಿಯವರ ಭಾವಚಿತ್ರದೊಂದಿಗೆ ಪ್ರಕಟವಾಗಿದೆ.

ಕವಿ ನಾರಾಯಣದಾಸರು ಸಾಂಸಾರಿಕ ಕಷ್ಟಕಾರ್ಪಣ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಬಳಲಿದ್ದದ್ದೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಅವರ ಎರಡು ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಸಾಕ್ಷ್ಯ ಹೇಳುತ್ತವೆ. ಈ ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿರುವ ಎರಡನೆಯ ಮತ್ತು ನಾಲ್ಕನೆಯ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ನಾವು ಈ ತೀರ್ಮಾನಕ್ಕೆ ಬರಲು ಕಾರಣವಾಗುತ್ತವೆ. ಎರಡೂ 'ಋಣಬಾಧೆ' ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯಲ್ಲಿದ್ದು ಒಂದು ರೀತಿಗಾಳ ಮತ್ತೊಂದು ತೋಡಿ ರಾಗಗಳಲ್ಲಿವೆ. ತಿರುಪತಿ ವೆಂಕಟರಮಣನ ಭಕ್ತರಾದ ದಾಸರು—

“ಋಣದ ಬಾಧೆಯೊಳಗೆ ಸಿಕ್ಕಿನಿರತವು
ಘನವಾಗಿ ಕೊರಗುತಲಿಹ ಯೆನಗೆ ನೀ
ಕನಕ ದ್ರವ್ಯವನಿತ್ತು ಋಣವ ತೀರಿಸಿ
ಬೇಗ

ಮನವ ಸಂತೋಷಿಸು ಮನಸಿಜ
ಪಿತದೇವ ”

ಎಂದು ಬೇಡಿದ್ದಾರೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಮತ್ತೊಂದು ಪಲ್ಲವಿಯಲ್ಲೇ ಪ್ರದಾನವಾಗಿ ಈ ಬೇಡಿಕೆ ದೇವರ ಮುಂದಿರುತ್ತದೆ :—

“ಋಣ ಬಾಧೆಯನು ಬಿಡಿಸೈಬೇಗ
ಶ್ರೀರಾಮಾ
ಧನವ ಕೊಡಿಸಿ ಸಲಹೋ ಭಕ್ತರೊಳ್
ಪ್ರೇಮಾ”

ದಾಸರ ಹೃದಯ ಬಡತನದಿಂದ ತುಂಬ ಮರುಗಿದೆ. ಅವರು ದೇವರನ್ನು ಬೇಡಿ ಕೊಳ್ಳುವ ಆ ಆರ್ತತೆ ಓದುಗರ ಕಂಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಬನಿ ಬರಿಸುತ್ತದೆ ಅವರ ಹಿರಿಯರು ಸಹ ಋಣಬಾಧೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಕೊರಗಿ ಸ್ವರ್ಗ ಸೇರಿದರೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.

“ತಂದೆಗಳ್ ಋಣದಿ ಕೊರಗಿ ನಿನ್ನ
ಸೇರ್ದರು

ಅಂದಿನಿಂದಲೂ ಋಣವೆನ್ನ ಕೊರಗಿಸು
ವುದು
ಮಾಂದರಧರ ಗೋವಿಂದ ಶ್ರೀಪತಿಯನೀ
ಕಂದನ ರಕ್ಷಿಸು ಋಣವ ಪರಿಹರಿಸಿ”

ದಾಸರು ಕನ್ನಡದ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲದೆ ದೈವಭಕ್ತಿ ಯನುಪವಾದ ತೆಲುಗುಕೀರ್ತನೆ ಕೂಡ ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಅವರ ದೈವಭಕ್ತಿ ಕೂಡಾ ಸರಳವಾದದ್ದೆ. ಶಿವಭಕ್ತಿಯಷ್ಟೇ ಅಜಲ. ತಿರುಪತಿ ತಿಮ್ಮಪ್ಪನಂತು ಅವರಿಗೆ ತುಂಬಾ ಅಜ್ಜು ಮೆಜ್ಜು. ಪ್ರತಿ ಒಂದು ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿಯೂ ವೆಂಕಟರಮಣನೇ ತನ್ನ ಲೀಲಾ ನೃತ್ಯ ವೆಸಗಿದ್ದಾನೆ. ಜ್ಞಾನದ ಭಿಕ್ಷೆ ಬೇಡುವ ಈ ಸಾಲು ನೋಡಿ:

“ವಾರಿಧಿರೂಪವಾದ, ಭವದೊಳು
ಮುಳುಗಿ

ದಾರಿಗಾಣದೆಯಿಹನು
ತೋರಿಸಿ ದಾರಿಯ ಜ್ಞಾನದ
ನಾವೆಯಿಂ

ಸೇರಿಸು ತಡಿಯು ಶ್ರೀವೆಂಕಟರಮಣನೆ”
ಅ ವೆಂಕಟರಮಣ ಯಾರುಗೊತ್ತೆ ?

“ತಿರುಪತಿಯಿಂದ ಬಂದು ತರುಣನಾಗ
ಪುರದೊಳು ಗುರುರೂಪಲಿ
ಕರುಣದಿಂದ ನಾರಾಯಣದಾಸನಿಗೆ,
ಬೇಗ

ಸ್ಥಿರಸುಖವೀವ ಶ್ರೀವೆಂಕಟರಮಣನೆ”.

ಈ ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ರಾಗಗಳು ಪ್ರಯುಕ್ತವಾಗಿವೆ. ಮುದ್ರಣ, ಅಜ್ಜು ಕಟ್ಟಾಗಿ ಸುಂದರವಾಗಿದೆ.

— ಕುಮುದಪ್ರಿಯ

ಶ್ರೀ ವೆಂಕಟೇಶ್ವರಸ್ವಾಮಿಯವರ ದೇವಸ್ಥಾನ, ತಿರುಮಲೆ. ವಿವಿಧ ಆರ್ಜಿತ ಉತ್ಪನ್ನಗಳ ಪರಿಷ್ಕೃತ ದರಗಳ ವಿವರಣೆ

1. ದರ್ಶನಗಳು	
1 ಸ್ಪೆಷಲ್ ದರ್ಶನ	ರೂ. 25
2. ಸೇವೆಗಳು	
1. ಆಮಂತ್ರಣೋತ್ಸವ	ರೂ. 200
2. ಅಭಿಷೇಕ (ಪುಲಿಕಾಪುಸೇವ)	ರೂ. 500
3. ಗಂಬುರಗಿನ್ನೆ	ರೂ. 300
4. ಪುನುಗುಗಿನ್ನೆ	ರೂ. 200
5. ಜಾಫ್ರಾಗಿನ್ನೆ	ರೂ. 100
6. ಕಸ್ತೂರಿಗಿನ್ನೆ	ರೂ. 100
7. ಸಹಸ್ರಕಲಶಾಭಿಷೇಕ	ರೂ. 2500
8. ತಿರುಪ್ಪಾವಡ	ರೂ. 5000
9. ಕೋವಿಲ್ ಆಳ್ವಾರು ತಿರುಮಂಜನ	ರೂ. 1745
10. ಐನಾ ಮಹಲಿನಲ್ಲಿನ ಡೋಲೋತ್ಸವ	ರೂ. 1000
3. ಉತ್ಪನ್ನಗಳು	
1. ವಸಂತೋತ್ಸವ	ರೂ. 2500
2. ಕಲ್ಯಾಣೋತ್ಸವ	ರೂ. 1500
3. ಬ್ರಹ್ಮೋತ್ಸವ	ರೂ. 750
4. ವಾಹನಗಳು	
1. ಸರ್ವಭೂಪಾಲವಾಹನ- ವಜ್ರಕವಚಸೇವೆ ಬಂಗಾರದ ಗರುಡ, ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷ, ದೊಡ್ಡ ಶೇಷ ಸರ್ವಭೂಪಾಲ ಸೂರ್ಯಪ್ರಭ-ಒಂದೊಂದು ವಾಹನ ರೂ. 125	
2. ಬೆಳ್ಳಿಯಗರುಡ, ಚಿಕ್ಕಶೇಷ, ಚಂದ್ರಪ್ರಭೆ, ಆನೆ, ಕುದುರೆ, ಹಂಸ, ಹನುಮಂತ ಒಂದೊಂದು ವಾಹನ ಸೇವೆ ರೂ. 100	
ಮೂವರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಪ್ರವೇಶ.	

5. ಅನ್ನಪ್ರಸಾದಗಳು (ಕಾಲಸೋಲ)	
1. ದಧ್ನೋದನ	ರೂ. 75
2. ಪುಲಿಯೋಗರೆ (ಚಿತ್ರಾನ್ನ)	ರೂ. 75
3. ಪೊಂಗಲ್	ರೂ. 100
4. ಸಕ್ಕರೆ ಪೊಂಗಲ್	ರೂ. 100
5. ಸಾಕರಬಾತ್	ರೂ. 125
6. ಕೇಸರಿಬಾತ್	ರೂ. 125
7. ಪಾಯಸ	ರೂ. 125
8. ಸೀರಾ	ರೂ. 200
6. ಪಡೆ ಪ್ರಸಾದಗಳು	
1. ಅಪ್ಪವು	ರೂ. 250
2. ಲಾಡು	ರೂ. 600
3. ವಡೆ	ರೂ. 350
4. ಹೋಳಿ	ರೂ. 250
5. ದೋಸೆ	ರೂ. 250
6. ತೇನೆತೋಳಿ	ರೂ. 250
7. ಸುಖಿಯವು	ರೂ. 250
8. ಜಿಲೇಬಿ	ರೂ. 600
7. ನಿತ್ಯ ಸೇವೆಗಳು	
1. ಕರ್ಪೂರ ಆರತಿ	ರೂ. 150
2. ನವನೀತ ಆರತಿ	ರೂ. 400
3. ಅರ್ಚನೆ	ರೂ. 200
1) ಶಾಶ್ವತ ನಿತ್ಯ ಕರ್ಪೂರ ಆರತಿ	ರೂ. 3000
2) ಶಾಶ್ವತ ನಿತ್ಯ ನವನೀತ ಆರತಿ	ರೂ. 8000
3) ಶಾಶ್ವತ ನಿತ್ಯ ಅರ್ಚನೆ	ರೂ. 4000

ಪರಾ :— (1) ಸಹಸ್ರ ಕಲಶಾಭಿಷೇಕ ಪ್ರತಿ ಬುಧವಾರ, ತಿರುಪ್ಪಾವಡ ಪ್ರತಿ ಗುರುವಾರ ಜರುಗುವುವು.

(2) ಆಮಂತ್ರಣೋತ್ಸವಕ್ಕೆ ಐವರಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಇಬ್ಬರೇ ಅನುಮತಿಸಲ್ಪಡುವರು.

(3) ಕಲ್ಯಾಣೋತ್ಸವ, ಆರ್ಜಿತ ಬ್ರಹ್ಮೋತ್ಸವ, ಊಂಜಲ್ ಸೇವೆ, ಪೂರ್ಣವಾರದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ಣೋತ್ಸವ ಮಂಥಾಹ್ನ 1 ಗಂಟೆ ರಾತ್ರಿ 8 ಗಂಟೆ ನಡುವೆ ಜರುಗುವುವು.

(4) ಪ್ರತ್ಯೇಕ ದರ್ಶನದ ಟಿಕೆಟ್ಟಿನವರನ್ನು ಹಿಂದಿನಂತೆ ಧ್ವಜಸ್ತಂಭದ ಹತ್ತಿರವಲ್ಲದೆ ಮಹಾದ್ವಾರದ ಹತ್ತಿರ ಸರತಿಯ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಡುಂಬರಿ.

ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಣಾಧಿಕಾರಿ,
ತಿರುಮಲ ತಿರುಪತಿ ದೇವಸ್ಥಾನ
ತಿರುಪತಿ-517 501

ಗೃಹರಕ್ಷಿ

ಹದಿಬದೆಯ ಧರ್ಮ - ಸಂಚಿಯ ಹೊನ್ನಮ್ಮ

ಅರಸುಗಳಿಗಿಂತ ವೀರ ದ್ವಿಜರಿಗೆ ಪರಮವೇದದ ಸಾರ-ಎಂದು ಹದಿನೈದನೆಯ ಶತಮಾನದ ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನು ತನ್ನ ಕರ್ನಾಟಕ ಭಾರತ ಕಥಾಮಂಜರಿಯ ಹೆಗ್ಗಳಿಕೆಯನ್ನು ಕೃಷ್ಣ ಭಕ್ತಿ ಪಾರಮ್ಯದ ಮಹತ್ವವನ್ನು ತಿಳಿಸುವ ಕೃತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಹೇಳಿದರೆ, ಹದಿನೇಳನೆಯ ಶತಮಾನದ ಚಿಕದೇವರಾಜ ಒಡೆಯರ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿದ್ದ ಸಂಚಿಯ ಹೊನ್ನಮ್ಮನು ತನ್ನ ಹದಿಬದೆಯಧರ್ಮದಲ್ಲಿ

“ಇದು ಪಾತಿವ್ರತ್ಯಧರ್ಮ ತತ್ವದ ಸಾರವಿದೆ
ಸಂಜೀವನ ಮಂತ್ರ
ಇದು ಪರಮಾರ್ಥ ಹಿತೋಪದೇಶದ ತಿರುಳು
ದನು ಸತಿಯರೋದುವುದು”

ಎಂಬ ಸತೀಧರ್ಮವನ್ನು ಉದ್ಘೋಷಿಸಿರುವಳು. ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ರತ್ನಾಕರದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಭಾರತ್ನವೆನಿಸಿದ ಹೊನ್ನಮ್ಮನು ಹಿರಿಯ ಮಹಿಳೆಯರ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಚಿಕದೇವರಾಜರ ಯಶಸ್ವೀ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿನ ಉಜ್ವಲಯುಗದ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಕವಯಿತ್ರಿಯೆನ್ನಿಸಿರುವಳು. ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ಶತಮಾನದ ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿಯು ಶರಣೆಯಾಗಿ ಕಲ್ಯಾಣದ ಅನುಭವಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ಅನುಭಾವಿಗಳೊಡನೆ ಚರ್ಚಿಸಿ ತನ್ನ ಜ್ಞಾನದಾಹವನ್ನು ತಣಿಸಿಕೊಂಡು ಶಿವಸಾಯುಜ್ಯವನ್ನು ಸೇರಿದಂತೆ, ಹೊನ್ನಮ್ಮನೂ ತನ್ನ ಕಾವ್ಯದ ಮುಖಾಂತರ ಆಶ್ರಯದಾತ ಚಿಕದೇವರಾಜರ ಕೃಪಾಪೋಷಣೆಯಿಂದ “ಕರ್ಜೊನ್ನು ಚೆಂಬೊನ್ನಾದಂತೆ ಸನ್ನತಿ ಪಡೆ ದೊಳ್ಳುವೆತ್ತು ಭಾಗ್ಯೋನ್ನತಿಯೊಡಗೂಡಿಹೆನು” -ಎಂದು ಹೇಳುವ ಮಟ್ಟಿಗಿನ ನೆಮ್ಮದಿಯ ಬದುಕನ್ನು ನಡೆಸಿ ಸಾರ್ಥಕ ಹೊಂದಿದವಳು.

ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗಿನ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸಿದರೆ ಯಾವ ಕವಿಯೂ ನೇರವಾಗಿ ಅಂದಿನ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಸ್ಥಾನಮಾನ ರೀತಿ ನಡವಳಿಕೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟಚಿತ್ರಣ ಕೊಡದೆ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕೃಚಿತ್ತಾಗಿ, ಸೂಚ್ಯವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿರುವರೆಂಬುದು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಹೆಣ್ಣಿನ ಜೀವನಮೌಲ್ಯಗಳ ಪ್ರತಿಪಾದನೆಯ ವಿಷಯವನ್ನೇ ಕಾವ್ಯದ ವಸ್ತುವನ್ನಾಗಿ ಆಯ್ದುಕೊಂಡು ಬರೆದವರಲ್ಲಿ ಹೊನ್ನಮ್ಮನೇ

ಮೊದಲಿಗೊಂದು ಹೇಳುವುದರಲ್ಲಿ ಅನುಮಾನವಿಲ್ಲ. ಹೊನ್ನಮ್ಮನು ತಾನು ಸ್ತ್ರೀಯಾಗಿ, ಅಂದಿನ ಸ್ತ್ರೀಯ ಹಕ್ಕು-ಬಾಧ್ಯತೆಗಳು ನುಡಿನಡತೆಗಳನ್ನೇ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಸಾಂಗತ್ಯ ಭಂಡಸ್ಥಿನಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣಿನ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿನ ಪುರುಷ ‘ಸಾಂಗತ್ಯ’ದ ಹಿರಿಮೆಯನ್ನು ಸರಳಗನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಸಾರವತ್ತಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸಿರುವುದು ಮಹತ್ವವಾದ ವಿಷಯವೇ ಆಗಿದೆ.

ಕ್ರಿ.ಶ. 1672-1704 ರ ರವರೆಗೆ ಮೈಸೂರು ನಾಡನ್ನು ಆಳಿದ ಚಿಕದೇವರಾಜ ಒಡೆಯರು ಸಾಹಿತ್ಯಾಭಿಮಾನಿಗಳೂ, ವಿದ್ಯಾಪಕ್ಷಪಾತಿಗಳೂ ಆಗಿ ತಮ್ಮ ಆಸ್ಥಾನವನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮನ ಸತಿಯ ದೇಗುಲವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡವರು. ಇವರು ಸ್ವತಃ ಕವಿಗಳಾಗಿ ‘ಚಿಕದೇವರಾಜ ಬಿನ್ನಪ’ ಮತ್ತು ‘ಗೀತಗೋಪಾಲ’ ಎಂಬ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ತಿರುಮಲಾರ್ಯ, ಚಿಕುಪಾಧ್ಯಾಯ, ಸಿಂಗರಾರ್ಯ, ಶೃಂಗಾರಮ್ಮ, ಹೊನ್ನಮ್ಮ ಮೊದಲಾದ ಕವಿಗಳಿಗೆ ಆಶ್ರಯದಾತರಾಗಿ ಅಂದಿನ ಸಾಹಿತ್ಯೋತ್ಸವಕ್ಕೆ ಕಾರಣರಾದವರು. ಈ ಕವಿ

ಪರಂಪರೆಯು ಚಂಪು, ಪಟ್ಟದಿ, ತ್ರಿಪದಿ, ಸಾಂಗತ್ಯ ಎಂಬಿತ್ಯಾದಿ ಪ್ರಕಾರಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಸಾಹಿತ್ಯರಥವನ್ನು ಸುಲಲಿತವಾಗಿ ಮುಂದುವರೆಯುವಂತೆ ಮಾಡಿತು.

ಸಾಂಗತ್ಯವನ್ನು ತನ್ನ ಕಾವ್ಯ ರಚನಾ ವಿಧಾನವಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ‘ಹದಿಬದೆಯ ಧರ್ಮವನ್ನು’ ಸಹೃದಯ ಜನಕ್ಕೆ ಮುಟ್ಟಿಸಿದ ಹೊನ್ನಮ್ಮನು ‘ಚಿಕದೇವರಾಜನ ಪಾದದೊಳಗದೊಳು ಬೆಳದ ಬಾಲಕಿ’ ಎಂದು ಹೇಳಿ ಕೊಂಡಿರುವಳು. ಚಿಕದೇವರಾಜರಂತಹ ಕೃಪಾಪೋಷಕರು ದೊರಕಿರುವುದು ತನ್ನ ಸುಕೃತವೆಂದೇ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ‘ಪೆಳವನೆಡೆಗಾ ಗಂಗೆ ತಾನೈದೆ ಬಂದುದೆಂಬಂತೆ’ ತನ್ನ ಮನೋರಥ ಈಡೇರಿದುದದರ ಬಗ್ಗೆ ಸಂತಸ ತಾಳುವಳು. ಅವ ಜನ್ಮದೊಳಾವ ಸುಕೃತಗಳ ನಾವ ಬಗೆ ಯೊಳಸಗಿದೆನೋ, ಈ ವಿಧದ ಎಳೆಗೆ ಪಡೆದಿರುವೆನು ಎಂದು ಧನ್ಯಳಾಗುವಳು.

ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಮೊಟ್ಟ ಮೊದಲ ನಾಟಕವಾದ ‘ಮಿತ್ರವಿಂದಾ ಗೋವಿಂದದ’ ಕರ್ತೃವಾದ ಅಳಸಿಂಗರಾರ್ಯರ ಶಿಷ್ಯಳಾಗಿ ಹೊನ್ನಮ್ಮನು ಕನ್ನಡ ಸಂಸ್ಕೃತ ಸಾಹಿತ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿ ಕಾವ್ಯ ರಚನಾ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾಳೆ. ಅಳಸಿಂಗರಾರ್ಯರಿಂದ ‘ಹೊನ್ನಿ ಸರಸಸಾಹಿತ್ಯದ ವರದೇವತಿ’ ಎಂದು ಅರಿತ ಚಿಕದೇವರಾಜರು ಅವಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಆಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಆಹ್ವಾನಿಸಿ ‘ಕವಿತೆಯೊಂದನು ಪೇಳಿಸೆಂದು ಅರಸಿಗೆ ತಿಳಿಸಿ’ರುವರು. ಸತೀದೇವಮ್ಮಾಜಿಯು ‘ಕಂದ ಬಾರೆನ್ನ ಕಟ್ಟಾಣಿ

ಶ್ರೀಮತಿ ಎಸ್. ವಿ. ಹೇಮಾವತಿ

ಪೆಣ್ಣುಣಿಯೆ ಎಂದು ಕರಪಡಿದು ಕಲಿತ ಬಿಜ್ಜೆಯ ಬಲ್ಲರಿಗೆ ಕೇಳಿವುದೈಸೆ’ ಎಂದು ನುಡಿಯಲು ‘ಎಲ್ಲರೂ ಅರಿಯುವ ಎಳೆವಾತುಗಳಿಂದ ಸೊಲ್ಲಿ ಸುವೆನು ಎಂದು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದೆ’ ನೆಂದು ಹೊನ್ನಮ್ಮನು ತನ್ನ ಕಾವ್ಯದ ಮೊದಲನೆಯ ಸಂಧಿಯಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುವಳು. ತಾನು ಕಲಿತ ವಿದ್ಯೆ, ಧರ್ಮ, ತನ್ನ ಮನೋರಥಗಳೇನೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತ

‘ನಿನ್ನಡಿಯೊಲವರಿತುರ್ಪಡೆನೆಗೆ ಬಿಜ್ಜೆ
ನಿನ್ನೊಳಿಗವೆನ್ನ ಧರ್ಮ
ನಿನ್ನಾಣತಿಗೈವುದೆನ್ನ ಮನೋರಥವೆನ್ನ
ಭಾಗ್ಯಕೆ ಸರಿಯುಂಟೆ’-ಎನ್ನುವಳು.

ಗಮನಿಕೆ

ವಿವಿಧಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಪ್ತಗಿರಿಯ ಪ್ರಚಾರ, ಆಸ್ತಿಕರ ಅಭಿಮಾನಗಳು ದಿನ ದಿನ ಪ್ರವರ್ಧಮಾನವಾಗುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಕೆಲವರು ಜಂದಾದಾರರಿಗೆ ಸಪ್ತಗಿರಿ ಪ್ರತಿಗಳು ಲಭಿಸದೆ ಹೋಗುತ್ತಿವೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಸಪ್ತಗಿರಿಯನ್ನು ಕೋರುವವರು ಕೆಳಗಿನ ಸೂಚನೆಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಲು ಕೋರುತ್ತೇವೆ.

* ಸಪ್ತಗಿರಿಯನ್ನು ಕೋರುವವರು ಪ್ರತಿ ತಿಂಗಳಿನಲ್ಲಿ 15 ನೇ ತಾರೀಖಿನ ಒಳಗೆ ಜಂದಾ ಹಣವನ್ನು ಕಳುಹಿಸಬೇಕು. ನಂತರ ಕಳುಹಿಸಿದವರಿಗೆ ಮಾರನೆಯ ತಿಂಗಳಿನಿಂದ ಮಾತ್ರವೇ ಪತ್ರಿಕೆ ಲಭ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ.

* ಹೊಸ ಜಂದಾದಾರರು ಮನಿ ಆರ್ಡರ್ ಕೊಪಿನಲ್ಲಿ ಹೊಸಜಂದಾ ಎಂದು ಬರೆಯಬೇಕು. ಮಿಕ್ಕ ಜಂದಾದಾರರು ಕೊಪಿನಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಜಂದಾಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ನಮೂದಿಸಬೇಕು. ಹಿಂದಿನ ಸಂಚಿಕೆಯ ತಮ್ಮ ವಿಳಾಸದ ಕಾಗದವನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದರೂ ಬಹಳ ಸೌಕರ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ.

* ಸಪ್ತಗಿರಿ ಪ್ರತಿಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಹಣವನ್ನಾಗಲಿ, ಇತರ ವಿವರಗಳಿಗಾಗಲಿ ಕೆಳಗಿನ ವಿಳಾಸಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರವೇ ಬರೆಯಬೇಕು.

ವೆಲ್‌ಫೇರ್ ಆಫೀಸರ್

ಪಬ್ಲಿಕ್‌ಷನ್ ಸೆಕ್ಷನ್

ಪ್ರೆಸ್‌ಕಾಂಪೌಂಡ್

ತಿರುಪತಿ-517501

ಪೂರ್ವಕವಿಗಳ ಕಟ್ಟುಪಾಡುಗಳಿಂದ ತನ್ನ ಕಾವ್ಯ ಹೊರತಾದುದೆಂದು ಹೇಳುತ್ತ ಅವುಗಳ ಬಗೆಗೆ ತನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಹೀಗೆ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಿಸುತ್ತಾಳೆ;

ಪದಿನೆಂಟು ಬಣನೆಯೆಂದು ಬವಣೆಗೊಂಡು
ಪದಗೆಟ್ಟು ಬಯಲ ಬಣಿಸದೆ
ಮುದದೊಡನಿಹಪರದೇಳೆಗೆ ವಡೆಯೆ ಹದಿ
ಬದೆಯ ಧರ್ಮವ ಬಣಿಸೆನು.
ತನ್ನ ಕಾವ್ಯದ ವಸ್ತುವಿನ ಬಗೆಗೆ ಹೇಳುತ್ತ;

ಆದಿಕಾವ್ಯ ದೊಳ್ಳಿದನೆಯ ವೇದದೊಳು ಮು
ನ್ವಾದಿಕ ಧರ್ಮ ಶಾಸ್ತ್ರದೊಳು

ಏನೇನು ಹೇಳಿದೆಯೋ ಅದನ್ನೇ ತಾನು ಬರೆದಿರುವೆನೆಂದು ಹೇಳಿ ತನ್ನ ತನವನ್ನು ಮರೆಮಾಚಿಕೊಂಡಿರುವಳು.

ಸ್ತ್ರೀಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ, ಸ್ತ್ರೀ ಸಮಾನತೆ, ಸ್ತ್ರೀಯ ಹಕ್ಕುಗಳು ಎಂದು ಕೂಗಾಡುತ್ತಿರುವ ಇಂದಿನ ಜನಕ್ಕೆ ಸ್ತ್ರೀಯ ಕರ್ತವ್ಯ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಬೋಧಿಸುವ ಕೈಗನ್ನಡಿಯಾಗಿದೆ ಹದಿಬದೆಯ ಧರ್ಮ ಎಂದರೆ ತಪ್ಪಾಗಲಾರದು. ಹೆಣ್ಣಿನ ಜನ್ಮದ ಸಾರ್ಥಕತೆ ತನ್ನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತನ್ನ ಪುರುಷನಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿ; ಹಾಗೆಂದಾಗ ಈ ಸಮಾನತೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಇದೆಲ್ಲಾ ಏಕೆ ಬೇಕು? ಇದನ್ನೇ ಹೊನ್ನಮ್ಮ ಮತ್ತಷ್ಟು ನಿಖರವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ

“ಮುಡಿಯೊಳು ಪೊತ್ತು ಮುದ್ದಿಸಿದೊಡೇನಡಿ
ಗಳಿಂ

ಪೊಡವಿ ಗಿಟ್ಟೊರಸಿದೊಡೇನು
ಒಡೆಯ ನಿಟ್ಟಂತಿರ್ಪುದೊಡವೆಗುಚಿತಮೆಂದು”
—ಇಂತಹ

ಅರ್ಪಣಾಭಾವವನ್ನೇ ಪ್ರೀತಿ ಪ್ರೇಮ ಎನ್ನಬಹುದು. ತಾನು ತನ್ನ ಇರುವಿಕೆ ಎಲ್ಲವೂ ಪತಿಗಾಗಿ ಎಂಬ ಭಾವ ಹೆಣ್ಣಿನಲ್ಲಿರುವಂತೆ ಪತಿಯೂ ಪತಿಯ ಬಗೆಗೆ ಅದೇ ಭಾವವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡರೆ ಸರ್ವಜ್ಞ ಹೇಳಿದಂತೆ ‘ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಕಿಚ್ಚು ಹಚ್ಚುವ ಸಂಸಾರ’ವಾಗುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವೇನು?

ವಿವಾಹಿತಳಾಗಿ ಪತಿಯ ಮನೆಯನ್ನು ಸೇರಿದ ಕುಲ ಪುತ್ರಿಯೋರ್ವಳ ನಡೆನುಡಿಗಳನ್ನು ಮೂರನೆಯ ಸಂಧಿಯಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಇವಳು ಹೇಗೆ ಅತ್ತಿ ಮಾವಂದಿರಿಗೆ ಮನೆಯ ಮಂದಿಗೆ ಅನುಕೂಲೆಯಾಗ ನಡೆಯಬೇಕೋ ಹಾಗೆಯೇ ಅವರೂ ಸಹ ಇವಳನ್ನು ಹೊಂದಿಕೊಂಡು ನಡೆಯಬೇಕೆಂದು ಹೇಳುತ್ತ, ಅತ್ತಿಯು ತನ್ನ ಸೊಸೆಯರನ್ನು ‘ತಂದೆ ತಾಯನು ಬಿಟ್ಟು ತನ್ನ ಕೈಗೆಡೆಯಾಗಿ ಬಂದ

ಸೊಸೆಯರ ಬಾಧಿಸದೆ’ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ದಿಟ್ಟತನದಿಂದ ನುಡಿದಿರುವಳು.

ಪಿರಿಯರ ಮಗಳೆಂದು ಬಿಜೆಗಲಿತನೆಂದು ವರ
ರೂಪವತಿ ತಾನೆಂದು

ಪರಮ ಪಾವನೆಯೆಂದು ಬರೆದೆ ಬೆರೆಯದನು
ಸರಿಸುವುದಾತ್ಮವಲ್ಲಭನ

ಎಂಬ ಈ ಮಾತು ಇಂದಿಗೆ ಎಷ್ಟು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಒಪ್ಪುತ್ತದೆ. ತನ್ನ ತವರು ಮನೆಯವರು ಶ್ರೀಮಂತರೆಂದು ಮೆರೆದಾಡುವ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳು ಅತ್ತೆಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಗಿರಬೇಕೆಂಬ ನೀತಿ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ನವಿರಾಗಿ ನಲವಿನಿಂದ ನಿರೂಪಿಸಿರುವಳು.

ಭಕ್ತನು ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಸರ್ವಸ್ವವನ್ನು ಲೀನಗೊಳಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಪತಿಯೂ ತನ್ನ ಪತಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿ ಹೋಗಬೇಕು;

ಕೇಳುವುದವನ ಕೀರ್ತಿಯನು ಆಲಿಸರಿಗೆ
ಪೇಳುವುದವನ ಪರ್ಮೆಯನು
ಮೇಳಗೊಳುವುದವನೊಳು

ಎಂಬ ಈ ಮಾತು ಶರಣನೋರ್ವನ ಮಾತಿನೊಂದಿಗೆ ಎಷ್ಟು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹೊಂದಿಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲದು.

‘ವಚನದಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮ ನಾಮಾಮೃತ ತುಂಬಿ
ನಯನದಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮ ಮೂರುತಿ ತುಂಬಿ
ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮ ಕೀರುತಿ ತುಂಬಿ
ಮನದಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮ ನೆನಹು ತುಂಬಿ
ನಿಮ್ಮ ಚರಣ ಕಮಲದೊಳಗಾನು ತುಂಬಿ’
ರುತ್ತೇನೆ—

ಎಂಬ ಬಸವಣ್ಣನವರ ದಿವ್ಯ ಭಾವವು ಪತಿ ಪತಿಯರ ಸಮರಸ ಜೀವನದಂತೆ; ಅಲ್ಲಿ ಭಕ್ತ ಭಗವಂತ; ಇಲ್ಲಿ ಪತಿಪತಿಗಳು ಎಡೆಡರಲ್ಲೂ ಆತ್ಮ ಸಮರ್ಪಣಾ ಭಾವ “ಪತಿಯೇ ಪರಮಗುರು ಪತಿಯೇ ದೇವತೆ ಪತಿಯು ಪಾದಾಂಬುಜದೊಳು ಭಕ್ತಿಗೈವುದು” (4-3) ಎಂದು ಹೊನ್ನಮ್ಮನು ಹೇಳಿರುವಳೆಂದರೆ ಹೆಣ್ಣಿಗೆ ಬೇರೆ ಸಾಯುಜ್ಯ ಬೇಕೇಕೆ?

ಹೆಣ್ಣಿನ ಬಗೆಗೆ ಹೀನಾಯದಿಂದ ಕಾಣುವ ಜನರ ಬಗೆಗೆ ಎಲ್ಲ ಆಗ್ರಹವೂ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಹರಿದಂತೆ ಐದನೆಯ ಸಂಧಿಯ ತುಂಬ ಹೊನ್ನಮ್ಮನು ಹೆಣ್ಣಿನ ಶ್ರೇಷ್ಠತೆಯನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿರುವಳು. ಹೆಣ್ಣಿನಿಂದಲೇ ಇಹಪರ. ಅಂತಹ ಹೆಣ್ಣನ್ನು ಬೀಳುಗಳೆಂದು ಮಾತನಾಡುವವರು ‘ಕಣ್ಣು ಕಾಣದ ಗಾವಿಲರೆಂದು’ ಛೇಮಾರಿ ಹಾಕುತ್ತಾಳೆ. ಪುತ್ರನೆಂದರೆ ಎಲ್ಲಿಲ್ಲದ ಸಂತೋಷ ಸಂಭ್ರಮ; ಪುತ್ರಿಯೆಂದರೆ ಎಲ್ಲಿಲ್ಲದ ವ್ಯಥೆ ಜಿಗುಪ್ಸೆ, ಗಂಡಾದರೇನು ಹೆಣ್ಣಾದರೇನು ? ‘ಇವರಿರ್ವರೊಳೆಳೆಗೆ ವಡೆದವರಿಂದ ಸವನಿವುದು ಇಹಪರ ಸೌಖ್ಯ’ ಎಂದು ಹೇಳಿ

ರುವುದು 'ಅಪುತ್ರಸ್ಯ ಗತಿನಾಸ್ತಿ'—ಎಂಬ ಉಕ್ತಿಯನ್ನು ಸುಳ್ಳುಮಾಡಿದಂತಿದೆ. 'ಕುಲಪುತ್ರನೋದಿ ತಿಳಿದು ನಡೆವನಲ್ಲದೆ ಕುಲವನ್ನುದ್ದರಿಸಲು ಅರಿಯನು'—ಆದರೆ ಕುಲಪುತ್ರಿಯನು ಒಳ್ಳೆ ಕುವರನಿಗಿತ್ತು ವಿವಾಹಮಾಡಿದರೆ ಅವಳಿಂದ—ಎರಡು ಕುಟುಂಬಗಳೂ ಉದ್ಧಾರವಾಗುತ್ತದೆ — ಎನ್ನುತ್ತಾಳೆ ಕವಯಿತ್ರಿ.

ಹೆಣ್ಣಿನ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ವಿವಾಹವೊಂದು ಪ್ರಮುಖವಾದ ಘಟ್ಟ. ಅಂತಹ ವಿವಾಹದ ಬಗೆಗೆ ಹೊನ್ನಮ್ಮನು ಉನ್ನತವಾದ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಮಂಡಿಸಿರುವಳು. ಹುಟ್ಟಿದ ಮಗಳನ್ನು ಜಡವಿಗೆ ಜಾತಿಹೀನನಿಗೆ (?) ಚಂಚಲನಿಗೆ ಕಡು ಮೂರ್ಖನಿಗೆ ಗಾಂಪನಿಗೆ ಬಡತನದೊಳು ಬಲು ಬವಣೆಗೊಂಬವಗೆ ಕೊಡಬಾರದೆಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾ, 'ಸುಗುಣನಾವನು, ಸುಚರಿತ್ರನಾವನು, ಕಣ್ಣೆಸೊಗಸುವ ಸೊಬಗನಾರೆಂದು ಬಗೆದು ಭಾವಿಸಿ ಪೆಣ್ಣನೀವುದು' ಎಂದು ಕನ್ಯಾಪಿತೃಗಳಿಗೆ ಬುದ್ಧಿ ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ. ಆತುರದಲ್ಲಿ ವಿಚಾರಿಸದೆ ಯಾವನೋ ಒಬ್ಬನಿಗೆ ವಿವಾಹಮಾಡಿಕೊಟ್ಟು ಬಾಳಿನ ಕೊನೆಯವರಿಗೂ ಆ ಹೆಣ್ಣುಮಗಳು ಕಣ್ಣೀರಿನಲ್ಲಿ ಕೈತೊಳೆಯುವಂತೆ ಮಾಡದೆ ಮೇಲಿನ ಗುಣಹೊಂದಿದವನ್ನು ಆರಿಸಬೇಕೆಂದು ಹೊನ್ನಮ್ಮನ ಮನೋಭಿಪ್ರಾಯವಾಗಿದೆ.

ಹುಡುಕಿ ಹುಡುಕಿ ವರ ದೊರೆಯದೆ ಹೋದಾಗ 'ಬೀಳುಕುವರನೊಬ್ಬನನು ಬೆಲೆಗೈದು ಅರಸಿ ತಂದುದನ್ನು ಕೇಳಲು ಕರ್ಣ ಕರ್ತೋರ (19-5) ಎಂಬ ಹೊನ್ನಮ್ಮನ ಮಾತಿನ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಒಳ್ಳೆಯ ಕುವರನನ್ನು ಮಾತ್ರವೇ ಆರಿಸಬೇಕೆಂಬ ಧೋರಣೆ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ.

ಹೀಗೆ ಉತ್ತಮ ಕುವರನೊಂದಿಗೆ ವಿವಾಹ ಮಾಡಿ ಅತ್ತೆಯಮನೆಗೆ ಕಳುಹಿಸುವಾಗ ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳು ತಮ್ಮ ಮಗಳಿಗೆ ಹೀಗೆ ಬುದ್ಧಿ ಹೇಳಿ ಕಳುಹಿಸುವರು,

ಕನಸಿನೊಳಾದೊಡಮಿದಿರು ಮಾತಾಡದೆ
ಕನಲದೆ ಕಲಹವೆಸಗದೆ
ಮನೆಯೊಳಿರುವೆಮ್ಮ ಮಂದಿಗೆಬರಿಸದೆ
ಮನದನ್ನನ ಮನವೊಲಿಸು (39-5)

'ಅತ್ತಿಗೆ ನಾದಿನಿಯರನನುರ್ವಿಸು. ಸವತಿಯ ರೊಳು ಸಂಗಾತಿವೆಂಗಳನ್ನೊಲು ನೆವಯಲ್ಲದೆ ನೇಹ ವೆರಸು'—ಎಂಬ ಇತ್ಯಾದಿ ಮಾತುಗಳು ಕಾಳಿದಾಸನ ಶಾಕುಂತಲ ನಾಟಕದಲ್ಲಿನ ಕಣ್ಣುರು ತಮ್ಮ ಸಾಕುಮಗಳಾದ ಶಕುಂತಲೆಗೆ ಪತಿಯ ಮನೆಗೆ ತೆರಳುವ ತರುಣದಲ್ಲಿ ಹೇಳುವ ಮಾತುಗಳಂತಿವೆ.

'ಪಿರಿಯರ ಸೇವೆಗೆಯ' ಸವತಿಯರ್ಕ್ಕೊಳಿಷ್ಟ
ವಯಸ್ಸೆಯಂದದಿಂ |
ದಿರು ಪತಿಯೊರ್ಮೆ ಹೇವಗೊಳಪಲ್
ಮುಳಿಸಿಂ ಪ್ರತಿಕೊಲೆಯಾಗದಿರ್ |
ಪರಿಜನವಂ ಕರಂ ಸಲಹು ಭಾಗ್ಯದೆ ಬಾಗಿರು'

(ಕನ್ನಡಾನುವಾದ ಅಭಿನವಕಾಳಿದಾಸ ಬಸವಪ್ಪ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳದು) ಎನ್ನುವ ನುಡಿಗೆ ಹೊನ್ನಮ್ಮನೂ ದನಿಗೂಡಿಸಿದಂತಿದೆ.

'ಇಂತು ಪೆಣ್ಣಕ್ಕಳಿಗೆದೆಯೊಳು ನೆಲೆಗೊಳುವಂತೆ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು'—ಹೇಳಿ ಅತ್ತೆಯ ಮನೆಗೆ ಕಳಿಸಿ ಕಳುಹಿಸಿಕೊಟ್ಟ ಮೇಲೆ ಅಲ್ಲಿ ಅವಳು ಹೊಸತಾಗಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ ಪತಿಗೃಹದ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳನ್ನು ಅರಿತು ಬಾಳುವೆ ನಡೆಸಬೇಕು. ಗಂಡನೂ, ಮನೆಯವರೂ ಇವಳ ಮನದಿಂಗಿತವನ್ನರಿತು ಅವಳನ್ನು ಸಂತಸದಿಂದ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಸ್ನೇಹದಿಂದ ವರ್ತಿಸಬೇಕು.

ಸತಿಪತಿಯರ ಸೌಹಾರ್ದದಿಂದ ಸಂಸಾರವತಿಶಯನಡೆದು ತೋರುವುದು ಇವರ್ವರಲ್ಲಿ ವೈರವೇರ್ಪಟ್ಟರೆ ಮನೆ ನರಕ ಸದೃಶವಾಗುವುದು ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತ;

"ಒಳತೋಟೆಯೊಡರಿಸ ಗಂಡಹಂಡಿರ ಮನೆ
ನೆಳಲಸೇರರು ನೀತಿವಿದರು |
ಬಳಕ ಮಾತೇ ನಿನ್ನ ಬಸಿರೊಳು ಬಂದ
ಮಕ್ಕಳುಮಲ್ಲಗಳೆದು ನಡೆವರು"

ಎಂದು ಗಂಡ ಹೆಂಡರ ಜಗಳದ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ತಿಳಿಸುವಳು.

ಏಳನೆಯ ಸಂಧಿಯಲ್ಲಿ ಪತಿಯನ್ನಗಲಿದ ವಿರಹಿಣಿಯ ಚಿತ್ರದಿಂದ ಓದುಗರಿಗೆ ಕಾಳಿದಾಸನ ಮೇಘ ಸಂದೇಶದ ಯಕ್ಷಿಣಿಯ ನೆನಪಾಗುತ್ತದೆ. ಹೆಣ್ಣು ಮಗಳೊಬ್ಬಳ ದಿನಚರಿಯನ್ನು ಅಚ್ಚುಕಟ್ಟಾಗಿ ಎಂಟನೆಯ ಸಂಧಿಯಲ್ಲಿ ಕವಯಿತ್ರಿಯು ವರ್ಣನೆ ಮಾಡಿ ಮನೆಯ ವ್ಯವಹಾರಗಳನ್ನು ಯಾವರೀತಿ ಒಬ್ಬ ಕುಲ ಸತಿ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಒಂಭತ್ತನೆಯ ಸಂಧಿಯಲ್ಲಿ ಅಳಸಿಂಗ ರಾಯರ ಕೃಪೆಯಿಂದ ತಾನು ಈ ಮಹಾಕೃತಿಯನ್ನು ಪೇಳಿದೆನೆಂದು ಹೇಳಿ;

ಧರ್ಮರಹಸ್ಯವನರಿತರ್ಪನೆಂಬೊಂದು
ಪರ್ಮೆಯೊಳುಸುರ್ದವಳಲ್ಲ
ಧರ್ಮದ ನೆನಹು ಮರೆಯದಂತೆ ಕೃತಿಯಾಗಿ
ನಿರ್ಮಿಸಿ ನೆಲೆಗೊಳಿಸಿದೆನು
—ಎಂದು ತನ್ನ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಿರುವಳು.

ಹೊನ್ನಮ್ಮನು ತನ್ನ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಹದಿಬದೆಯ ಧರ್ಮದೊಂದಿಗೆ ತನ್ನ ಆಶ್ರಯದಾತ ಚಿಕದೇವ

ರಾಜರ ಒಳಿತನ್ನೂ, ಅವರ ರಾಜಧಾನಿಯಾದ ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣದ ಪ್ರಗತಿಯನ್ನೂ ಹಾರೈಸುವಳು.

ಶ್ರೀರಂಗ ಪಟ್ಟಣದೊಳು ಸಿರಿ ನೆಲಸಿರ್ಕೆ
ಭೂರಿ ವೈಭವ ಪುದಿದಿರ್ಕೆ
ಶ್ರೀರಂಗಧಾಮನ ದಿವ್ಯಯಾತ್ರೋತ್ಸವ
ದಾರಾಧನೆ ಮಿಗಿಲಕ್ಕೆ

ಎಂದು ತನ್ನ ಹಂಬಲವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತ ಕನ್ನಡನಾಡಿನ ಬಗೆಗಿನ ಅಭಿಮಾನವನ್ನು ಹೀಗೆ ಪ್ರಕಟಿಸುವಳು.

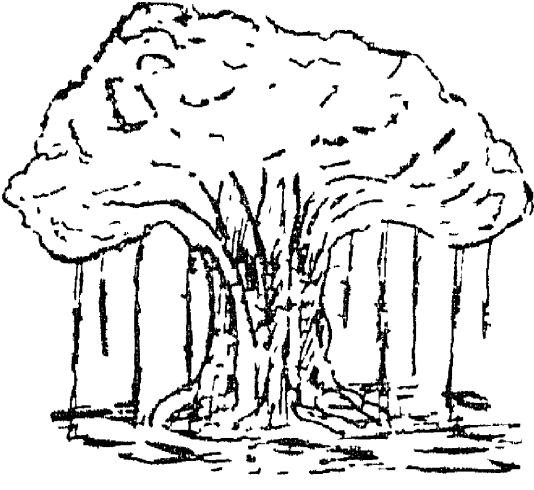
ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನೊಳು ಕಲಿಯುಗ ಪುಗದಿರ್ಕೆ
ಕನ್ನಡಿಗರು ಘನರಕ್ಕೆ
ಉನ್ನತಿವಡೆಗೆಯವರ ದೇಗುಲಗಳು
ಸನ್ನುತಿವಡೆಗೆ ಸತ್ಯಗಳು

ತನ್ನ ಆಶ್ರಯದಾತರಾದ ಚಿಕದೇವರಾಜೇಂದ್ರರು ವಸುಧೆಯ ಧರ್ಮವನ್ನು ಪಾಲಿಸುತ್ತ ದೇವಗೋ ವಿಪ್ರಸಂತಿ ಸಂತೋಷವನ್ನು ಹೊಂದಿ ನಲಿಯಲಿ ಎಂದು ತನ್ನ ಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ ಸಮಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಹಾಡುತ್ತಾಳೆ.

ಹದಿನೇಳರಿಂದ ಇಪ್ಪತ್ತನೆ ಶತಮಾನದವರೆಗಿನ ಕಾಲಮಾನದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಹಾರ ಕೆಲ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಬದಲಾಗಿರಬಹುದು, ಬದಲಾಗುವುದು ಅನಿವಾರ್ಯ. ಅಂದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಮಾನವನ ಸಾರ್ವಕಾಲಿಕ ಮೌಲ್ಯಗಳೂ ಬದಲಾಗುತ್ತವೆ ಎಂದಲ್ಲ. ಅದು ಅಂದಿಗೂ ಇಂದಿಗೂ ಒಂದೇ ಹೌದಷ್ಟೆ. ಪುರುಷನಂತೆ ಸ್ತ್ರೀಯು ಸಂಸಾರದ ಪೋಷಣೆಯ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ಹೊತ್ತು ಪುರುಷ ಸಮಾನಳಾಗಿ ಆರ್ಥಿಕ ರಂಗದಲ್ಲಿ ನೆರವು ನೀಡುತ್ತಿರುವ ಇಂದಿನ ಮಹಿಳೆ 'ಹದಿಬದೆಯಧರ್ಮ' ಅದು ಪತಿವ್ರತೆಯರ ಧರ್ಮ ತನಗೂ ಅದಕ್ಕೂ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲವೆಂದು ದೂರಸರಿಯದೆ ಒಮ್ಮೆ ಅದರ ಬಗ್ಗೆ ಆಸಕ್ತಿ ವಹಿಸಿದರೆ ತಂತಾನಾಗಿಯೇ ಕುತೂಹಲ ಮೂಡಿ ಆಕರ್ಷಿತರಾಗುವರು. ಇದರಿಂದ ಇಂದಿನ ಗೃಹಿಣಿಗೆ ಗೃಹಸ್ಥ ಧರ್ಮದ ಐತಿಹಾಸಿಕ ದೃಷ್ಟಿ ಉಂಟಾಗಿ ನೆಮ್ಮದಿಯ ಬಾಳಿಗೆ ತಳಹದಿ ರೂಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಅನುವು ಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತದೆ.

ಇಲ್ಲಿನ ಛಂದಸ್ಸು ಸುಭಗವಾಗಿದ್ದು ಓದಿಕೊಳ್ಳಲು ಹಾಡಲು ಸುಲಲಿತವಾಗಿದೆ. ಇದರ ಓದು ಹೇಗೆ ಸುಲಭವಾಗಿ ಸಾಗಬಲ್ಲದೋ ಹಾಗೇ ಇದರಲ್ಲಿನ ವಿಷಯಗಳೂ ಸುಲಭವಾಗಿ ನೆನಪಿನಲ್ಲಿ ಉಳಿಯುವಂತಹವು. ಮಹಿಳೆಯರ ಕೈಪಿಡಿಯಂತಿರುವ ಈ ಕೃತಿರತ್ನವು ಜನಮನದಲ್ಲಿ ಎಂದಿಗೂ ಉಳಿಯಬಲ್ಲಂತಹ ಹಿರಿಮೆಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದ್ದು, ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿ ಶ್ರೇಣಿಯಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮ ಸ್ಥಾನ ಪಡೆದಿದೆಯೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ★

ಸನಾತನ ಧರ್ಮ ರಂಗ

1	2			3	×	4		5		
×		×	×		×		×		×	×
6				×	×		×	×	7	
×		×	×	8						×
9	×	×	×		×		×	×	10	
11		×	12			×	13			×
	×	14	×	×	×	×	×	×		×
	×	15			16	×	×	×	×	17
	×	×	×	×	18			19		
20		21		×		×	×		×	×
	×		×	22		×	23		×	×

ಎಡದಿಂದ ಬಲಕ್ಕೆ

1. ಸತ್ಯವತಿಯ ಮಗನ ಹೆಸರೇ ಏನಿತ್ತು (5)
4. ಅರ್ಜುನ ಶಿವನಿಂದ ಪಡೆದ ಅಸ್ತ್ರ (5)
6. ಮಹಾಭಾರತ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಭೀಮನನ್ನೇ ಮೂರ್ಛಗೊಳಿಸಿದವ 'ಭತ್ತ' ದೊಳಗಡೆ ಗಿದ್ದಾನೆ (4)
7. ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ದೀರ್ಘವಾಗಿ ಉತ್ತರಾರ್ಧವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡಿರುವ ಕುಂತಿಯ ಸೋದರ (2)
8. ಇವನ ಪೌರುಷ ಒಲೆ ಮುಂದೆಯೇ? (6)
10. ಪಾಂಡವರ ಈ ಆಚಾರ್ಯರು ಹಿಂದು-ಮುಂದಾಗಿ ದೀರ್ಘವಾಗಿದ್ದಾರೆ (2)
11. ಮನುಷ್ಯನ ಒಂದು ಅಂಗದ ಹೆಸರನ್ನುಳ್ಳ ಆದರ್ಶ ವ್ಯಕ್ತಿ. (2)
12. ಪಾಂಚಾಲಿಯನ್ನು ಕೀಟಲೆಮಾಡಿ ಭೀಮನಿಂದ ಹತನಾದವ (3)
13. ಈ ಪ್ರಸಂಗವೇ ಮುಂದೆ ಇಂದ್ರಪ್ರಸ್ಥವಾಯಿತು (3)
15. ಒಂಟಿ ಕಾಲಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲುವ ಪಕ್ಷಿಯ ನೆನಪನ್ನು ತರುವ ರಕ್ತಸ (4)
18. ಪಾಂಡವರು ವೇಷ ಮರೆಸಿಕೊಂಡು ಒಂದು ವರ್ಷ ಕಳೆದ ಸ್ಥಳ (6)
20. ರನ್ನನ "ಭೀಮ, ದುರ್ಯೋಧನರ ಕಾಳಗ" (4)
22. ಶಮಂತಕದಲ್ಲಡಗಿರುವ ಗಂಗೆಯ ಗಂಡ (2)
23. ಸೌಗಂಧಿಕಾ ಪುಷ್ಪವನ್ನು ತರಲು ಹೊರಟಾಗ ಭೀಮನಿಗಡ್ಡೆ ಬಂದ ಹನುಮಂತನ ಅಂಗ (2)

ಮಹಾಭಾರತ

ಮೇಲಿನಿಂದ ಕೆಳಕ್ಕೆ

2. ಎಡದಿಂದ ಬಲಕ್ಕೆ (1) ರಲ್ಲಿರುವವನ ಸೋದರ (4)
3. ತಲೆಕೆಳಕಾಗಿರುವ ಇವನನ್ನು ಬೇಡಿಕೊಂಡೇ ಕುಂತಿಯು ಕರ್ಣನನ್ನು ಪಡೆದದ್ದು (2)
4. ಅರ್ಜುನನಿಗಾಗಿ ರಥವನ್ನು ನಡೆಸಿದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ (5)
5. ಶ್ರೀ ಮನ್ಮಹಾಭಾರತದಲ್ಲಿ ಇದು ಹದಿನೆಂಟು (2)
7. ಅರಗಿನ ಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಪಾಂಡವರನ್ನು ಸುಟ್ಟುಹಾಕುವ ಯತ್ನ ನಡೆದದ್ದು ಈ ಊರಿನಲ್ಲೇ (4)
8. ಭಗದ್ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳುವ ನುಡಿ (3)
9. ಭೀಮನು ಎಡದಿಂದ ಬಲಕ್ಕೆ (15) ರಲ್ಲಿ ಬರುವ ರಕ್ತಸನನ್ನು ಕೊಂದದ್ದು ಈ ಊರಿನಲ್ಲೇ (4)
14. ತಲೆಕೆಳಕಾದ ಇದರಲ್ಲಿ ಭೀಮನಿಗೆ ಸಮಾನರಿಲ್ಲ (2)
16. ದಾನಶೂರನನ್ನು ಹೀಗೂ ಕರೆಯಬಹುದೇ? (4)
17. ಅಭಿಮನ್ಯುವಿಗೆ ಸಂದ ಬಿರುದು (2)
19. "ವಂಶವೇ ಇಲ್ಲ"ದ ಇವನೂ ಸಹ ಪಾಂಡವರೈವರಲ್ಲೊಬ್ಬ (3)
21. ಈ ಉಪಾಯವನ್ನು ಮಹಾಭಾರತದಲ್ಲಿ ಹೇರಳವಾಗಿ ಬಳಸಲಾಗಿದೆ. (ಉತ್ತರಗಳಿಗಾಗಿ 39ನೇ ಪುಟ ನೋಡಿ)

ಎಸ್. ರಾಮಮೂರ್ತಿ

ಮಾಡಿ, ಅಲ್ಲಿಂದ ಗುರುಗಳ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬಂದು ಅಹಲ್ಯೆಗೆ ಅದನ್ನು ಕೊಟ್ಟು, ನಡೆದ ಕಥೆಯನ್ನೆಲ್ಲ ಹೇಳಿದನು.

ಹೀಗೆ ಗುರುದಕ್ಷಿಣೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಉದಂಕನು ತನ್ನ ಆಶ್ರಮ ಮರುಧನ್ವದಲ್ಲಿ ವಿಷುವನ್ನು ಕುರಿತು ತಪಸ್ಸು ಮಾಡಿದನು. ಅನೇಕ ವರ್ಷಗಳ ತಪಸ್ಸಿಗೆ ವಿಷ್ಣು ಮೆಚ್ಚಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನಾದನು. ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿ ಅವನ ಲೀಲಾ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಸ್ತೋತ್ರ ಮಾಡಿದನು. ಉದಂಕನ ಭಕ್ತಿಗೆ ಮೆಚ್ಚಿದ ಭಗವಂತನು, ನಿನಗೆ ಬೇಕಾದ ವರವನ್ನು ಕೇಳು” ಎಂದನು. ಅದಕ್ಕೆ ಉದಂಕನು “ಪರಮಾತ್ಮ! ನಿನ್ನ ದರುಶನ ಭಾಗ್ಯ ಕೃಂತ ಬೇರೊಂದು ಭಾಗ್ಯವಿಲ್ಲ. ನಿನ್ನ ದರ್ಶನ ದಿಂದ ಸಂತೃಪ್ತನಾಗಿರುವೆನು. ನನಗೆ ಇನ್ನು ಯಾವ ವರವೂ ಬೇಡ” ಎಂದನು. ಅದಕ್ಕೆ ವಿಷ್ಣು ಮತ್ತೆಯಾವುದಾದರೂ ವರವನ್ನು ಬೇಡಲು ಒತ್ತಾಯಿಸಿದನು. ಆಗ ಭಕ್ತ ಉದಂಕನು “ಸ್ವಾಮೀ ತಾವು ವರವನ್ನು ಕೊಡಲೇ ಬೇಕೆಂದಿದ್ದರೆ, ನಿನ್ನ ಪಾದಕಮಲಗಳಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಲವಾದ ಭಕ್ತಿ ನೆಲೆಸುವಂತೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸು” ಎಂದು ಬೇಡಿಕೊಂಡನು. ವಿಷ್ಣು ‘ತಥಾಸ್ತು’ ಎಂದನು. ಮುಂದೆ ದುಂಧು ವೆಂಬ ದೈತ್ಯನು ಮೂರು ಲೋಕಗಳ ಸರ್ವನಾ ಶಕ್ತಿ ಕೈಹಾಕುವನು. ನೀನು ಇಕ್ಕಾಕು ವಂಶದ ಕುವಲಯಾಶ್ವನೆಂಬ ರಾಜನಿಗೆ ಸಹಾಯವಾಗಿ ಅವನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಆ ಶಕ್ತಿ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಅಡಗಿದೆ. ನೀನು ಆ ರಾಜನನ್ನು ಪ್ರೇರೇಪಿಸಿ ದುಂಧುವನ್ನು ಕೊಲ್ಲಿಸು ಎಂದು ಹೇಳಿ ಅದೃಶ್ಯನಾದನು.

ಮಹಾಪ್ರಳಯವಾದ ಮೇಲೆ ವಿಷ್ಣು ಸಮುದ್ರದ ಮೇಲೆ ಶೇಷಶಾಯಿಯಾಗಿ ಪವಡಿಸಿದನು. ಬಹಳ ಕಾಲವಾದ ಮೇಲೆ ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಬೇಕೆಂದಿರಲು ವಿಷುವಿನ ನಾಭಿಕಮಲದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮನು ಹುಟ್ಟಿದನು. ಅವನು ಹುಟ್ಟಿದ ಅನತಿ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಮಧುಕೈಟಭರೆಂಬ ರಾಕ್ಷಸರಿಬ್ಬರು ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡರು. ಅವರು ಮಹಾವಿಷುವನ್ನು ಚತುರ್ಮುಖನನ್ನು ಕಂಡು ಚಕಿತರಾದರು. ಅವರು ವಿಷುವಿನ ನಾಭಿಯಲ್ಲಿರುವ ಕಮಲದನಾಳವನ್ನು ಕಿತ್ತೊಗೆಯಲು ಕೈಹಾಕಿದರು. ಆಗ ವಿಷ್ಣು ಅವರನ್ನು ನೋಡಿ “ಎಲೈ ದೈತ್ಯರೇ ನಿಮ್ಮನ್ನು ನೋಡಿ ನನಗೆ ಪ್ರೀತಿಯುಂಟಾಗಿದೆ. ಯಾವುದಾದರೂ ವರವನ್ನು ಬೇಡಿ” ಎಂದನು. ಸೊಕ್ಕಿನಿಂದ ಅವರು “ನೀನೇನು ವರವನ್ನು ನಮಗೆ ಕೊಡುವುದು. ನಾವೇ ನಿನಗೆ ವರವನ್ನು ಕೊಡುವೆವು” ಎಂದರು. ಆಗ ವಿಷ್ಣು “ನೀವು ಪರಾಕ್ರಮಿಗಳು,

ನಿಮ್ಮನ್ನು ನಾನು ಕೊಲ್ಲಬೇಕೆಂದಿರುವೆ. ಈ ವರವನ್ನು ಕೊಡಿ” ಎಂದನು. ಅದಕ್ಕೆ ಅವರು ಭಯಪಡದೆ “ನೀನು ಬೇಡಿದಂತೆ ನಡೆಯಲಿ. ನಮ್ಮನ್ನು ಆವರಣವಿಲ್ಲದ ಅಂತರಾಳದಲ್ಲಿ ಕೊಲ್ಲು” ಎಂದು ಬೇಡಿಕೊಂಡರು. ನಂತರ ವಿಷ್ಣು ಅವರ ತಲೆಗಳನ್ನು ಆವರಣವಿಲ್ಲದ ತೊಡೆಯ ಮೇಲಿಟ್ಟು ಕೊಂಡು (ವಿಷ್ಣು) ಚಕ್ರದಿಂದ ಕತ್ತರಿಸಿದನು. ಅವರ ಮಗನೇ ದುಂಧು.

ದುಂಧು ಮಧುಕೈಟಭರೆಂತೆ ಮಹಾಶೂರ. ಅವನು ಅನೇಕ ವರ್ಷಗಳ ಕಠೋರ ತಪಸ್ಸಿನಿಂದ ದೇವ ದಾನವ ಯಕ್ಷ ರಾಕ್ಷಸರಿಂದಲೂ ಸಾವಿಲ್ಲದಂತೆ ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ವರಪಡೆದಿರುವನು. ಬ್ರಹ್ಮವರದಿಂದ ದುಷ್ಟನಾಗಿ, ಲೋಕವನ್ನು ಪೀಡಿಸುತ್ತಿರುವನು. ಅವನು ಭೂಮಿಯೊಳಗೆ ಅವಿತುಕೊಂಡು ರಾತ್ರಿಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೊರಗೆ ಬಂದು ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಕೊಲ್ಲುತ್ತಿರುವನು. ಅವನು ತನ್ನ ಉಸಿರಿನಿಂದ ಅಗ್ನಿ ಜ್ವಾಲೆಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಲೋಕವನ್ನು ದಹಿಸುತ್ತಿರುವನು. ತನ್ನ ತುದೆಯನ್ನು ಕೊಂಡ ವಿಷುವನ್ನು ದ್ವೇಷಿಸಿ ಅವನ ಭಕ್ತರನ್ನು ಪೀಡಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಇವನು ಉದಂಕ ಮಹರ್ಷಿಯ ಮರುಧನ್ವ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬಂದು ಪದೇ ಪದೇ ತೊಂದರೆ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದನು.

ಉದಂಕನು ದುಂಧುವಿನ ಸಂಹಾರ ನಿಮಿತ್ತವಾಗಿ ಇಕ್ಷ್ವಾಕು ವಂಶದ ಬೃಹದಶ್ವನ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಹೋದನು. ಇವನಿಗೆ ಅನೇಕ ಮಕ್ಕಳಿದ್ದರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಕುವಲಯಾಶ್ವನೂ ಒಬ್ಬನು. ಬೃಹದಶ್ವನು ಬಹಳ ಕಾಲ ರಾಜ್ಯವಾಳಿದ ಮೇಲೆ ತಪಸ್ಸಿಗಾಗಿ ಅರಣ್ಯಕ್ಕೆ ಹೊರಟನು. ಈ ವಿಷಯ ಉದಂಕನಿಗೆ ತಿಳಿದು ವಿಷುವಿನ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ನೆನೆಸಿಕೊಂಡು ಅರಸನಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ದುಂಧುವನ್ನು ಸಂಹರಿಸಲು ಬೇಡಿದನು. ಆಗ ಬೃಹದಶ್ವನು ತನ್ನ ಮಗ ಕುವಲಯಾಶ್ವನನ್ನು ಮಹರ್ಷಿಯ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ನೇಮಿಸಿ ತಪಸ್ಸಿಗೆ ಹೊದನು.

ಇತ್ತ ಕುವಲಯಾಶ್ವನು ಋಷಿಯೊಡನೆ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ದುಂಧುವು ಇರುವ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಪತ್ತೆ ಹಚ್ಚಿದನು. ತನ್ನ ಮಕ್ಕಳೊಡನೆ ಮರಳನ್ನು ತೋಡಿ ದುಂಧುವಿನ ವಾಸಸ್ಥಾನವನ್ನು ಸೇರಿದನು. ಅಲ್ಲಿ ಮೈಮರೆತು ಮಲಗಿದ್ದ ರಾಕ್ಷಸನೊಡನೆ ಯುದ್ಧ ಮಾಡಿದನು. ರಾಕ್ಷಸನ ಉಸಿರಿನಿಂದ ಹೊರಬಂದ ಅಗ್ನಿ ಜ್ವಾಲೆಗಳು ಅರಸನ ಪರಿವಾರವನ್ನು ಸೆಟ್ಟುಹಾಕಿದವು. ಕುವಲಯಾಶ್ವನಿಗೆ ಕೋಪ ಬಂದು ರಾಕ್ಷಸನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿ ದುಂಧುಮಾರನಿನಿಸಿಕೊಂಡನು. ಇದರಿಂದ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಸಂತೋಷವಾಗಿ ಕುವಲಯಾಶ್ವನನ್ನು ಹರಸಿ ಹೋದರು.

ಧರ್ಮರಾಜನ ಅಶ್ವಮೇಧಯಾಗವನ್ನು ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ದ್ವಾರಕೆಗೆ ಹೋಗುವ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಮಹರ್ಷಿ ಉದಂಕನನ್ನು ಕಂಡು ಪೂಜಿಸಿದನು. ನಂತರ ಋಷಿಯು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಕುರಿತು “ಎಲೈ, ಕೃಷ್ಣನೇ ಪಾಂಡವರು, ಕೌರವರು ಸ್ನೇಹದಿಂದಿರುವರೆ? ಪಾಂಡವರಿಗೆ ಸಿಗಬೇಕಾದ ಅರ್ಥ ರಾಜ್ಯ ಸಿಕ್ಕಿತೆ? ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಸಂಧಾನವೇನಾಯಿತು?” ಎಂದನು. ಅದಕ್ಕೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು “ಎಲೈ, ಮಹರ್ಷಿಯೇ; ನನ್ನ ಸಂಧಾನ ಸಫಲವಾಗಲಿಲ್ಲ, ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಕೌರವರೊಂದಿ ನಾಶವಾದರು. ಪಾಂಡವರ ಕಡೆ ಅವರೈವರ ಹೊರತು ಎಲ್ಲರ ಸಂಹಾರವಾಯಿತು” ಎಂದು ಉತ್ತರಿಸಿದನು. ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಉದಂಕನಿಗೆ ಬಹಳದುಃಖವಾಯಿತು. ಅದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಮೇಲೆ ತುಂಬಾ ಕೋಪ ಬಂತು. ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಕುರಿತು “ಕೃಷ್ಣಾ ನೀನು ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿದರೆ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಕಾಪಾಡಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ನಿನಗೆ ಆ ಶಕ್ತಿ ಇದ್ದರೂ ಅದನ್ನು ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಎಂದೇ ನನಗೆ ನಿನ್ನ ಮೇಲೆ ಕೋಪವುಂಟಾಗಿದೆ. ನೀನು ಕುತಂತ್ರಿ. ಬೇಕೆಂದೇ ಯುದ್ಧ ಮಾಡಿಸಿ ಅವರನ್ನು ನಾಶಮಾಡಿದೆ. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ನಿನಗೆ ಶಾಪ ಕೊಡುವೆನು” ಎಂದನು. ಅದಕ್ಕೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು “ಅಲ್ಪಕಾಳಿ ನಿನ್ನ ಅಪಾರ ತಪಸ್ಸಿನ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ವ್ಯರ್ಥಮಾಡುವುದು ಬೇಡ. ನೀನು ಗುರುವಿನ ಕೃಪೆಗೆ ಪಾತ್ರನಾದವನು. ಕೋಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಡ ಶಾಂತ ಚಿತ್ತನಾಗಿರು. ಅವರವರ ಕರ್ಮದಿಂದಲೇ ಅವರು ನಾಶವಾದರು” ಎಂದು ಸಮಾಧಾನ ಪಡಿಸಲಿಟ್ಟನು. ಮತ್ತೆ ಮುಂದುವರಿಸುತ್ತಾ ‘ನೀನು ಹೇಳಿದಂತೆ ನಾನು ಸರ್ವಶಕ್ತ. ದುಷ್ಟರ ದಮನಕ್ಕಾಗಿ, ಶಿಷ್ಟರ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ನಾನು ಅವತಾರವೆತ್ತಿರುವೆನು. ನಾನು ಕೌರವನಿಗೆ ವಿವೇಕ ಹೇಳಿದೆ. ಕಡೆಗೆ ವಿಶ್ವರೂಪವನ್ನೂ ತೋರಿಸಿದೆ. ಆದರೂ ಪ್ರಯೋಜನವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಧರ್ಮಾತ್ಮರಾದ ಪಾಂಡವರಿಗೆ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಜಯವಾಯಿತು. ಇದರಲ್ಲಿ ನನ್ನ ತಪ್ಪೇನೂ ಇಲ್ಲ. ಚೆನ್ನಾಗಿ ಯೋಚಿಸಿ ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಬಂದಂತೆ ನನ್ನನ್ನು ಶಪಿಸು” ಎಂದನು.

ಉದಂಕನು ತನ್ನ ತಪ್ಪನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಕ್ಷಮೆ ಬೇಡಿದನು. ನಂತರ ನಾನು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ನಿನ್ನ ಭಕ್ತನಾದರೆ ನಿನ್ನ ವಿಶ್ವರೂಪವನ್ನು ನನಗೆ ತೋರಿಸು ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದನು. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಉದಂಕ ಋಷಿಗೆ ಹಿಂದೆ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಪಾರ್ಥನಿಗೆ ತೋರಿಸಿದ್ದ ವಿಶ್ವರೂಪವನ್ನು ತೋರಿಸಿದನು. ಆ ರೂಪವನ್ನು ನೋಡಿ ಮನದಣಿಯವಂತೆ ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡಿ ಅನಂದಿಸಿದನು. ನಂತರ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಋಷಿಯ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಂತೆ ವಿಶ್ವರೂಪವನ್ನು ಉಪಸಂಹರಿಸಿ

ದನು. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಉದಂಕನ್ನು ಕುರಿತು “ನಿನಗೆ ಬೇಕಾದ ವರವನ್ನು ಕೇಳು ಅನುಗ್ರಹಿಸುವೆನು” ಎಂದನು. ಉದಂಕನು “ನಾನು ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಮರುಧನ್ವ ಮರುಭೂಮಿಯಾದ್ದರಿಂದ ನೀರಿಗೆ ಬರವಾಗಿದೆ. ಅದ್ದರಿಂದ ನಾನು ಬೇಕೆನ್ನುವ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ನೀರು ಸಿಗುವಂತಾಗಲಿ” ಎಂದು ವರವನ್ನು ಬೇಡಿದನು. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು “ತಥಾಸ್ತು ನಿನಗೆ ನೀರು ಬೇಕಾದಾಗ ನನ್ನನ್ನು ಸ್ಮರಿಸು” ಎಂದು ದ್ವಾರಕೆಗೆ ಹೋದನು.

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ದರ್ಶನವಾದನಂತರ ಉದಂಕನು ಮರುಧನ್ವ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಮರಳಿದನು. ಅಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದು ತಪಸ್ಸನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಾ ಕಾಲಕಳೆಯುತ್ತಿದ್ದನು. ಹೀಗಿರಲು ಒಮ್ಮೆ ಅಲ್ಲಿ ನೀರಿನ ಅಭಾವ ತಲೆದೋರಿತು. ಆಗ ಉದಂಕನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ನೆನೆದನು. ತಕ್ಷಣ ಭಯಂಕರನೂ, ದಿಗಂಬರನೂ, ಆದ ಚಂಡಾಲನೊಬ್ಬನು ಕಾಣಿಸಿದನು. ಆತನ ಸುತ್ತಲೂ ನಾಯಿಗಳೂ, ಕೈಯಲ್ಲಿ ಬಾಣವೂ,

ಕಾಲಿನ ಬಳಿ ನೀರು ತುಂಬಿದ ಪಾತ್ರೆಗಳೂ ಇದ್ದಿತು. ಅವನು ಋಷಿಯನ್ನು ಕುರಿತು “ಸ್ವಾಮಿ, ತಮಗೆ ನೀರು ತಂದಿರುವೆನು, ಸ್ವೀಕರಿಸಿ” ಎಂದನು. ಆ ಚಂಡಾಲನ ವೇಷವನ್ನು ನೋಡಿ ಅಸಹ್ಯವಾಗಿ ಅವನು ಕೊಟ್ಟನೀರನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳದೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಪರಿಪರಿಯಾಗಿ ನಂದಿಸಿದನು. ಎಷ್ಟೇ ಬೇಡಿದರೂ ಋಷಿ ನೀರನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳದಿರಲು ಚಂಡಾಲನು ನಾಯಿಯೊಡನೆ ಕಣ್ಮರೆಯಾದನು.

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ವರ ಸುಳ್ಳಾಯಿತು ಎಂದು ಋಷಿ ಮತ್ತೆ ಅವನನ್ನು ನಂದಿಸತೊಡಗಿದನು. ಆಗ ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿಯೇ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡನು. ಅವನನ್ನು ನೋಡಿ “ಪರಮಾತ್ಮನೇ! ನೀನು ನನಗೆ ಚಂಡಾಲನಿಂದ ನೀರನ್ನು ಕೊಡಿಸಬಹುದೇ”? ಎಂದು ಆಕ್ಷೇಪಿಸಿದನು. ಅದಕ್ಕೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು “ಮಹರ್ಷಿ! ನಿನಗೆ ಎಂದೆಂದಿಗೂ ದಾಹವುಂಟಾಗದಿರಲೆಂದು ಅಮೃತವನ್ನು ಕೊಡಲು ಇಂದ್ರನನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದೆ. ಮಾನವ

ಮಾತ್ರನನ್ನು ಅಮರನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವುದು ಅವನಿಗೆ ಇಷ್ಟವಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ನನ್ನ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಉಲ್ಲಂಘಿಸಲಾರದೆ ವೇಷ ಮರೆಸಿಕೊಂಡು ನಿನ್ನಲ್ಲಿಗೆ ಅಮೃತ ತಂದನು. ಅವನನ್ನು ಗುರುತಿಸಲಾರದೆ ಚಂಡಾಲನೆಂದೇ ತಿಳಿದು ಅಮೃತವನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಿದೆ. ಅದು ನಿನ್ನ ತಪ್ಪು. ನನ್ನನ್ನು ನಂದಿಸಿ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲ. ಈಗಲೂ ನೀನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿದಾಗ ಈ ಮರುಭೂಮಿಯೆಲ್ಲ ನೀರಿನಿಂದ ತುಂಬುವುದು. ಅದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಬೇರೆ ಮೇಘಗಳನ್ನೇ ನಿಯಮಿಸಿರುವೆನು. ಅದಕ್ಕೆ! ‘ಉದಂಕ ಮೇಘ’ಗಳೆಂದೇ ಹೆಸರು”. ಆ ಮೇಘಗಳಿಂದ ಮಳೆಯನ್ನು ಸುರಿಸಿ ಋಷಿಯನ್ನು ತೃಪ್ತಿ ಪಡಿಸಿದನು. ಹೀಗೆ ಗುರುಭಕ್ತನೂ, ಅಷ್ಟೇ ಭಗವದ್ಭಕ್ತನೂ ಆಗಿ ಉದಂಕನು ಸ್ಮರಣೀಯನಾಗಿರುವನು.

★

ಪ್ರಕಟಣ ಶಾಖೆ. ತಿ. ತಿ. ದೇ.

ಶ್ರೀ ವೆಂಕಟೇಶ ಸಚಿತ್ರ ಸುಪ್ರಭಾತ

(ಶ್ರೀವರ್ಣಚಿತ್ರಸಹಿತ ಸ್ತೋತ್ರ ಪ್ರಪತ್ತಿ, ಮಂಗಳಾಶಾಸನಗಳ ವಿವರಣೆ)

ಬೆಲೆ : ೧೦-೦೦

ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಕಲ್ಯಾಣ

(ಶ್ರೀವರ್ಣಚಿತ್ರಗಳೊಂದಿಗೆ)

ಬೆಲೆ : ೧೧-೫೦

ಎಳೆಯರ ರಾಮಾಯಣ - ಶ್ರೀ ಮೈ. ನ. ನಾಗರಾಜ

ರಿಯಾಯಿತಿ ಬೆಲೆ : ೩-೦೦

ಶ್ರೀಮದ್ಭಗವದ್ಗೀತಾ (ಸರಳ ಕನ್ನಡದೊಂದಿಗೆ)

ರಿಯಾಯಿತಿ ಬೆಲೆ : ೨-೦೦

ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಾಜೆಕ್ಟ್ ಮಕ್ಕಳ ವಿಭಾಗ :

ಭಕ್ತ ಶ್ರೀ ಪುರಂದರದಾಸರು - ಶ್ರೀ ಕೆ. ಅಪ್ಪಣ್ಣಾಚಾರ್ಯ

ಬೆಲೆ : ೦-೫೦

ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರಾಯರು - ಶ್ರೀ ಕೆ. ಅಪ್ಪಣ್ಣಾಚಾರ್ಯ

ಬೆಲೆ : ೦-೪೦

ಅಂಚೆ ವೆಚ್ಚ ಪ್ರತ್ಯೇಕ.

ವಿವರಗಳಿಗೆ :

ಪಬ್ಲಿಕೇಷನ್ ಸೆಕ್ಷನ್,

ಟಿ. ಟಿ. ಡಿ. ಪ್ರೆಸ್ ಕಾಂಪೌಂಡ್, ತಿರುಪತಿ.

(6ನೇ ಪುಟದಿಂದ)

ರಾವಣ ಕುಂಭಕರ್ಣರ ಬಿಡಿರು ವಿಗ್ರಹಗಳನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ರಾಮವಿಜಯದ ಸಂಕೇತವಾಗಿ ಅದಕ್ಕೆ ಅಗ್ನಿಬಾಣಘಾತ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಉತ್ಸವ ನಡೆಯುವ ಮೈದಾನವೇ ದೆಹಲಿಯ ಪ್ರಸಿದ್ಧ 'ರಾಮಲೀಲಾ ಮೈದಾನ'.

ಮಹಾಭಾರತ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಧರ್ಮ ರಾಯನು, ಯುದ್ಧ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಅರ್ಜುನನೂ ಕೃಷ್ಣನ ಹೇಳಿಕೆಯಂತೆ ದುರ್ಗೆಯನ್ನು ತಮಗೆ ಜಯ ನೀಡಲು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದರು. ಅರ್ಜುನನಾ ದರೋ ಪಾಶುಪತಾಸ್ತ್ರ ಅಂಜಲಿಕಾಸ್ತ್ರ ಸಂಗ್ರಹಣ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪಾರ್ವತಿಯನ್ನು ನೇರ ನೋಡಿದನು. ಅವನು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಪಾರ್ವತ್ಯಂತರ್ಗತ ದುರ್ಗೆಯನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ ಸ್ತೋತ್ರ ಮಾಡಿದ್ದುಂಟು.

ನವರಾತ್ರಿಯ ಶರ್ಮೀಪೂಜೆಗೂ ಆಯುಧ ಪೂಜೆಗೂ ನಂಟು. ಪಾಂಡವರು ನವವಾಸವನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ವಿರಾಟನಗರಕ್ಕೆ ಅಜ್ಞಾತವಾಸಕ್ಕೆ ಬರುವ ಮೊದಲು ನಗರದ ಹೊರವಲಯದಲ್ಲಿನ ಶರ್ಮೀವೃಕ್ಷದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಆಯುಧಗಳನ್ನು ಅಡಗಿಸಿಟ್ಟಿದ್ದರು. ಹಾಗಾಗಿ ವೃಕ್ಷದೇವತೆಯ ಅನುಗ್ರಹವೂ ಅವರಿಗೆ ಅಗತ್ಯವಾಗಿದ್ದಿತು. ಈಗಲೂ ನವರಾತ್ರಿಯ ಶರ್ಮೀಪೂಜೆ ಊರಹೊರವಲಯದಲ್ಲಿ ದೇವಾಲಯದ ಬಳಿ ನಡೆಯುವುದು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿದೆ.

ದುರ್ಗೆಯನ್ನು ಸಾಂಕೇತಿಕವಾಗಿಯೂ ನೋಡಬಹುದು. ಕಾಳಿ, ಲಕ್ಷ್ಮಿ, ಸರಸ್ವತಿಯರೆಂದು ಮೂರು ಬಗೆಯಾದ ದುರ್ಗೆಯನ್ನು ತಮ, ರಜೋ ಸತ್ವ ಗುಣ ಪ್ರತೀಕಗಳೆಂದೂ, ಎಂತಲೇ ಕಾಳಿ ಕೃಷ್ಣವರ್ಣದವಳೂ, ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಹವಳದವಳೂ, ಸರಸ್ವತಿ ಶ್ವೇತವರ್ಣದವಳೂ ಆಗಿದ್ದಾಳೆ. ಇಡಿ ಇಡಿಯಾಗಿ ಮಾನವ ಮನದಾಳದ ರಾಕ್ಷಸೀ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳನ್ನು ಮಹಿಷ-ಆಮೂಲಕವಾದ ಪಶುಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳನ್ನೂ ದಮನಗೊಳಿಸಲು ಮರ್ದನ ಮಾಡಲು ಮಹಿಷಾಸುರಮರ್ದಿನಿಯ ಅವತಾರವಾಯಿತು ಎಂದರೆ ತಪ್ಪೇನೂ ಇಲ್ಲ.

ತಿರುಪತಿ ತಿರುಮಲೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಹೇಳುವುದಾದರೆ ಈ ಶರನ್ನವರಾತ್ರಿ ನಿತ್ಯಕಲ್ಯಾಣ ಪಚ್ಚ ತೋರಣಗಳ ನೈಭವದ ಸ್ವಾಮಿಯ ಉತ್ಸವಗಳಲ್ಲಿ

ಮತ್ತೊಂದು ಹೊಳಪಿನ ಹೊಗಳರು ಎನ್ನಬಹುದು. ಸಪ್ತಮಿಯಂದು ಸರಸ್ವತೀ ಪೂಜೆ, ಅಷ್ಟಮಿಯಂದು ದೇವಿ ಪೂಜೆಗಳ ನಂತರ ವಿಜಯದಶಮಿಯ ವಿಜಯೋತ್ಸವದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ವೆಂಕಟೇಶ್ವರಸ್ವಾಮಿಯೇ ಭಾಗವಹಿಸಿ ಭಕ್ತರನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸುತ್ತಾನೆ. ಈ ವಿಜಯದಶಮಿ ಉತ್ಸವದ ಮೆರವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀವೆಂಕಟೇಶ್ವರಸ್ವಾಮಿಗೆ ತಾಲ್ಲ ಪಾಕ ವಂಶದವರ ಸೇವೆ ಅತಿ ಪ್ರಮುಖವಾದದ್ದು. ಶ್ರೀ ಸ್ವಾಮಿಯು ಮೆರವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ತಾಲ್ಲ ಪಾಕದವರ ಮಂಟಪಕ್ಕೆ ಆಗಮಿಸಿ ಆರಾಧನೆಯನ್ನು, ನೈವೇದ್ಯವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವನು. ರಥ ಬೀದಿಯಲ್ಲಿ ಮೆರವಣಿಗೆ ಹೊರಟು ಹಿಂದಿರುಗುತ್ತಾನೆ. ಅಧಿಕ ಮಾಸ ಬಂದ ವರ್ಷದ ನವರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಸ್ವಾಮಿಗೆ ಎರಡನೆಯ ಬ್ರಹ್ಮೋತ್ಸವ ನಡೆಯುವುದೊಂದು ವಿಶೇಷ. ಇಲ್ಲಿನ ಬ್ರಹ್ಮೋತ್ಸವ ಆಶ್ವಯುಜ ಮಾಸದ ಶುದ್ಧ ದಶಮಿಯಂದು ಎಂದರೆ ವಿಜಯದಶಮಿಯಂದಿನ ಶ್ರವಣ ನಕ್ಷತ್ರದಲ್ಲಿ ಚಕ್ರಸ್ನಾನವಾಗುವಂತೆ ಮುಗಿಯುತ್ತದೆ. ಶ್ರವಣನಕ್ಷತ್ರದಲ್ಲಿಯೇ, ಸ್ವಾಮಿ ವೆಂಕಟೇಶ್ವರನ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಅವತರಿಸಿದನೆಂದು ಪ್ರತಿವರ್ಷದ ಬ್ರಹ್ಮೋತ್ಸವವೂ ಶ್ರವಣ ನಕ್ಷತ್ರದಲ್ಲಿ ಮುಗಿಯುವಂತೆ-ಚಕ್ರಸ್ನಾನವಾಗುವಂತೆ ನಡೆಯುವುದು. ವಿಜಯದಶಮಿಯಂದು ಶ್ರವಣ ನಕ್ಷತ್ರವುಂಟಾಗುವುದು ಅಧಿಕ ಮಾಸದವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯ. ಹಾಗಾಗಿ ವಿಜಯದಶಮಿಯಂದು ಚಕ್ರಸ್ನಾನವಾಗುವ ಈ ಎರಡನೆಯ ಬ್ರಹ್ಮೋತ್ಸವ. ಈ ವರ್ಷ ಎರಡನೆಯ ಬ್ರಹ್ಮೋತ್ಸವ ನವರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗುವುದು ಪಾತಕರಿಗೆ ತಿಳಿದಿರುವ ಸಂಗತಿಯೇ ಆಗಿದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ದುರ್ಗಾದೇವಿಯ ಕೃಪೆಯೊಡನೆ ತಿರುಮಲೆಯ ಯಾತ್ರಿಕರು ಶ್ರೀವೆಂಕಟೇಶ್ವರನ ಕೃಪೆಗೂ ಪಾತ್ರರಾಗುವರು.

ಸಪ್ತಗಿರಿ

ಚಂದಾದಾರರಲ್ಲಿ

ವಾರ್ಷಿಕ ಚಂದಾ ರೂ. 6-00

ಸಪ್ತಗಿರಿ ಮಾಸಪತ್ರಿಕೆಯ ಚಂದಾದಾರರುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಳಕಂಡವರ ಚಂದಾಗಳು 30-11-80 ತಾರೀಖಿಗೆ ಮುಗಿಯಲಿವೆ. ಚಂದಾದಾರರು ಸಹಾನುಭೂತಿಯಿಂದ ಹಣವನ್ನು ಮನಿಯಾಡ್‌ರು ಮೂಲಕ ಕಳುಹಿಸಿ ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಕೋರುತ್ತೇವೆ. ಚಂದಾದಾರರು ದಯವಿಟ್ಟು ಮನಿಯಾಡ್‌ರು ಕೊಪ್ಪಿನಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಚಂದಾ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ನಮೂದಿಸಬೇಕು.

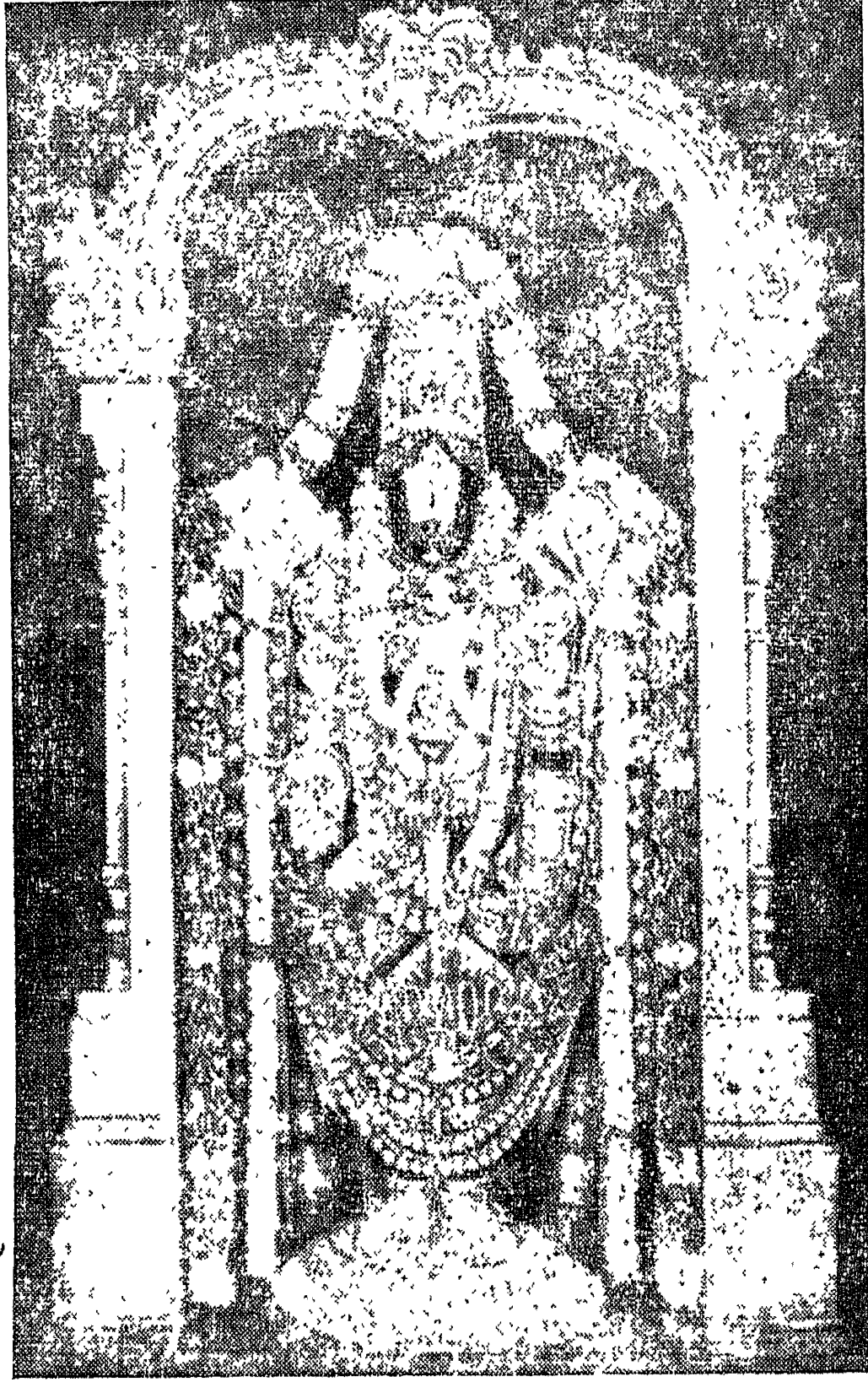
28, 70, 84, 158, 194, 427, 434, 779 to 782, 785 to 792, 799, 800, 802, 805 to 807, 813 to 815, 928.

ಚಂದಾ ಹಣವನ್ನು ಎಮ್. ಓ. ಮೂಲಕ ಕೆಳಗಿನ ವಿಳಾಸಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಬೇಕು. ಚೆಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದ್ದಲ್ಲಿ, ಅಥವಾ ವಿಳಾಸ ತಪ್ಪಿದ್ದಲ್ಲಿ, ಆಗುವ ಅಲಸ್ಯಕ್ಕೆ ಯಾವ ವಿಧದಲ್ಲೂ ಈ ಕಾರ್ಯಾಲಯ ಬಾಧ್ಯತೆ ವಹಿಸಲಾರದು. ಚಂದಾದಾರರೆಲ್ಲರೂ ಸಹೃದಯತೆಯಿಂದ ಚಂದಾ ಕಳುಹಿಸಬೇಕೆಂದು ವಿನಂತಿ. ಮಿಕ್ಕ ವಿವರಗಳಿಗೆ:

ಮಾರ್ಕೆಟಿಂಗ್ ಸೆಕ್ಷನ್
ತಿ. ತಿ. ದೇ. ಪ್ರೆಸ್ ಕಾಂಪೌಂಡ್
ತಿರುಪತಿ

ಹರಿನಾಮ

ಹರಿನಾಮವೆ ಅಮೃತವೆನೆಗೆ

ದೇವ ನಿನ್ನಯ ಧ್ಯಾನವೆ ಪಾವನ ಕಾಯೋ ಶ್ರೀಹರಿಯೇ || ಪ ||

ವಾಮನು ನೀನಾದೆ ಬಲಿಯನು ತುಳಿದೆ ಮೂರಡಿ ಜಾಗದಲೀ

ಭುವಿಯಲಿ ಒಂದು ದಿವಿಯಲಿ ಒಂದು ಶಿರದಲಿ ಮತ್ತೊಂದು

ನರಸಿಂಹ ನೀನಾದೆ ಹಿರಣ್ಯಕನನು ಕೊಂದೆ ಕಂಬದಿ ನೀ ಬಂದೂ

ಹರಿಯನು ನೆನೆಸುತೆ ಹರನೆಂದೆನುತಾ ಕರುಳನು ನೀ ಬಗ್ಗದೆ

ರಾಮನು ನೀನಾದೆ ರಾವಣನಾ ಕೊಂದೆ ಸೀತೆಯ ಸಲುವಾಗಿ

ತಂದೆಯ ಮಾತನು ಮೀರದೆ ನಡೆದೆ ಲೋಕ ಕಲ್ಯಾಣ ನೀ ಗೈದೆ

ಸಿರಿ ಕೃಷ್ಣ ನೀನಾಗಿ ಭುವಿಯಲಿ ಅವತರಿಸಿ ಭಕ್ತರ ಬಂಧವು ನೀನಾದೆ

ನೆನೆಸಿದ ಕ್ಷಣದಲಿ ಎಲ್ಲರಲಿ ಬಂದೂ ದರುಶನ ನೀ ನೀಡಿದೋ

ತಿರುಪತಿ ಗಿರಿಯಲಿ ತಿಮ್ಮಪ್ಪ ನೀನಾಗಿ ಕೋಟಿಭಕ್ತರ ನೀಕರೆವೆ

ಭಕ್ತರು ಬೇಡಲು ವರವನು ನೀಡುವೆ ಧ್ಯಾನದಿ ಪೂಜೆಯ ನಾಗೈಯುವೆ.

ಬಿ. ಜಿ. ಶಂಕರಪ್ಪ, ತರೀಕೆರೆ.

ನಿಮ್ಮ ಭವಿಷ್ಯ

1-10-80 ರಿಂದ

31-10-80 ವರೆಗೆ

ಮೇಷ :

(ಅಶ್ವಿನಿ, ಭರಣಿ; ಕೃತ್ತಿಕೆ 1 ನೇ ಪಾದ)

ಈ ರಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದವರು ಬಹುತೇಕವಾಗಿ ಈ ತಿಂಗಳು ವಿಶೇಷಗಳಲ್ಲದ ಸಾಧಾರಣ ಸ್ಥಿತಿ ಹೊಂದುವರು. ರಾಹು, ಬುಧರು ವಿವಾದಗಳನ್ನುಂಟುಮಾಡಲು ಯತ್ನಿಸಿದರೂ, ಶುಕ್ರ, ಶನಿಗಳ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯದಿಂದ ಯಶಸ್ಸು ಖಂಡಿತ. 18ರ ನಂತರ ಸೂರ್ಯನಿಂದ ಆಗಾಗ ಪ್ರಯಾಣ. ಮಂಗಳನಿಂದ ಹೆಂಡತಿಯ ಅತ್ಯಪ್ಪಿ ಅಥವಾ ಉದರ ಬೇನೆ ಅಥವಾ ಕಣ್ಣಿನೋವು. ಗುರುವಿನಿಂದ ಕ್ಷುಲ್ಲಕ ಚಿಂತೆಯಾದರೂ ಶನಿಯಿಂದಾಗಿ ಇದು ನಗಣ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. 1, 2, 8, 9, 10, 11, 18, 19, 20, 21, ಈ ದಿನಗಳು ಉತ್ತಮ.

ವೃಷಭ :

(ಕೃತ್ತಿಕೆ, ರೋಹಿಣಿ, ಮೃಗಶಿರ 1,2 ಪಾದ)

ಮಕ್ಕಳ ಮೂಲಕ ಚಿಂತೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಶನಿಯ ಹೊರತು ಇತರಲ್ಲ ಗ್ರಹಗಳೂ ಅನುಕೂಲರು. ಶುಕ್ರನಿಂದ ಸ್ಥಿರಬುದ್ಧಿ. ರಾಹು, ಗುರು, ಮಂಗಳರಿಂದ ಧನಲಾಭ. ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನಿಂದ ಅನಾರೋಗ್ಯ. ಆದರೂ ಎಂಟರ ನಂತರ ಸ್ವಸ್ಥತೆ. ಗುರುವು ಧನದೊಡನೆ ಹಿರಿಯರ ಪ್ರಶಂಸೆಯನ್ನೂ, ಬಂಧು ಮಿತ್ರರನ್ನೂ ತಂದು ಕೊಡುವನು.

3, 4, 11, 12, 13, 14, 19, 20, 21, 22, 23, ದಿನಗಳು ಉತ್ತಮ.

ಮಿಥುನ :

(ಮೃಗಶಿರ, ಆರ್ಧ್ರ, ಪುನರ್ವಸು 1,2,3, ಪಾದ)

ಶುಕ್ರ, ಸೂರ್ಯರ ಹೊರತು ಮಿಕ್ಕ ಗ್ರಹಗಳು ಅನಾನುಕೂಲರು. ನಿಸ್ಪೃಹ, ಪ್ರಯತ್ನ ಭಂಗ, ಅನವಶ್ಯಕ ವೆಚ್ಚಗಳಿಂದ ಅಸಂತೋಷ. ಮಕ್ಕಳಿಂದ ಬೇರ್ಪಡೆಯಾಗಿ ಉತ್ಸಾಹ ಭಂಗ. ವ್ರಾಥನಾ ಮನೋಭಾವ ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಒಳಿತು.

1, 2, 5, 6, 13, 14, 15, 16, 22, 23, 24, 25, 28, 29 ತುಸು ಆರಾಮದ ದಿನಗಳು.

ಕರ್ಕಾಟಕ :

(ಪುನರ್ವಸು 4 ಪಾದ ವೃಷಭ, ಆಶ್ಲೇಷ)

ಈ ರಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದವರು ಸಂತೋಷ ದಿಂದಿರುವರು. ಬಹುತೇಕ ಗ್ರಹಗಳ ಅನುಕೂಲತೆಯಿಂದಾಗಿ ಅಧಿಕೃತವಾಗಿ ಗೌರವ. ಮಂಗಳನಿಂದ ಉದರಬೇನೆ. ದುಷ್ಟ ಸಹವಾಸದಿಂದ ದೂರವಿರಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವುದು ತಮ. ತಿಂಗಳ ಪ್ರಥಮಾರ್ಧದಲ್ಲಿ ಧಾರ್ಮಿಕ ಪ್ರವರ್ತನೆ.

4, 5, 8, 9, 15, 16, 17, 18, 19, 24, 25, 26, 27, ಉತ್ತಮ ದಿನಗಳು.

ಸಿಂಹ :

(ಮಖ, ಪೂರ್ವ ಫಾಲ್ಗುಣ ಉತ್ತರ 1ನೇ ಪಾದ)

ರಾಹು, ಶನಿಗಳು ವೆಚ್ಚವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿದರೂ ಮಂಗಳ, ಗುರುಗಳು ಸರಿದೂಗಿಸುವರು. ಮಕ್ಕಳ

ಮೂಲಕ ಅಕ್ರಮ ಧನ, ಮಂಗಳನಿಂದ. 17 ರ ವರೆಗೆ ಸೂರ್ಯನಿಂದ ವೆಚ್ಚ ಅಥವಾ ವಂಚನೆ ಅಥವಾ ನೇತ್ರಬಾಧೆ ನಂತರ ಧನಲಾಭ. ಸ್ನೇಹಿತರು. ಬುಧನಿಂದ ಸ್ನೇಹಿತರು, ಅಮೂಲಕ ಅಧಾರ್ಮಿಕ ಪ್ರವೃತ್ತಿ.

1, 2, 5, 6, 10, 11, 17, 18, 19, 20, 26, 27, 28, 29, ಉತ್ತಮ ದಿನಗಳು.

ಕನ್ಯಾ :

(ಉತ್ತರ 2,3,4, ಪಾದ, ಹಸ್ತ ಚಿತ್ತ 1,2 ಪಾದ)

ರಾಹು ಮತ್ತು ಶುಕ್ರರಿಂದ ಧನಲಾಭ. ಇತರ ಗ್ರಹಗಳು ಅನಾನುಕೂಲರು. ಗುರುವಿನಿಂದ ವಿವಾದ ಅಥವಾ ಶತ್ರುಗಳು. ಮಂಗಳನಿಂದ ಅಧಿಕೃತ ಚಿಂತೆ. ಧಾರ್ಮಿಕ ಮನೋಭಾವದಿಂದ ಗ್ರಹಗಳ ಅವಗ್ರಹವನ್ನು ನಿವಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸೂಚಿಸಲಾಗಿದೆ.

1, 2, 3, 4, 13, 14, 20, 21, 22, 23, 28, 29, 30, 31 ತುಸು ಶಾಂತಿ.

ತುಲಾ :

(ಚಿತ್ತ 3,4 ಪಾದ ಸ್ವಾತಿ, ವಿಶಾಖಾ 1,2,3 ಪಾದ)

ರಾಹು ಶುಕ್ರರು ಮಾತ್ರ ಅನುಕೂಲರು. ಸಾಕಷ್ಟು ವೆಚ್ಚ ಹಾಗೂ ನಿರೀಕ್ಷೆಗಳಲ್ಲಿ ತಡವಾ ಗುವಿಕೆಯನ್ನು ಸೂಚಿಸಲಾಗಿದೆ. ಬುಧನು ವಿವಾದಗಳನ್ನುಂಟುಮಾಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವನು. ರುದ್ರಾಭಿಷೇಕ ಮಾಡುವುದು ಉತ್ತಮ. ಕಡೇ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಾದರೂ ಅಗತ್ಯ.

3, 4, 5, 6, 10, 11, 15, 16, 19, 20, 21 ರಿಂದ 25 ತುಸು ಶಾಂತಿ.

ವೃತ್ತಿಕ :

(ವಿಶಾಖ 4 ಪಾದ,
ಅನೂರಾಧ, ಜ್ಯೇಷ್ಠ)

ರಾಹುನಿಂದ ವಾಸ ಪ್ರವರ್ತನೆ. 17 ರವರೆಗೆ
ಸೂರ್ಯನಿಂದ ಧನ, ಯಶ. ಶುಕ್ರನಿಂದ ವಿವಾದ
ಅಥವಾ ಅಗೌರವ. ಬುಧನಿಂದ ಅಗೌರವ
ಅಥವಾ ಚಿಂತೆ. ಗುರು, ಶನಿಗಳು ವಾಸವರ
ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಬಲನಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಧನ ಹಾಗೂ
ಯಶ. ಮಂಗಳವೆಂದು ವೆಚ್ಚ.

5, 6, 7, 8, 9, 13, 14, 20, 21,
24, 25, 26, 27, ಉತ್ತಮ ದಿನಗಳು.

ಧನಸ್ಸು :

(ಮೂಲ, ಪೂ. ಉ.
1 ನೇ ಪಾದ)

ಶುಕ್ರ, ಮಂಗಳ, ಬುಧ, ಸೂರ್ಯನಿಂದ ಧನ,
ಸಂತಸ. ರಾಹು, ಶನಿಗಳಿಂದ ತುಸು ಚಿಂತೆ,

ಗೌರವಹಾನಿ. ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಯಾವುದೇ
ವಿವೇಚನಾ ಇರದು. ಸಾಮಾನ್ಯ ಸಂತಸ.

1, 2, 8, 9, 10, 11, 15, 16, 20,
21 ಉತ್ತಮ ದಿನಗಳು.

ಮಂಕರೆ :

(ಉ. 2,3,4 ಪಾದ, ಶ್ರವಣ,
ಧನಿಷ್ಠ, 1,2 ಪಾದ)

ರಾಹುನಿಂದ ವಿವಾದ. ಶನಿಯಿಂದ
ಅಗೌರವ, 17ರ ನಂತರ ಸುಖ. ಮಂಗಳ
ಮತ್ತು ಬುಧರು ಬಲವರ್ತನಾಗಿರುವುದರಿಂದ
ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಒಳಿತು. ಗುರುವಿನಿಂದ ಧನಲಾಭ,
ಯಶಸ್ಸು. ಒಟ್ಟಿಗೆ ನೋಡುವುದಾದರೆ ಸಾಧಾರಣ
ತಿಂಗಳು.

1, 2, 3, 4, 10, 11, 12, 13, 14,
ಉತ್ತಮ ದಿನಗಳು.

ಕುಂಭ :

(ಧನಿಷ್ಠ 3,4 ಪಾದ ಶತಬಿಷ
ಪೂ. ಭಾ. 1, 2, 3 ಪಾ)

ರಾಹು ಮತ್ತು ಶುಕ್ರನು ಬಹು ಅನುಕೂಲರು.
ಆದರೆ ಇವರನ್ನು ಅಷ್ಟೇ ಅನಾನುಕೂಲಿಗಳು.
ನಿರೀಕ್ಷಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಇದೆ, ಅನಗತ್ಯ ವೆಚ್ಚಗಳಿಂದ
ತಿಂಗಳು ತುಂಬದೆ.

3, 4, 5, 6, 13, 14, 15, 16 ಉತ್ತಮ
ದಿನಗಳು.

ಮೀನ :

(ಪೂ. ಭಾ. 4 ಪಾದ
ಉ. ಭಾ. ರೇವತಿ)

ಪ್ರಯಾಣ ಪ್ರಯಾಸಗಳು ಸೂಚಿತವಾಗಿವೆ.
ಪ್ರಯತ್ನ ಭಂಗ, ನಿರೀಕ್ಷಣೆಗಳಲ್ಲಿ ನಿಧಾನ,
ಅನಗತ್ಯ ವೆಚ್ಚ, ಅನಾರೋಗ್ಯಗಳಿಂದ ಉತ್ಸಾಹ
ಭಂಗ. ರುದ್ರಾಭಿಷೇಕ ಮಾಡಿ, ಪ್ರಾರ್ಥನಾ
ಮನೋಭಾವ ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

5, 6, 7, 8, 9, 15, 16, 17, 18,
19, ತುಸು ಶಾಂತಿ.

ಸೀತಾತನದ ಐಕ್ಯ

ಕೋಟಿ ಸೂರ್ಯ ಪ್ರಕಾಶ
ಪ್ರಖರತೆಯ ಹೊಂದಿ
ಕೋಟಿ ಚಂದ್ರಕಾಂತಿಯು
ಶೀತಲತೆ ಪಡೆದ
ದಯಾಮಯ
ಶ್ರೀ ವೆಂಕಟೇಶ !
ನಿನ್ನ ಕರುಣೆಯ ದಿವ್ಯಭಂಡಾರ
ಅನುರತಮ; ಹೃದಯ
ತವ ನೇತ್ರ ಸಾಂದರ್ಭದಿಂದ
ಉಬ್ಬಿದೆ ಕಂಗಳಲಿ ಆನಂದಬಾಷ್ಪ
ತಾನೇ ತಾನಾಗಿ ಹರಿದಿದೆ—
ಕಂಠ ಗದ್ಗದವಾಗಿದೆ
ಅನುರತಮ ಪ್ರೇಮ ಪೀಯೂಷ
ನಿನ್ನೆ ಗೆಡೆ ಹರಿದಿದೆ
ತಿರುಮಲೆಯ ಅಧಿದೈವ

ನಿನ್ನ ರಾಮತನದಲ್ಲಿ ಸೀತಾತನದ
ಐಕ್ಯವಾಗಲೆಂದೇ
ಕಾಡುತಿಹೆನಯ್ಯ
ಸಾಂದರ್ಭನಿಧಿ
ಮಧುರ ಪ್ರೇಮ ಸರಿತಾಸೋತ
ಹರಿಸಯ್ಯ
ಸರಿಹರಿಸಯ್ಯ
ಅಜ್ಞಾನಾಂಧಕಾರ
ಹರಡಯ್ಯ
ಜ್ಞಾನದೀಪ್ತಿ
ಇದೇ ನಿನಗೆ
ಹೃದಯಾಂತರಾಳದಾ
ಮಧುರಭಕ್ತಿ

ಸೀತಾಲಕ್ಷ್ಮೀ, ಬೆಂಗಳೂರು.

(11ನೇ ಪುಟದಿಂದ)

ಯನ್ನು ಯಜ್ಞ ಪತಿಯಾದ ಯಜಮಾನನ ಕ್ಷೇಮವನ್ನು ಬಯಸಲು ನಮಗೆ ಶಕ್ತಿ ಇರಲಿ. ಎಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳೂ ನಮ್ಮ ಮೇಲೆ ಕೃಪೆಬೀರಿ ಮಂಗಳ ಉಂಟುಮಾಡಲಿ. ಭವರೋಗ ನೈದ್ಯನಾದ ಆ ದೇವನನ್ನು ಉಚ್ಚಕಂಠದಿಂದ ಹಾಡಿಹೊಗಳೋಣ. ವಿಶ್ವಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿರುವ ಸಮಸ್ತದ್ವಿಪದಗಳಾದ ಪ್ರಾಣಿ, ಪಕ್ಷಿಗಳಿಗೆ ಕ್ಷೇಮ ಉಂಟಾಗಲಿ”

ಕೊನೆಯದಾಗಿ ಎಲ್ಲ ಶಾಂತಿ ಮಂತ್ರಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಪ್ರಧಾನವಾದ ಪ್ರಸಕ್ತ ವಿಶ್ವಕ್ಕೆ ಅತ್ಯವಶ್ಯಕವಾದ ಉಪದೇಶವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಶಾಂತಿ ಮಂತ್ರವು ಹೀಗೆ ನಿರೂಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

“ಸಹನಾವವತು ಸಹನೌಭುನಕ್ತು ಸಹವೀರ್ಯಂ ಕರವಾವಹೈ ತೇಜಸ್ವಿನಾವಧೀತಮಸ್ತು ಮಾವಿದ್ವಿಷಾವಹೈ ಓಂಶಾಂತಿಃ ಶಾಂತಿಃ ಶಾಂತಿಃ”

“ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಜತೆಗೂಡಿ ಇರುವ, ಜೊತೆಗೂಡಿ ಉಂಟುಮಾಡುವ, ಜೊತೆಗೂಡಿಯೇ ಶಕ್ತಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳನ್ನು ತೋರುವ, ತೇಜೋವಂತರಾಗಿ ಬಾಳುವ. ಪರಸ್ಪರರನ್ನು ದ್ವೇಷಿಸುವುದು ಬೇಡ” ಈ ವಿಶ್ವವು ಶಾಂತಿಧಾಮವಾಗಲಿ.

ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವೇದೋಕ್ತವಾದ ಈ ವಿಶ್ವ ಶಾಂತಿಯ ಸಂದೇಶವು ಮಾನವ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕಾಗಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಈ ಮಂತ್ರಗಳ ಶ್ರವಣ ಮನನಗಳು ನಿಸ್ಸಂಶಯವಾಗಿಯೂ ಕ್ಷೇಮಕರ.

ನಿಮಗಿದು ತಿಳಿದಿದೆಯೇ?

ಉತ್ತರಗಳು

1. ಪರಶುರಾಮ.
2. ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿ.
3. ಆಕಾಶ, ಭೂಮಿ, ನೀರು, ಬೆಂಕಿ, ಗಾಳಿ.
4. ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರು.
5. ಬಾಡ.
6. ವಿಕ್ರಮಾರ್ಜುನ ವಿಜಯ.
7. ಆಶ್ವಯುಜ ಶುದ್ಧ ದಶಮಿಯಂದು.
8. ಭೀಮ.
9. ನೀಲ.
10. ಸಂಪಾತಿ.
11. ವಿರೂಪಾಕ್ಷ.
12. ಡಿ. ವಿ. ಗುಂಡಪ್ಪ.
13. ಶ್ರೀವೆಂಕಟೇಶ್ವರ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ.
14. ಅಲರ್ ಮೇಲ್ ಮಂಗೈ.
15. ವಾಲ್ಮೀಕಿ ಆಶ್ರಮ.

ಅಕ್ಟೋಬರ್

ಸನಾತನ ಧರ್ಮರಂಗ

ಉತ್ತರಗಳು

ಮೇಲಿನಿಂದ ಕೆಳಕ್ಕೆ

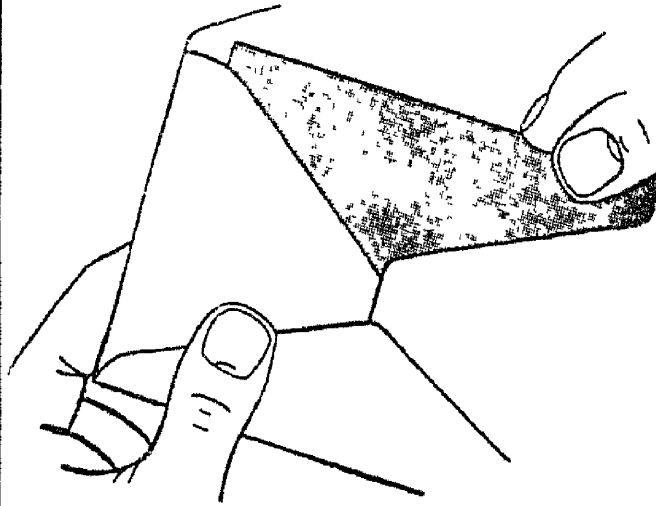
2. ಚಿತ್ರಾಂಗದ
3. ಯುಸೂ
4. ಸಾರ್ಥಸಾರಥಿ
5. ಪರ್ವ
7. ವಾರಣಾಸ
8. ಉವಾಚ
9. ಏಕಚಕ್ರನಗರ
14. ಲಬ
16. ರವಿಸುತ
17. ವೀರ
19. ನಕುಲ
21. ಯುಕ್ತಿ

ಎಡದಿಂದ ಬಲಕ್ಕೆ

1. ನಿಚಿತ್ರವೀರ್ಯ
4. ವಾಶುಕತಾಸ್ತ್ರ
6. ಭಗದತ್ತ
7. ವಾಸು
8. ಉತ್ತರ ಕುಮಾರ
10. ಕಾದ್ರೋ
11. ಕರ್ಣ
12. ಕೀಚಕ
13. ಪಾಂಡವ
15. ಬಕಾಸುರ
18. ವಿರಾಟನಗರ
20. ಗದಾಯುದ್ಧ
22. ಶಂತ
23. ಬಾಲ

ಓದುಗರ ಓಲೆ

ಸನ್ಮಾನ್ಯ ಸಂಪಾದಕರಿಗೆ,

ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್ ತಿಂಗಳಿನಿಂದ ಸಪ್ತಗಿರಿಯಲ್ಲಿ ಹೊಸದಾಗಿ ಆರಂಭಿಸಿದ ಸನಾತನ ಧರ್ಮರಂಗ ಓದಿ, ಮಾಡಿ, ಬಹಳ ಸಂತೋಷವಾಯಿತು. ರಾಮಾಯಣ ಬಗ್ಗೆ ಪರಿಚಯ ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಕ್ಕೆ ಧನ್ಯವಾದಗಳು ಹಾಗೂ ಇದೇ ರೀತಿ ಮುಂದೆಯೂ ಸನಾತನ ಧರ್ಮರಂಗವನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸುವರೆಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಗೋವಿಂದರಾಜಶೆಟ್ಟರ್,
ಹಿಡ್ಕಾಳ್.

ವಾರ್ತಾಲಹರಿ

ಬ್ರಹ್ಮೋತ್ಸವ ವಿಶೇಷ ಪುಸ್ತಕ ಪ್ರಕಟನೆ

ತಿರುಮಲೆಯ ಶ್ರೀವೆಂಕಟೇಶ್ವರಸ್ವಾಮಿ ಬ್ರಹ್ಮೋತ್ಸವ ಪ್ರತಿವರ್ಷವೂ ಸಂಭ್ರಮ, ಮೈಥಿ ವಗಳಿಂದ ನಡೆಯುವುದು ತಿರುಮಲೆಯ ಯಾತ್ರಿಕರಿಗೆ ಚಿರಪರಿಚಿತವಾದದ್ದು. ನಿತ್ಯಕಲ್ಯಾಣ ಪಚ್ಚ ತೋರಣಗಳ ಏಕಮೇವಾದ್ವಿತೀಯ ಸ್ವಾಮಿಯ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ತಿರುಮಲೆ ತಿರುಪತಿ ದೇವಸ್ಥಾನಗಳು ಈ ವರ್ಷದ ಬ್ರಹ್ಮೋತ್ಸವದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಹೊಸ ರೀತಿಯ ಸುಮಗಳನ್ನು ಅರ್ಪಿಸಿತು.

ಶಿ. ಶಿ. ದೇ. ಕೈಗೊಂಡಿರುವ ಧಾರ್ಮಿಕ ಪುಸ್ತಕ ಪ್ರಕಟನಾ ಯೋಜನೆಯನ್ವಯ ಕೃಷ್ಣಾ ಪುಷ್ಕರಗಳಲ್ಲಿ ಧರ್ಮಾಸಕ್ತರಿಗೆ ಸುಲಭದರದಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುವಂತೆ ಅನೇಕ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಲು ನಿರ್ಧರಿಸಿ ಕಾರ್ಯ ಪ್ರವೃತ್ತವಾಗಿ, ಆ ದಿನೆಯಲ್ಲಿನ ಮೊದಲ ಕಂತು ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ತಿರುಮಲೆಯ ಅರ್ಷಸದಸ್ಯ ಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ಡಾ|| ಮರಿ ಜಿನ್ನಾರೆಡ್ಡಿಯವರ ಮೂಲಕ ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡಿತು. ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ಡಾ|| ಎಸ್.ಬಿ. ರಘುನಾಥಾಚಾರ್ಯರ ಪ್ರಧಾನ ಸಂಪಾದಕತ್ವದಲ್ಲಿ ಆರಂಭಿಸಿರುವ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಬಾಲಭಾರತಿಯ ಮೊದಲ ಕಂತು ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನೂ ಇದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡಲಾಯಿತು.

ಪುಸ್ತಕ ಪ್ರಕಟನೆಯ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾತನಾಡುತ್ತ ಶ್ರೀ ಪಿ. ವಿ. ಆರ್. ಕೆ. ಪ್ರಸಾದರು ಹೈಂದವ ಧರ್ಮಪ್ರಸಾರ, ಮತ್ತು ಇಂದಿನ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಧಾರ್ಮಿಕ ಮೌಲ್ಯಗಳ ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಕೊಡುವ ಈ ಜನತಾ ಜನಾರ್ದನ ಸೇವಾ ಕಾರ್ಯ ಶ್ರೀ ವೆಂಕಟೇಶ್ವರಸ್ವಾಮಿಗೆ ಪ್ರಿಯವಾಗುವುದೆಂದು ನುಡಿದರು.

ಪುಸ್ತಕ ಸಂಪುಟಗಳನ್ನು ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡಿದ ಡಾ|| ಮರಿ ಜಿನ್ನಾರೆಡ್ಡಿಯವರು ಈ ಪ್ರಕಟನಾ ಪ್ರಸಾರಕಾರ್ಯ ಶ್ಲಾಘ್ಯವೆಂದೂ ಶಿ. ಶಿ. ದೇ. ನನ್ನ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಈ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿ ಎಲ್ಲ ಶ್ರೀಸಾಮಾನ್ಯರನ್ನೂ ತಲುಪುವಂತಾಗಬೇಕೆಂಬುದು ತಮ್ಮ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಾಗಿದೆ ಎಂದೂ ಈ ಪುಸ್ತಕ ಪ್ರಕಟನೆ ಧರ್ಮ ಪ್ರಸಾರ

ಕಾರ್ಯ ಭಾರತದ ಎಲ್ಲ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲೂ ಆಗ ಬೇಕೆಂಬುದು ತಮ್ಮ ಒಂದು ಕನಸು, ಅದನ್ನು ನನಸಾಗಿಸಬೇಕೆಂದು ಬೇಡಿದರು.

ಮಾರಾಟದ ಹಂತದ ನಿವಿಧ ವೆಚ್ಚಗಳನ್ನು ತಗ್ಗಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ಪುಸ್ತಕದ ಬೆಲೆ ಶ್ರೀಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ಸುಲಭವಾಗುವುದೆಂದೂ, ಅಮೂಲಕವಾಗಿ ಶಿ. ಶಿ. ದೇ. ಹೆಚ್ಚು ಜನವನ್ನು ತಲುಪಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವುದೆಂದೂ ತಿಳಿಸಿದ ಶ್ರೀ ಪಿ.ವಿ.ಆರ್.ಕೆ. ಪ್ರಸಾದರು ವಾಚಕರಿಗೆ ಸೇರವಾಗಿ ಪುಸ್ತಕ ತಲುಪಿಸಲು ಅನುಕೂಲವಾಗುವಂತೆ 'ಬುಕ್ ಕ್ಲಬ್' ಅನ್ನು ಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆಯೆಂದೂ ತಿಳಿಸಿದರು. ಡಾ|| ಜಿನ್ನಾರೆಡ್ಡಿಯವರು ಪ್ರಥಮ ಸದಸ್ಯರಾಗುವುದರ ಮೂಲಕ ಬುಕ್ ಕ್ಲಬ್ ಅನ್ನು ಉದ್ಘಾಟಿಸಿದರು.

ಸಭೆಯನ್ನು ಪೌರಸಂಬಂಧ ಶಾಖಾಧಿಕಾರಿ ಶ್ರೀ ರಾವುಲ ಸೂರ್ಯನಾರಾಯಣ ಮೂರ್ತಿ ಅವರು ಸ್ವಾಗತಿಸಿ, ವಂದಿಸಿದರು.

ತಿರುಮಲೆಗೆ ಬ್ರಹ್ಮೋತ್ಸವದ ಗರುಡೋತ್ಸವವನ್ನು ವೀಕ್ಷಿಸಲು ಬಂದ ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿ ಡಾ|| ಮರಿ ಜಿನ್ನಾರೆಡ್ಡಿಯವರು 'ಗರುಡಾದ್ರಿಗರ್' ಬಯಲಿನಲ್ಲಿನ 'ಗೀತೋಪದೇಶ' ಶಿಲ್ಪವನ್ನು ದಿನಾಂಕ 18-9-80 ರಂದು ಅನಾವರಣಗೊಳಿಸಿದರು, ಎತ್ತರವಾದ ವೇದಿಕೆಯ ಮೇಲೆ ವಿಶಾಲವಾದ ರಥ, ಸುಂದರವಾದ ಕುದುರೆಗಳು, ಅವೆರಡನ್ನೂ ಮೀರಿಸುವ ಭವ್ಯಾಕೃತಿಯ ಪಾರ್ಥನಾರಥಿ ಪಾರ್ಥರುಗಳ ವಿಗ್ರಹಗಳು ಅಪಾರವಾದ ಜನರನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸುತ್ತವೆ.

ಗೀತಾ ಸುಧಾಲಹರಿ

ಗೀತಾ ಸುಧಾಲಹರಿ ಶ್ರೀ ಅಗಸ್ತ್ಯರೆಡ್ಡಿ ವೆಂಕುರೆಡ್ಡಿಯವರು ತೆಲುಗಿನ ಜಾನಪದ ಧಾಟಿಯ ತೇಟಿಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯನ್ನು ಅನುವಾದಿಸಿರುವ ಕೃತಿ.

ಈಚೆಗೆ ಈ ಕೃತಿಯನ್ನು ನೆಲ್ಲೂರಿನ ಶ್ರೀ ವೆಂಕಟೇಶ್ವರ ಕಲಾಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಪಿ. ವಿ. ಆರ್. ಕೆ. ಪ್ರಸಾದರು ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡಿದರು.

ಶ್ರೀ ಮದ್ದೂಳ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನರಾಯರ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಕವಿವಂದನಾಗೋಷ್ಠಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಮರುಪೂರಿ ಕೋದಂಡರಾಮರೆಡ್ಡಿ, ಡಾ|| ಎಸ್. ಬಿ. ರಘುನಾಥಾಚಾರ್ಯ, ಶ್ರೀ ಎಲ್ಲಂರಾಜು ಶ್ರೀನಿವಾಸರಾವ್ ಮೊದಲಾದವರು ಗೀತಾ ಸುಧಾಲಹರಿಯ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾತನಾಡಿದರು.

ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡುತ್ತ ಶ್ರೀ ಪಿ.ವಿ. ಆರ್.ಕೆ. ಪ್ರಸಾದರು ಇದುವರೆಗೆ ಶಿ. ಶಿ. ದೇ. 235 ಧಾರ್ಮಿಕ ಕೃತಿಗಳಿಗೆ ಆರ್ಥಿಕ ಸಹಾಯ ನೀಡಿದೆಯೆಂದೂ ಹಾಗೆ ಆರ್ಥಿಕ ನೆರವು ಪಡೆದು ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತಿರುವ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಗೀತಾಸುಧಾಲಹರಿ 53 ನೆಯದು ಎಂದೂ ತಿಳಿಸಿದರು.

ಶ್ರೀ ರೇಬಾಲ ಲಕ್ಷ್ಮೀನರಸಾರೆಡ್ಡಿ, ಡಾ|| ಬೆಜವಾಡ ಗೋಪಾಲರೆಡ್ಡಿ ಮೊದಲಾದ ಗಣ್ಯರು ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಜರಿದ್ದರು.

ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮಾಲಂಬನೆ.

ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಜಿನ್ನಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿನ ವಿಧರ್ಮೀಯ ಕುಟುಂಬವೊಂದು ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮಾಲಂಬನೆ ಹೊಂದಿದ್ದು ಈಚೆಗೆ ವರದಿಯಾಗಿದೆ. ಶಾಮಣ್ಣ ಲೀಲಾಮಣಿ ಎಂಬ ಹೊಸ ಹೆಸರುಗಳನ್ನೇ ಪಡೆದ ಈ ದಂಪತಿಗಳ ಮೂರನೆಯ ಮಗಳು ಕುಮಾರಿ ರತ್ನಮಾಲಾ ಹೈಂದವ ಸಮಾಜದ ಶ್ರೀ ಹರೀಶ್ ಅವರನ್ನು ಬೇವೂರು ಮಠದ ಶ್ರೀ ಶ್ರೀ ಶಾಂತಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಸ್ವಾಮಿಗಳ ಆಶೀರ್ವಾದದಿಂದ ವಿವಾಹವಾದರು. ವಿಶ್ವ ಹಿಂದೂ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಜಿನ್ನಪಟ್ಟಣಶಾಖೆಯ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿ ಮಾರುತಿಟ್ರಸ್ಟ್ ಹಾಸ್ಟೆಲಿನಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಈ ಸರಳ ಸಮಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಶಿ. ಶಿ. ದೇ. ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮ ರಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಸಹಕಾರ್ಯದರ್ಶಿ ಶ್ರೀ ಬ. ನ. ಕೋದಂಡರಾಮಯ್ಯನವರು ಶ್ರೀ ವೆಂಕಟೇಶ್ವರನ ಪ್ರಸಾದವನ್ನೂ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನೂ ಹಂಚಿದರೆಂದು ವರದಿ ಒಕ್ಕಣಿಸುತ್ತದೆ.

* * *

ತಾಳ್ಮೆಸಾಕದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮೋತ್ಸವ

ಶ್ರೀ ಮೆಕಟೀಶ್ವರ ಸ್ವಾಮಿಯ ಅತಿಪ್ರಿಯ ಭಕ್ತ ವಾಗ್ಗೇಯ.ಕಾರ ಅನ್ನಮಾಚಾರ್ಯರ ತವರೂರು ತಾಳ್ಮೆಸಾಕ. ಈ ಗ್ರಾಮವನ್ನು ತಿ. ತಿ. ದೇ. ದತ್ತ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಈಜಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮೋತ್ಸವಗಳು ನಡೆದವು. ಅಲ್ಲಿ ತೆಗೆದ ಚಿತ್ರಗಳಿವು.

ಗರುಡೋತ್ಸವದಲ್ಲಿ ಗರುಡನನ್ನೇರಿ ಮೆರ
ವಣಿಗೆ ಹೊರಟ ಸ್ವಾಮಿ. →

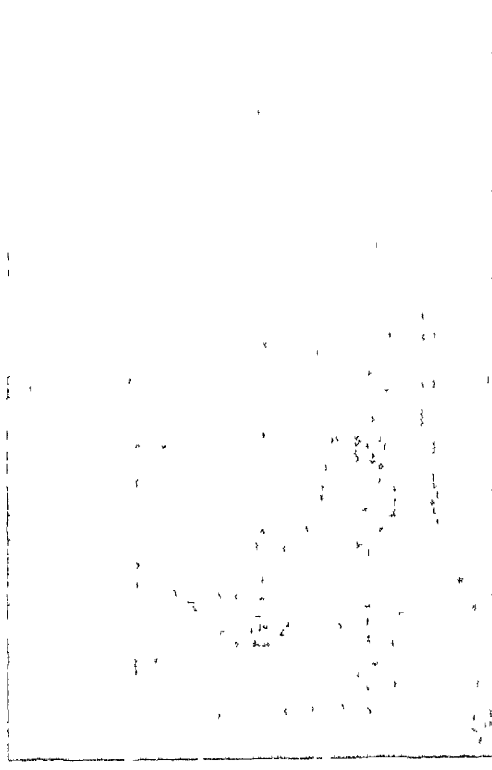

ಬ್ರಹ್ಮೋತ್ಸವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನಡೆದ
ಎರಡು ಸಂಗೀತ ಸಭೆಗಳು ಮೊದಲ
ನೆಯದರಲ್ಲಿ ತಿರುಪತಿಯ ಸಂಗೀತ ಕಲಾ
ಶಾಲೆಯ ಪ್ರಿನ್ಸಿಪಾಲ್ ಶ್ರೀ ಪಶುಪತಿ
ಹಾಗೂ ಸಂಗಡಿಗರನ್ನೂ ಎರಡನೆಯದರಲ್ಲಿ
ಶ್ರೀ ಅನ್ನಮಾಚಾರ್ಯ ಪ್ರಾಜೆಕ್ಟ್ ಕಲಾ
ವಿದರನ್ನೂ ಕಾಣಬಹುದು. ↓

ಶ್ರೀಮದ್ರಾಜೇಂದ್ರ

ಪ್ರಕಾಶನ

ಶ್ರೀ ವೆಂಕಟೇಶ್ವರ ಸ್ವಾಮಿಯವರ

ನವರಾತ್ರಿ ಬ್ರಹ್ಮೋತ್ಸವ

9-10-80 ರಿಂದ 18-10-80 ರ ವರೆಗೆ ನಡೆಯುವುದು.

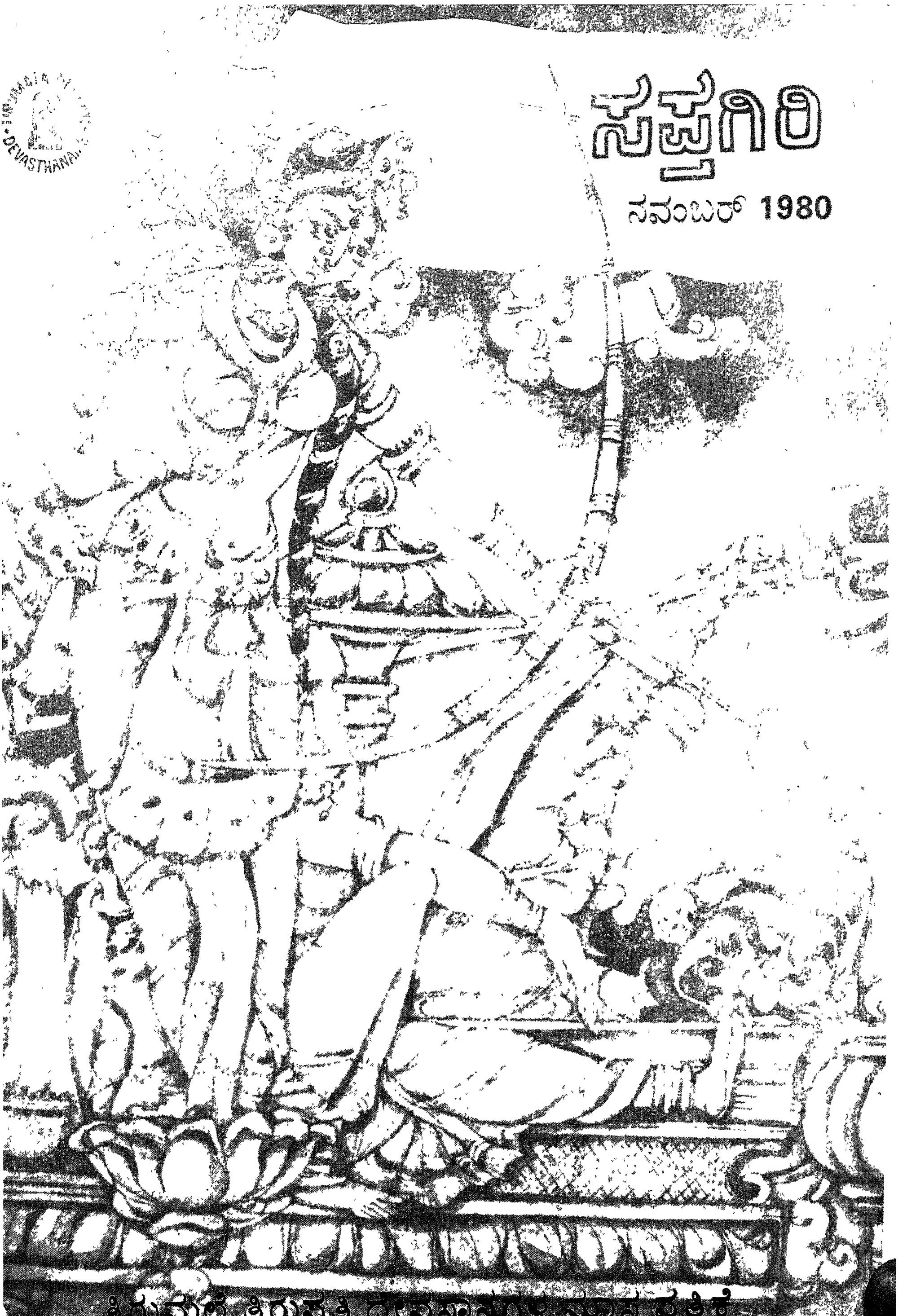
ಉತ್ಸವ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು.

ದಿನಾಂಕ	ವಾರ	ವಿಷಯ	ದಾಖಲೆ
9-10-80	ಗುರು		ಸೇನಾಧಿಪತಿ ಉತ್ಸವ, ಅಂಕುರಾರ್ಪಣೆ
10-10-80	ಶುಕ್ರ	ತಿರುಚ್ಚಿಉತ್ಸವ,	ದೊಡ್ಡ ಶೇಷವಾಹನ
11-10-80	ಶನಿ	ಚಿಕ್ಕಶೇಷವಾಹನ	ಬಂಸವಾಹನ
12-10-80	ಭಾನು	ಸಿಂಹವಾಹನ	ಮುತ್ತಿನ ಚಕ್ರವಾಹನ
13-10-80	ಸೋಮ	ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷವಾಹನ	ಸರ್ವಭೂಪಾಲವಾಹನ
14-10-80	ಮಂಗಳ	ಮೋಹಿನೀ ಅನಂತರ	ಗರುಡೋತ್ಸವ
15-10-80	ಬುಧ	ಹನುಮದ್ವಾಹನ	ಗಜವಾಹನ
16-10-80	ಗುರು	ಸೂರ್ಯಪ್ರಭವಾಹನ	ಚಂದ್ರಪ್ರಭವಾಹನ
17-10-80	ಶುಕ್ರ	ಬೆಳ್ಳಿಯ ರಥೋತ್ಸವ	ಅಶ್ವ ವಾಹನ
18-10-80	ಶನಿ	ಪಲ್ಲಕ್ಕಿ, ತೀರ್ಥವಾರಿ, ಅವಭೃತೋತ್ಸವ	ತಿರುಚ್ಚಿವಾಹನ

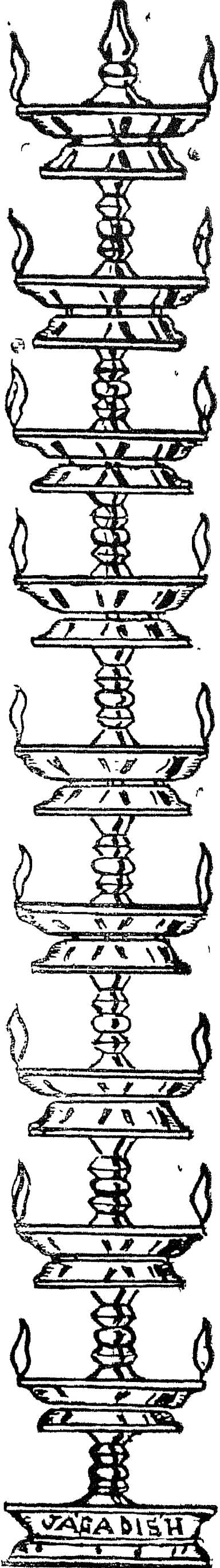
ಸಪ್ತಗಿರಿ

ನವಂಬರ್ 1980

ತಿರುಮಲೆ ತಿರುಪತಿ ದೇವಸ್ಥಾನಗಳ ಮಾಸ ಪತ್ರಿಕೆ

ತಿ. ತಿ. ದೇವಸ್ಥಾನಗಳು, ತಿರುವತಿ.
ಒಂದು ಹಕ್ಕಿನೋಟ.

1. ದೇವಸ್ಥಾನಗಳು	42
2. ಸ್ಥಳಾವಕಾಶ	
ಅ) ಉಚಿತ ಕೊಠಡಿಗಳು	1102
ಆ) ಬಾಡಿಗೆ ಕೊಠಡಿಗಳು, ಮನೆಗಳು	812
ಇ) ಅತಿಥಿ ಗೃಹಗಳು	4
3. ಫಲಹಾರ ಮಂದಿರಗಳು	5
4. ಆಸ್ಪತ್ರೆಗಳು	7
5. ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು	
ಅ) ಸಂಸ್ಕೃತ ಹಾಗೂ ಧಾರ್ಮಿಕ	5
ಆ) ಕಲಾ, ವಿಜ್ಞಾನ ಕಾಲೇಜುಗಳು	5
ಇ) ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಹಾಗೂ ತಾಂತ್ರಿಕ	4
ಈ) ಶಾಲೆಗಳು	8
6. ದತ್ತಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು	2
7. ಉದ್ಯಾನವನ ಹಾಗೂ ಪುಷ್ಪವಾಟಿಕೆಗಳು	15 (150 ಎಕರೆ)
8. ಹಯನೋತ್ಸವದನೆ	
ಅ) ಜಾನುವಾರು ಸಂಖ್ಯೆ	391
ಆ) ಬೇನಾಯದ ಭೂಮಿ	ಎಕರೆ 150
ಬೀಡು ಭೂಮಿ	" 110
9. ಕಾನನ ಪ್ರದೇಶ	ಎಕರೆ 6610 (26.75, ಚ.ಕೀ.ಮೀ)
10. ತೀರ್ಥಗಳು	16
11. ಅಣೆಕಟ್ಟುಗಳು(ಪೂರ್ಣಗೊಂಡದ್ದು, ಕಾಮಗಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದು)	2
12. ವಸ್ತು ಸಂಗ್ರಹಾಲಯಗಳು	2
13. ವಿಭಾಗಗಳು	58
14. ಕೆಲಸಗಾರರು (ಎಲ್ಲ ರೀತಿಯವರೂ ಸೇರಿ)	5392
15. ಮುದ್ರಣ ಶಾಲೆ	1
16. ಪ್ರಕಟನೆಗಳು	
ಅ) ಮಾಸಪತ್ರಿಕೆ	ಸಪ್ತಗಿರಿ (5ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ)
ಆ) ವಾರ್ಷಿಕ	ಸಂಚಾರಗ
ಇ) 1979-80 ರಲ್ಲಿ ಧಾರ್ಮಿಕ ಹಾಗೂ	
ಎಚ್.ಡಿ.ಆರ್.ಎಸ್. ಪ್ರಕಟನೆಗಳು	65
17. ಹಿಂದೂಧರ್ಮರಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆ ಯ ಶಾಖೆಗಳು	14
18. ವಿಚಾರಣಾ ಕೇಂದ್ರಗಳು	17
19. ಕಲ್ಯಾಣ ಮಂಟಪಗಳು	9
20. ಯಾತ್ರಿಕರ ಸಂಖ್ಯೆ	
1979-80	61, 10, 032
1-4-80 ರಿಂದ 31-7-80 ವರೆಗೆ	26, 43, 311
1980 ಆಗಸ್ಟ್ ತಿಂಗಳಿನಲ್ಲಿ	6, 19, 831
21. ಆದಾಯ (ಎಲ್ಲ ಬಾಬುಗಳಿಂದಲೂ ಸೇರಿ)	
1979-80	ರೂ 15, 78, 31, 137-35
1-4-80 ರಿಂದ 31-7-80 ವರೆಗೆ ರೂ	6,72,50,836-97
1980 ರ ಆಗಸ್ಟ್ ತಿಂಗಳಿನಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ವೆಂಕಟೇಶ್ವರಸ್ವಾಮಿಯವರ	
ಹುಂಡಿಯ ವಸೂಲಾತಿ	1, 06, 47, 703-96